

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**MİMARLIK YARIŞMALARININ
BİYOPOLİTİKA ÜZERİNDEN SÖKÜMÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep Melike ATAY KIZILTAŞ

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

HAZİRAN 2016

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**MİMARLIK YARIŞMALARININ
BİYOPOLİTİKA ÜZERİNDEN SÖKÜMÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Zeynep Melike ATAY KIZILTAŞ
(502111140)**

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayşe ŞENTÜNER

HAZİRAN 2016

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502111140 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Zeynep Melike ATAY KIZILTAŞ, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “MİMARLIK YARIŞMALARININ BİYOPOLİTİKA ÜZERİNDEN SÖKÜMÜ” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Ayşe ŞENTÜNER**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri: **Doç. Dr. Funda Uz**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Özgür Bingöl
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Teslim Tarihi : **02 Mayıs 2016**
Savunma Tarihi : **10 Haziran 2016**

Anneme,

ÖNSÖZ

Yüksek lisans dönemim boyunca sabrını, desteğini ve engin bilgisini esirgemeyen çalışmamı daha iyi bir noktaya taşımam için her daim motive eden sevgili danışmanım Prof. Dr. Ayşe Şentürer'e, bilgi ve algı dünyamı kuran, sevgileri ile her zaman yanımda hissettiğim, beni cesaretlendiren annem Makbule Özcan'a, kardeşlerim N. Esra Atay ve A. Nisan Atay'a, dualarını eksik etmeyen ananem Necla Özcan'a, süreç boyunca her türlü manevi desteği ve yaptığımız sohbetlerle tezimin gelişmesine katkı sağlayan sevgili eşim ve meslektaşım Serdar Kızıлтаş'a, her koşulda bana yardımcı olmaya çalışan sevgili dostum Ece Sönmez Pulat'a, stajyerimiz Zainab Abdul Samadh'a, her türlü soruma cevap vermeye çalışarak araştırma sürecimi hızlandıran Arkitera ekibinden Bahar Bayhan'a, proje süreçlerini içtenlikle aktaran Tuna Han Koç ve Sıddık Güvendi' ye en içten teşekkürlerimi sunarım.

Haziran 2016

Zeynep Melike Atay Kızıлтаş
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xv
SUMMARY	xvii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Tezin Amacı	3
1.2 Tezin Yöntemi.....	3
2. MİMARLIK YARIŞMALARI	5
2.1 Yarışma Nedir?	7
2.1.1 Yarışma potansiyelleri	7
2.1.2 Yarışma açan kurumlara göre ifade ettiği anlamlar	13
2.2 Yarışma Aktörleri ve İlişkileri	16
2.2.1 Şartname.....	17
2.2.2 Jüri.....	17
2.2.3 Yarışmayı açan kurum	20
2.2.4 Yarışmacı mimar (Proje müellifi aday):	21
2.3 Yarışma İşleyiş Süreçleri	23
2.3.1 Yarışma süreci.....	23
2.3.2 Yarışma sonrası süreç	27
2.4 Bölüm Sonucu	29
3. MİMARLIK YARIŞMALARI ve BİYOPOLİTİKA	33
3.1 Biyopolitika Kavramı	34
3.2 Yarışma Dispozitifleri	40
3.2.1 Yarışma ve yaratıcılık	41
3.2.2 Yarışma ve rekabet.....	45
3.3 Mimarlık Yarışmaları ve Biyopolitika İlişkisi	47
3.3.1 Mimarlık yarışmaları ve istisna hali.....	62
3.3.2 Mimarlık yarışmaları ve çokluk	62
3.4 Bölüm Sonucu	63
4. MİMARLIK YARIŞMALARI ÜZERİNDEN BİYOPOLİTİK SÜREÇ ANALİZİ	67
4.1 Lüleburgaz Belediyesi Şehirlerarası Otobüs Terminali	68
4.2 Expo 2016 Antalya Expo Kulesi	75
4.3 Şişli Halide Edip Adıvar Kültür Merkezi.....	83
4.4 Bölüm Sonucu	89
5. SONUÇ.....	91
KAYNAKLAR	93
ÖZGEÇMİŞ.....	97

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ACE	: Architects' Council of Europe
MIQCP	: Mission Interministerielle pour la Qualite des Constructions Publiques
RIBA	: Royal Institute of Architecture
TMMOB	: Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları Birliği
KİK	: Kanu İhale Kanunu
MO	: Mimarlar Odası
UIA	: International Union of Architect
YŞK	:Yarışmayı açan kurum

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Yarışma türleri diyagramı	7
Şekil 2.2 : Kamu politikası olarak yarışma süreci diyagramı (Şahin, 2014)	14
Şekil 2.3 : Yarışma aktörleri ilişki diyagramı 1	16
Şekil 2.4 : Yarışma aktörleri ilişki diyagramı 2	16
Şekil 2.5 : Şartname ilişki diyagramı	17
Şekil 2.6 : Yarışma süreçleri diyagramı	22
Şekil 2.7 : Yarışma süreçleri ilişki diyagramı	23
Şekil 2.8 : Yarışma sonrası süreç diyagramı	27
Şekil 3.1 : Biyopolitika güç ilişkileri diyagramı	35
Şekil 3.2 : Biyopolitika yönetimsellik diyagramı	37
Şekil 3.3 : Biyopolitika norm diyagramı	38
Şekil 3.4 : Biyopolitika oluşum diyagramı	39
Şekil 3.5 : Biyopolitika – yaratıcılık ilişki diyagramı	45
Şekil 3.6 : Biyopolitika – yarışma bağlantı diyagramı	48
Şekil 3.7 : Yarışma ilişki diyagramları	48
Şekil 3.8 : biyopolitika – yarışma diyagramı	49
Şekil 3.9 : Özne, nüfus, iktidar, yönetimsellik ilişki diyagramı	50
Şekil 3.10 : Biyopolitika şartname ilişki diyagramı	52
Şekil 4.1 : Lüleburgaz Terminali Güncel Fotoğrafı (Url-1)	68
Şekil 4.2 : Lüleburgaz Terminali Yarışma Maket Fotoğrafları, Sıddık Güvendi Arşivi	69
Şekil 4.3 : Lüleburgaz Terminali Yarışma Projesi Render (Url-2)	70
Şekil 4.4 : Lüleburgaz Terminali Uygulama Projesi Render (Url-3)	72
Şekil 4.5 : Lüleburgaz Terminali Şantiye Fotoğrafları (Sıddık Güvendi Arşivi)	73
Şekil 4.6 : Lüleburgaz Terminali Yarışma Projesi yarışma süreçleri diyagramı	74
Şekil 4.7 : Expo Kulesi güncel fotoğrafı (Nita Mimarlık Arşivi, çeken Yerçekim)	75
Şekil 4.8 : Expo Kulesi Yarışma Projesi Renderı (Nita Mimarlık Arşivi)	76
Şekil 4.9 : Expo Kulesi Uygulama Projesi Renderları	80
Şekil 4.10 : Expo Kulesi Şantiye Fotoğrafları (Nita Mimarlık Arşivi)	80
Şekil 4.11 : Expo Kulesi Mevcut Durum Fotoğrafları –Render Karşılaştırması	81
Şekil 4.12 : Expo Kulesi Mevcut Durum Fotoğrafları, Nita Mimarlık Arşivi	81
Şekil 4.13 : Expo Kulesi Yarışma Projesi yarışma süreçleri diyagramı	82
Şekil 4.14 : Şişli Kültür Merkezi Mevcut Durum Fotoğrafları	83
Şekil 4.15 : Şişli Kültür Merkezi Yarışma Projesi Renderı (Url-18)	84
Şekil 4.16 : Şişli Kültür Merkezi Uygulama Fotoğrafları	86
Şekil 4.17 : Şişli Kültür Merkezi Yarışma Projesi yarışma süreçleri diyagramı	88

MİMARLIK YARIŞMALARININ BİYOPOLİTİKA ÜZERİNDEN SÖKÜMÜ

ÖZET

Mimarlık yarışmaları, konusu yarışmayı açan otoritelerce belirlenen çok sayıda mimarın aynı amaç doğrultusunda eşit şartlarda proje üretip, değerlendirmeye sunduğu demokratik bir ortamdır. Mimarlık yarışmaları, mimarlık hizmeti alımında başvuru rekabete dayalı bir sistemdir. Yarışmayı açan kurumun hedefi çok sayıda projeyi bir arada görüp içlerinden kendi fayda değer analizlerince en verimli olanı seçmek ve aynı zamanda kamuoyu desteği sağlamaktır.

Siyasi ve politik kararlarla şekillenen günümüz kapitalist üretim biçimleri mimarlık hizmeti üretim pratiklerini de etkilemektedir. Mimarlık yarışmaları, çoğunlukla kamu kurumlarının başvurduğu bir proje elde etme yöntemidir. Kamu kurumlarının bir diğer proje elde etme yöntemi ihale usulüdür ve ihale usulünde ihale; mimari hizmet üretiminde en uygun fiyat teklifi verenin lehine sonuçlanır. (Kik, madde 18) Hem bir sanat dalı hem de profesyonel meslek dalı olan mimarlık alanında mimarlık hizmet alımının ihale usulü ile gerçekleştirilmesi kapitalist üretiminin mimarlık ortamına nasıl dokunduğunun göstergesidir. İhale yönteminde önemli olan nitelik değil fiyattır, yaratıcı faaliyet rekabetinden uzak olup maliyet rekabeti esasına dayanır. Mimarlık yarışmaları ise özgürlük ortamı yaratarak en iyiye ulaşma arzusuyla nitelikli ve yaratıcı mimarlık hizmetine (proje üretimi) odaklanır. Bu noktada, mimarlık yarışmaları ihale usulüne göre daha iyi gözükse de kapitalist üretim ortamında biyopolitik tekniklerle mimarlık hizmeti alımının başka bir yolu haline gelmiştir. Fakat sunduğu imkânlarla ve barındırdığı potansiyellerle bu olumsuz üretim biçimini dönüştürme gücüne sahiptir.

Mimarlık yarışmaları, mimarlık hizmet alımının bir yöntemi olarak şekillenmekte ve içerisinde çeşitli ilişkiselikler (jüri, katılımcı mimar, işveren) ve yönetimsellikler (işveren, mimar, yönetmelikler) barındırmaktadır. Bu noktada üretime dair kapitalist ilişkilerin oluşumunda söz sahibi olarak, insan ve yaşamını yeniden kurgulamaya yönelik stratejiler geliştiren bir iktidar sistematiği; biyopolitika dikkat çekmektedir. (Foucault) Biyopolitika ilişkiselikleri içinde barındıran güçler toplamıdır. Bedenleri tabi kılarak ürettiği yaşama uyarlar (Foucault,1978) ve iktidar aracılığı ile insan ve yaşamını kapsar. Mimarlık yarışmaları, içinde bulunduğu toplumunun yaşama biçimlerini şekillendiren ekonomik, politik, sosyal ve kültürel tüm verileri değerlendirip, proje yoluyla dönüştürme yetisi ile biyopolitikanın bir aracı haline gelirken, biyopolitikanın hayat bulduğu süreçleri ve ilişkisel ortamı içerisinde barındırır. Tezin amacı bu ilişkiselikleri karşılaştırarak açığa çıkarmaktır.

Yarışmayı açan kurumun mimarlık hizmeti alımında mimarlık yarışmalarını tercih etmesi en iyi sonuca bu yolla ulaşabileceğini düşünmesi ve verilen karar çerçevesinde çokluk ortamı yaratarak kamuoyu desteği ile tanınırlığını ve gücünü artırması arzusuna dayanır. Yarışmayı açan kurum iktidar konumundadır, tüm kurguyu kendi arzularına göre şekillendirip, jüriyi seçme hakkına sahiptir. Kendi amaçları doğrultusunda

hazırlanan şartnameye ve kendi seçtiği jüriye, yarışmaya katılmak isteyen mimarlar tabi olmak durumundadır. Aynı şekilde yarışma sonucu elde edilen projeyi uygulamak ya da uygulamamak veya kendi koşullarına göre uyarlamak yine kendi elindedir. Bu durumda yarışma ortamını yaşam olarak değerlendirirsek bu ortamı kuran iktidar konumundaki yarışmayı açan kurumdur, bu yaşama tabi kılınanlarsa mimarlardır. Biyopolitika yaşamı iyileştirmek verimli kılmak adına yeniden üretirken, bu söylem mimarlık yarışmaları aracılığı ile mimarlık ortamını verimli kılma durumuna evrilebilir. Biyopolitikanın mimarlık yarışmaları ortamında beslendiği dispozitifler rekabet ve yaratıcılıktır. Rekabet ve yaratıcılık olumlu girdilerinden beslenerek mimarlık ortamını verimli kılma amacı ile hareket eder. Mimarların bu noktada tabi kılındıkları durumların ne kadar farkında olup olmadığı önem kazanmaktadır. Tez kapsamında mimarlık yarışmaları ve biyopolitika ilişkisi incelenecek, yarışma ortamındaki biyopolitiklerin neler olduğu araştırılacak ve artık görünür hale gelen biyopolitikler karşısında mimarın tavrı sorgulanacaktır.

Birinci bölümde tezin girişi, amacı ve yöntemi ortaya koyulmuştur.

Tezin ikinci bölümünde mimarlık yarışmaları nedir sorusuna cevap aranarak yarışmaların barındırdığı potansiyeller araştırılacaktır. Bu potansiyelleri açığa çıkarmada yarışma aktörlerinin pozisyonları sorgulanacak, yarışma işleyiş süreçlerindeki güç toplanmaları ve güç kayıpları gösterilmeye çalışılacaktır.

Üçüncü bölümde, mimarlık yarışmaları ve biyopolitika ilişkisi incelenerek, hangi noktalardan ilişkilendikleri gösterilmeye çalışılmıştır. Biyopolitika kavramı hakkında daha ayrıntılı bilgi verildikten sonra, mimarlığın nasıl biyopolitikanın aracı haline geldiği sorgulanmıştır ve biyopolitikanın mimarlık üzerindeki yaptırımlarının yarışma alanında nasıl hayat bulduğu incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, biyopolitik süreçlerden geçerek sonunda inşa edilebilme başarısı gösteren yarışma ile kazanılıp inşa edilen son üç mimari proje ele alınacak ve son etaba gelene kadar yaşanan süreçler biyopolitika üzerinden okunmaya çalışılacaktır. Şartnameler, jüri raporları, sözleşmeler ve sonuç ürün karşılaştırması ile biyopolitik sürecin projeyi ne kadar etkilediği tartışılacaktır.

Sonuç bölümünde, mimarlık yarışmaları ve özgürlük arasındaki bağ nasıl kurulduğu sorgulanmakta, mimarlık yarışmaları normalleştirme iktidarı üzerinden dispozitifler aracılığı ile biyopolitik hale getirilmişken, mimarlık (mimari proje üretme) yoluyla biyopolitik tekniklerden kaçmak ve özgürleşmek mümkün olabilirliği tartışılmaktadır. Mimarlık yarışmalarının proje üretme sürecindeki özgürlükçü ortamında, mimarın elinde bulundurduğu proje üreterek söz söyleme yetisinin güçler toplamı (jüri ile birlikte) şeklinde hayat bulması ile biyopolitikanın araçsallığını aşabileceği belirtilir. Biyopolitika ile normatif pratikler haline getirilen gündelik yaşayış biçimlerini mimarın kendine tasarım kriteri olarak bu durumu dönüştürebileceği belirtilir

RELATIONSHIP BETWEEN BIOPOLITICS AND ARCHITECTURAL COMPETITIONS

SUMMARY

An architectural competition is a democratic atmosphere, concentrated towards a particular project opened by an authority under determined conditions. The event sees the participation of a vast number of architects under defined terms and conditions whose work is later presented for evaluation. Along the streamline of the architectural industry, such competitions are subjected to a competitive based system. The main purpose of these competitions is to evaluate a number of ideas at a time and select the most effective project to the stakeholders whilst reflecting on its need and opinion to the public environment.

The production industry which is shaped by the decisions taken by the political and democratic Parties also affects the service of practicing architecture firms. The advantage of taking part in architectural competitions is the experience of owning a new project. There are two ways of owning a project one by bidding a project that is noticed on tender and taking part in architecture competitions. Public architectural firms usually take in projects by way of tender notice; by proposing (bidding) a reasonable amount a particular project can be purchased. (Clause 18) In the industry of architecture, actualizing a project by tender notice shows how it influences the production industry. The fact about bidding is that the cost takes over the quality; competitions draw a distance from innovative ideas and focus on finance. But architectural competitions enables an independent and an amicable atmosphere to the competitor to come up with an innovative and virtual idea by which an ideal design can be achieved. There are several firms which only depend on architecture competition. Where an atmosphere of freethinking and independent designing is taken place. At this point, even though architecture competitions seems to be desirable than bidding a project, biopolitical techniques in the production industry has influenced the architectural industry to take a new face.

Architectural competitions bring together multitude of individual (jury, participating architect and the client) together. At this point concerning the formation of capitalist production, biopolitics takes an attention which could promote new strategies. Biopolitics is a hub of powerful disciplines (Foucault). By getting adapted to a life dependent on production industry, power has become a tool to embed human life (Foucault). Architecture competitions are mostly, a conversion project brought up by a legal authority which goes under an analysis of society's lifestyle in terms of economy, politics, social and cultural background; Later on which turns out to be a tool of biopolitics. The aim of this thesis is to reveal the idea and the relationship between architectural competition and biopolitics by comparison.

The goal of an architecture competition is no different from any other competition, yet the process of an architecture competition is different. Various authorities' choice to open an architectural competition towards the architecture industry is to obtaining an

ideal (prominent) result and also obtaining an abundant level of acquaintance which in order promote and strengthen the concerned authority. An architectural competition seems to be a pro factor for both the conductor and the competitor, the conducting authority gets the perfect idea in their pockets while the architect get an extra project done. The authority which opens a competition takes in position of all legal means including the choice of selecting jury members, who plays a major role in a competition. Architects who are taking part are subjected to accept to all rules and regulation and the selected jury member by the concerned authority. The opening authority has all mean and right of taking decision before and after the competition. At this point an architect have no choice but to work with them even after winning the project. And also the conducting authority decides whether or not to take the winning project to a build project (A state of when a design idea based project is turned to an applicable project). Now if we compare this with living, the authority which opens the competition takes the position of power and architects are subjected to this living. While biopolitics revitalizing living in an effective way, this dialogues with the idea of architectural competition which could evolve the architecture industry in vast level.

Like in biopolitics, competitive and creativity are dispositive influence in an architectural competition. Positive inputs of competitiveness and creativity could possibly drove the architecture industry towards an efficient goal. At this point it is important to consider the awareness of the architects who are subjected to this. Within the scope of thesis the relationship between architectural competition and biopolitics will be studied, the effect of biopolitics in a competitive atmosphere will be researched and as a conclusion as perceived today the attitude of an architect against biopolitics will be questioned.

On the first chapter a preface to the idea, purpose and method will be given.

In the second chapter by reflecting on the question, what is the major purpose of an architecture competition? The potential of such competitions are taken into consider. By taking into consider all these potential the role of a competitor will be questioned and studied and by which an analysation will be done on the pros and cons of having an architectural competition and the needs it accomplish and how it could possibly change the industry of architecture and whether it does? This could possibly indicate how far a competition reflects on the industry of architecture.

On the third chapter, indulgence of biopolitics in the stream of architecture will be described and the relationship between biopolitics and architectural competitions will be studied and pointed out where particularly biopolitics reflects on an architectural competition. How the architecture industry intersects with biopolitics is a question which the thesis will mainly reflect on this chapter. For a profound idea of, what really biopolitics is and the purpose of such an idea in today's world? Studies will be done upon examples. By enlightening the idea of biopolitics, by reflecting on the major question "how architecture has become a tool of biopolitics?" How this effect on the field of architecture competition will be revealed.

On the fourth chapter, The duration of a competition and after a competition what happens to the project is a question mark, which requires the attention of all the participants and all the other individual who are indulged in this long way process. A profound study will take place from the point of opening an architectural competition to its level of securing a place and taking it to a level build project, where the whole process goes under a period of biopolitics, and the study will reflect on the idea of how biopolitics influence a competition. By taking into consider the rules and regulation,

jury report, written agreements, and by going through the results, the influence of biopolitics during the whole process of a competition will be dialogued.

On the final chapter, an architect has the right to design the project independently but when it comes to a competition this statement is questionable. By questioning the formation of a bond between architectural competitions and the idea of independent design will be clarified. The problem occurs when it comes to the end of a competition, where the winning design project is turned into a build project, at this point except for the authority which conducts the competition all the other indulgence (multitude of jury members, reporters, and architects) are lost in contact and leaving the winning architect firm with the concerned authority. The state of a winning project after the competition and the application of a project will be analysed, by which the idea of; can an atmosphere free of biopolitic techniques formed? Creating an amicable and a freethinking environment during the period of a competition and after the competition an architect should be able to design their own project while forming a collaboration with the multitude of jury members and the other architects, which could possibly overcome the state of biopolitics.

1.GİRİŞ

Mimarlık, en temelde, olana, olabilir olana ve bu olabilir olanın nasıl olabileceğine dair bir araştırmadır. Mimarlık “olmak” fiiline ulaşmanın bir yoludur (Hays,2010). Mimarlık yarışmaları ise bu araştırmanın görünür kılındığı katılımcılıkla çokluk yaratan, deneysel ve demokratik ortamlardır. Mimarlık yarışmalarında amaç rekabet ile herkes tarafından düşünülemeyecek olan yaratıcı fikri elde etmektir.

Şahin (2013), gündelik yaşamın yeniden üretildiği iktidar koşulları ile yarışmaların yeniden üretildiği koşullar arasında kaçınılmaz ilişkiler olduğundan bahseder. Bu noktada, mimarlık yarışmaları ve biyopolitika ilişkisi gündeme gelmektedir. Foucault, gündelik yaşam pratiklerini yeniden üreten iktidar stratejilerini biyopolitika olarak tanımlar. İktidarın ilişkisel doğasına yoğunlaşarak, iktidarı gündelik yaşam pratiklerine sokan ve yine yaşamın içerisinden – yeniden – türeyen bir form olarak ele almamızı sağlar (Baştürk, 2013). Bu noktada, gündelik yaşam ihtiyaçlarını gidermek üzere ortaya çıkan mimarlık yarışmalarının yaşamı yeniden üreten biyopolitiklerden etkilenmediği söylenemez.

Şentürk (2013); mimarlığın rekabete dönük yaratıcı faaliyete dönüşüp, detaylandırıldığı; yerleşme sorunu, birlikte yaşama sorunları, konut sorunları ve yer değiştirme sorunlarına mimarlık yarışmaları yoluyla çözüm aranmasını mimari-biyopolitik meslek faaliyeti olarak tanımlar. Şentürk’ün bahsettiği tüm bu sorunları gidermek için iktidar ilişki stratejiler geliştirir; hedefi nüfusun sağlığı, iyiliği, gelişmesi, devam etmesi ve tüm bunlar üzerinden eksiksiz bir denetim kurmaktır. Kamu kurumunun sorunu belirleyip yarışma açması da bu ortamı yeniden kurabilmesi için bir araçtır.

Özellikle kamu kurumlarının proje elde etme aracı olarak gördükleri yarışmalar olumlu pozitif teknikleri olan; yeni tasarım olanakları, yenilikçi çözümler ve tasarım vizyonları ile olduğu kadar, politik amaçlarla da ilgilidir. Sagalyn (2006) bu amaçları;

- Herhangi bir kentsel konuda yapılacak bir uygulama ya da değiştirilecek anlam için bir siyasal taban oluşturmak

- Jeopolitik (olimpiyatlar, EXPO vb.) destek mekanizması olarak siyasal taban oluşturmak.
- Muhalefetin iktidar sahiplerine karşı sembolik bir ikonu savunması ve koruması ya da yeni bir fikri ileri sürmek
- Kent bütününe ilgilendiren çetrefil sorunlarının sorumluluğunu diğer siyasal güçlerle de paylaşmak
- Siyasal çıkmazların sorumluluğunu paylaşmak
- Yarışma konusu için ihtiyaç duyulan kaynakları harekete geçirmek; olarak sıralamaktadır.

Sagalyn' nin belirttiği gibi mimarlarca ve toplum tarafından pek çok olumlu yanı görülen mimari tasarım yarışmaları, aslında yarışmayı açan kurumların politik aracı haline gelebilmektedir. Biyopolitika, hayatla uğraşan politika anlamına gelirken, mimarlık yarışmaları üzerinden insanların hayatlarını etkileyecek politik kurgular, biyopolitika kavramının araştırılmasına neden olmuştur. Bu noktada yarışmaların olumlu yönleri ile gözden yiten politik amaçları görüp mimarlık ortamını bu bakış açısı ile incelemek gerekir.

Şentürk (2013) “Mimarlık ve biyopolitika ilişkisi üzerinde düşünmeye başlamak, bütün gündelik hayatı ve onun üzerinde işleyen devasa, karmaşık, ayrıntılı biyopolitikleri farkedip çözümlemeye başlamaktır.” diye belirtmektedir.

Bu söylem mimarlık yarışmalarına kaydırılarak, yarışmanın barındırdığı ilişkisellikleri, aktörleri ve süreçleri biyopolitika üzerinden sökmeye çalışır. Mimarlık yarışmaları ortamının biyopolitika araçsallığından sıyrılabilmesi için, önce mimarın bu biyopolitiklerin farkında olması gerekliliğini belirtir ve biyopolitikleri açığa çıkarmaya çalışarak mimarın yarışmayla projeye üretme yoluyla sergileyebileceği pozisyonları araştırır.

Yarışma projesi aşamasından uygulama sürecine kadar dâhil olunan Expo 2016 Antalya Expo Kulesi mimari proje yarışması, yarışmaların mesele ve imkânlarının incelenmesinde yol gösterici bir deneyim ve içerik olmuştur.

1.1 Tezin Amacı

Mimarlık ortamında mimarlık yarışmalarının özellikle kamu yapılarının elde edilmesinde başvurulması gereken yegâne sistem olduğu vurgulanmaktadır. Fakat açılan yarışmalara rağmen yarışma yoluyla elde edilen yapı sayısı oldukça azdır ve genellikle arzulanan niteliği karşılayamamaktadır. Dejyan Sudjic yarışmaları, kimsenin mantıklı bir biçimde sorgulamaya yanaşmadığı, alışkanlıkla sevilen, bu acımasız dünyadaki iyi şeyler olarak benimsenip, tartışmasız ve tarafsız nitelik vadediklerinden bahsederek bir süreliğine de olsa yarışmaların karmaşık olmayan, iyi şeyler olduğu hakkında edinilen genel kanının tartışılması gerektiğini savunmaktadır (Nasar, 1999). Mimarlar proje üretebilme yetileri ile gündelik yaşamın yeniden ürettiği iktidar koşullarını dönüştürebilir. Ancak bu sorgulamalar yapıldığında mimarlık yarışmaları sonucu ortaya çıkan mimarlık ürünü amacına ulaşır ve topluma hizmet eder duruma gelebilir.

Tez, mimarlık yarışmaları ortamını sorgulayarak, mimarlık yarışması açan kurumların iktidar pozisyonundaki tavrını biyopolitika ile ilişkilendirir. Böylelikle yarışmaların sunduğu imkânlarla gözden yiten biyopolitikleri ortaya çıkararak, mimarlık yarışmaları yoluyla mimarların tabi kıldıkları durumlara farkındalık yaratmayı amaçlar. Biyopolitika ile normatif pratikler haline getirilen gündelik yaşayış biçimlerini mimarın kendine tasarım kriteri olarak bu durumu dönüştürebileceği belirtilir. Farkındalık ile görünür hale gelen biyopolitikler karşısında mimarın alabileceği pozisyonları sorgular.

1.2 Tezin Yöntemi

Tez, mimarlık yarışmalarının her zaman arzu edilen sonuca ulaşamaması üzerine, iyi olarak nitelendirilen bu ortamın sorgulanmasına dayanmaktadır. Yarışmalar üzerine yüklenen olumlu sıfatlarla gözden yiten özgürlük ortamını sekteye uğratan verileri incelemeye çalışır. Mimarlık yarışmaları tartışma götürmeksizin iyi varsayılırken sonuçlanması ve yapı olarak hayat bulması neden bu kadar sorunludur?

Tez kapsamında, mimarlık yarışmalarının barındırdığı ilişkisellikler, etkileşimde olduğu aktörler, işleyiş süreçleri, güç kayıpları ve güç toplamları biyopolitika üzerinden okunmaya çalışılır.

Mimarlık yarışmaları ilişki sökümünde biyopolitika araştırma yöntemi olmuştur, kavram, Michel Foucault'un atfettiği özgöl anlam içeriği ışığında anlamlandırıp, mimarlık yarışmaları ile ilişkilendirilir. Foucault özne ve nesne arasındaki farklı ilişkileri ve konumları sorgulayarak, iktidar ilişkileri ve bunların özgöl oluşumlarını inceleyerek, yönetimsellik kavramı üzerinde durmuştur (Blanchot, 2005). Bu yönüyle yarışmalarının içerdiği iktidar ilişkileri ve biyopolitika Foucault ekseninde okunmaktadır.

2016 yılı içerisinde tamamlanan, yarışma ile kazanılıp inşa edilen son üç projenin geçirdiği süreçler; şartnameler, jüri raporları ve sözleşmeler baz alınarak sonuç ürün incelemesinin biyopolitika üzerinden okunmaya çalışılması araştırmanın yöntemi olmuştur.

2. MİMARLIK YARIŞMALARI

Mimarlık yarışmaları, mimarlık hizmetlerini tanımlamak adına yapılan nitelik odaklı ve proje temelli bir seçim sürecidir. Mimarlık yarışmaları aracılığı ile mimarlık yarışmasını açan kurum mimarlık hizmeti almayı hedefler (Pendl,2012). Mimarlık yarışmaları, mimari proje ile mimarlık hizmeti elde etmenin bir yoludur. Kamu kanalından mimarlık hizmetinin alınmasının iki yolu vardır, bunlarda birincisi ihale usulü, ikincisi ise mimarlık yarışmalarıdır.

Kamu hukukuna tâbi olan veya kamunun denetimi altında bulunan veyahut kamu kaynağı kullanan kamu kurum ve kuruluşları yapacakları ihalelerde Kamu İhale Kanununa uymak ile yükümlüdür (KİK). Bu kanuna göre Madde 5’de kanun amacı belirtilir ve idarelerin, ihalelerde saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenilirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumlu olduğunu belirtir. Madde 40’da da ihalenin, ekonomik açıdan en avantajlı teklifi veren istekli lehine sonuçlanacağı bildirilmektedir. Bu noktada mimarlık hizmeti alacak idarelerce ilk etapta önemli olan elde edilecek projenin niteliği değil, maliyetidir.

Kamu İhale Kanununda uygulanacak ihale usulleri başlığı altında hizmet alım usulleri belirtilmiştir. Bunlar açık ihale usulü, belli istekliler arasında ihale usulü, pazarlık usulü ve doğrudan temin olarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca aynı başlık altında Madde 23’de tasarım yarışmalarından bahsedilmektedir. Bu maddeye göre:

İdareler gerekli gördükleri mimarlık, peyzaj mimarlığı, mühendislik, kentsel tasarım projeleri, şehir ve bölge plânlama ve güzel sanat eserleri ile ilgili bir plân veya tasarım projesi elde edilmesine yönelik olarak, ilgili mevzuatında belirlenecek usul ve esaslara göre rekabeti sağlayacak şekilde ilân yapılmak suretiyle, jüri tarafından değerlendirme yapılmak üzere ödüllü veya ödüksüz yarışma yaptırabilir.

Bu iş verme yöntemleri kamu kurumları için geçerlidir. Özel sektör doğrudan temin veya yarışmalar yoluyla mimarlık hizmeti alabilir.

Kamunun ihale yoluyla mimarlık hizmeti elde etmede maliyet etkin düşünmesi, mimarlık yarışmalarının nitelikli tasarımlar ortaya koyabilmek adına daha sağlıklı bir ortam yaratacağı görülmektedir. Türkiye’ de mimarlık yarışmaların çok büyük bir kısmını kamu kurumları açmaktadır.

Mimarlık yarışmaları; ulusal, bölgesel, uluslararası; fikir projesi veya uygulamaya yönelik mimari proje; açık, davetli veya ön seçimli olarak açılabilir.

Uluslararası yarışmalar, farklı ülkelerden her mimarın katılımına açık olan yarışmalardır. Bu yarışmalar, Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) yönetmeliğine göre düzenlenebilir. Uluslararası yarışmalara katılabilmek için ulusal meslek odasından yeterlilik belgesi almak gerekmektedir. Türkiye’de Uluslararası Yarışma açılma oraları oldukça düşüktür, son 66 yılda ortalama 0,2 yarışma açılmıştır.

Ulusal yarışmalar; Türk Mühendis ve Mimar Odalarına kayıtlı tüm mühendis ve mimarların girebileceği yarışmalardır.

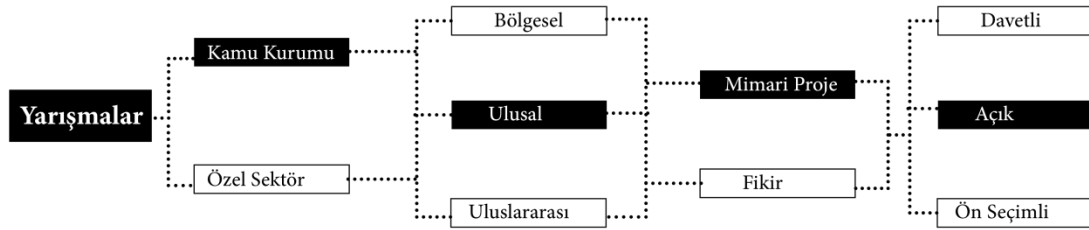
Bölgesel yarışmalar, yarışmanın ilan edildiği şehrin ilgili meslek odasına kayıtlı mimarların girebildiği serbest ve tek kademeli yarışmalardır. Sadece özel bir kesimin girebildiği, açık ve özgür bir ortam yaratılmadığı için eleştirilmektedir.

Ulusal, bölgesel ve uluslararası yarışmalar; açık, ön seçimli veya davetli yarışma olarak düzenlenebilir.

Açık yarışmalar, meslek odalarına kayıtlı her mimarın, bölge, yaş, vs. kısıtlayıcı ibareye uyma yükümlülüğü olmadan katılabildiği yarışmalardır.

Davetli yarışmalar ise, katılacak mimarların işverenler tarafından belirlendiği en az 3 ekip ile kurulan ve katılan ekiplere belirli bir ödeme yapılan yarışmalardır. Davetli yarışmalar, bir teklif alma yöntemi olarak değerlendirilebilir fakat en baştan bir eleme yapması yarışma mantığına aykırıdır.

Ön seçimli yarışmalar ise, işveren tarafından belirlenen kriterler doğrultusunda yarışmaya katılmak isteyen ekiplerin niyet mektubu ve portfolyo göndererek dâhil olabildikleri süreçlerdir. Portfolyolarda yarışmaya konu olan proje kapsamında daha önce proje üretilip üretilmediği ve ne olgunlukta üretildiği tartılır. Bu sistemde genç ekiplerinin önün kesildiği gerekçesi ile eleştirilir.

Şekil 2.1 : Yarışma türleri diyagramı

Tez kapsamında, mimarlık yarışmaları en özgürlükçü katılımı olarak vermesi açısından ulusal, açık mimari proje yarışmaları üzerinden işlenecektir (Şekil 2.1).

Lipstadt'a göre (1989) mimari yarışmalar deneysel yaklaşımlar olarak algılanmaktadır. Kreiner (2010) bu yaklaşımı yeni fikirlerin keşfi için yapılan yatırımlar olarak değerlendirmektedir. Bu noktadan hareketle, mimarlık yarışmaları potansiyelleri ve güç kayıpları, yarışma nedir sorusuna cevap aranarak açığa çıkarılmaya çalışılacak, bu potansiyelleri açığa çıkarmada yarışma aktörlerinin pozisyonları sorgulanacak, yarışma işleyiş süreçlerindeki güç toplanmaları ve güç kayıpları gösterilmeye çalışılacaktır.

2.1 Yarışma Nedir?

Yarışmalar, mimari hizmet alımının ötesinde, meslek ortamını geliştirme ve dönüştürme potansiyeline sahip yaratıcı alanlardır. Mimarlık yarışmaları, ideal bir tasarım süreci, ideal bir seçim ve ideal bir değerlendirme aracı kurgulama yoluyla, süregelen geleneksel mimarlık pratiğine alternatif bir mimarlık ortamı sunmaktadır. Yarışmaların pratikte, en uygun projenin elde edilmesi gibi pragmatik bir amacı olduğu düşünülse de her zaman bundan daha önemli bir işlevi olmuştur. Yarışmalar temelde mimarlara, mekân üretimi üzerine söz söyleme, deney yapma, bunu inşa ederek mimari birikim sağlama, mimarlık kültürünü zenginleştirme, kendini sınama ve yenileme olanağı sağlayan platformlardır.

2.1.1 Yarışma potansiyelleri

Yarışmalar, mesleği uygulamanın, iş alma ve iş vermenin bir yöntemi olmanın ötesinde, mimarlığı yaşama ve yaşatma fırsatlarıdır (Sayar, 2002). Bu bağlamda yarışmaların potansiyelleri, yarışma nedir? sorusunun açıcılığında şöylece sıralanabilir:

- Yarışma; bir eleştiri alanıdır.

Maruf Önal, mimarlık yarışmalarını meslekte tartışma ve eleştiri ortamını canlı tutan ve mesleğe katkı sağlayan bir uğraş alanı olarak tanımlamaktadır (Ötkünç, 2013). Aynı konu üzerinde birbirinden farklı düşüncelerle, farklı projeler üreten mimarlar eleştiri ortamını canlı tutarak mesleki gelişime katkı sağlamaktadırlar.

Proje niteliğinin göreceli bir kavram oluşu, herkesin konuya ilişkin ayrı görüşlerinin olabilirliği, ödüle değer projelerin her zaman olumlu ya da olumsuz eleştiriler almasına neden olmuştur (Uzun, 2004). Bu noktada, üzerine düşündüren her proje değerlidir ve mimarlığı geliştirmek adına farklı bakış açıları kazandırma potansiyeli taşır. Yarışmalar, mimari düşüncenin zengin bir şekilde ortaya konulabileceği, hem de eleştiri mekanizmasının güçlü şekilde ele alınabileceği bir mimarlık ortamı yaratır.

- Yarışma, bir öğrenme alanıdır.

Mimarlık yarışmaları yoluyla, verilen konu üzerinde gönüllü olarak fikir geliştirip, proje üreten mimarlar yeni konular üzerinde öğrenme süreci yaşamaktadırlar. Ötkünç (2013), yarışma sürecini dinamik ve yaratıcı mesleki öğrenme süreci olarak tanımlayarak, öğrenme sürecinin eleştirel düşünce geliştirme ve kolektif üretim ile eş zamanlı olarak gerçekleştiğini belirtmektedir. Öğrenme, günlük davranış ve deneyimlerimiz çerçevesinde gerçekleşen sosyal bir süreçtir (Smith, 2003). Bu noktada, yarışma ile proje üretme süreci tamamıyla bir öğrenme süreci olarak algılanabilir. Aksu (2013), yarışmalardaki sonuç ürün kıskacından kurtulunması halinde mimarın standart mimarlık eğitim programları ile edindiği yaratıcılık, beceri ve bilgi edinmeye dayalı niteliklerinin pekiştirmesine imkân sağlayarak, mimarın mesleki eğitiminin kazandırdığı birikimlerini farklı alanlarda değerlendirmeye yönelik girişimci ve yaratıcı etkinlikler için yüreklendirici fırsatlar yarattığını belirtir.

- Yarışma, mesleğe başlangıç alanıdır.

Yarışmalar, genç meslektaşlara kendilerini görünür kılmak anlamında açılımlar sağlaması, şeffaflık boyutu, adil bir rekabetin ve bunun getirebileceği özgün çözümlerin yanında, alternatiflerde çeşitlenme, meslek içi eğitim ve kendini geliştirebilme, mimarlık ortamında kendini tartabilme, dönemin eğilimleri konusunda bir belge niteliği taşımaktadır (İlhan, 2013). Açık yarışmalar sayesinde, genç mimarlar kendilerinden yaşça büyük ve çok daha deneyimli meslektaşları ile aynı ortamda çalışma imkânı yakalarlar. Mimarlık yarışmaları, hiyerarşik düzende de bir kırılma

yaratmaktadır. Deneyimsiz bir mimarın çalıştığı ortamda kendini var edebilmesi, proje yoluyla kendini ifadesi zaman alırken. Yarışmalar, kimliksiz katılımı şartları eşitleyip, genç mimarın söz söylemesine olanak tanır. Fakat Aksu (2013), yarışmalar herhangi bir yatırım için proje elde etme yöntemi olarak değerlendirilemeyeceği gibi, gençlerin önünü açan bir şans kapısına da indirgenememesi gerektiğini belirtir. Bu noktada, anlatılmaya çalışılan bu indirgeme değil kimliksiz katılımı, tüm yarışmacı mimarların eşit şartlar altında değerlendirilmesine ve yeni, ilerici ve yaratıcı fikirlerin açığa çıkabilmesi için özgür ortam yaratma potansiyelidir.

- Yarışma, bir buluşma alanıdır.

Yarışmaların sadece proje üretmek olarak değil, aynı zamanda bir buluşma noktası, beyin fırtınası olarak düşünmek gerektiğini belirtir. Yarışma ortamını, farklı disipline ve yaş grubundan, farklı kentlerden gelen mimarların aynı problem üzerinde ürettikleri çözüm yollarının tartıştığı ve karşılaştırıldığı bir zemin olarak değerlendirir (Uzun, 2004). Bu kolektif ortamdan zengin bir bilgi birikimi oluşmakta, paylaşımı mimarlık ortamının gelişimine katkı sağlanmaktadır.

- Yarışma, bir üretim alanıdır.

Yarışmalar, mimarlığın fiziksel üretimi aracılığı ile ulaşılan ortamın genel algısına ve niteliğine karşı tepki içeren, gönüllü bir duruş; tüm bu işleyiş karşısında ortama nicelik olarak az ama nitelik olarak yüksek etkiye katkıları olan, alternatif bir üretim alanıdır (Hacılibeyoğlu, Dokgöz, Ersan, 2013). Yarışmalar, mimarlık eyleminin gerçekleştiği tek kanal değildir, çoğu mimar devam eden işlerinin yanında tamamen gönüllü, salt kazanmaya odaklanmadan, özgür üretim yapabilme adına yarışmalara girmektedir. Bu noktada, mimarlık kapitalist üretim ortamından mimarlık yarışmalarıyla kaçış sağlayabilme imkânına sahiptir. Tamamen gönüllü ve iyi projenin keşfine yönelik bu süreç nitelik odaklıdır.

- Yarışma, deneme ve deneyim alanıdır.

Yarışmalar, her biri kendi içinde farklı değer ve eleştiri barındıran özgür üretimlerin bir araya gelerek anlamlandırdığı, çok aktörlü, rekabete dayalı, iddialı, süreçler – denemeler bütünüdür. Tüm bağımsız süreçlerin – denemelerin her biri birer deneyimdir (Hacılibeyoğlu, Dokgöz, Ersan, 2013). Deneme yoluyla üretilen proje, sonuç üründe deneyime dönüşmektedir. Her proje bir denemedir, farklı düşüncülerin,

farklı yöntemlerle anlatıldığı ortamdır. Her mimar yarışmayla proje üretimi sonucunda yaptığı denemeden kendine deneyim yoluyla çıkarımlarda bulunur.

- Yarışma, bir problem tarifidir.

Yarışmayı açan kurumun, sunduğu şartname üzerinden bir problem tarifidir. Yarışmalardaki farklı disiplinler ile iş birliği de, bu problemin tarif biçimi ile ilgili olduğunu belirtir. Problem tarifi ya aynen kabul edilir ya da araştırılarak, esnetilerek yeni tarifler doğurur. Bu aşamada da hangi disiplinler ile çalışmanız gerektiği şekillenir (Çimen, 2011). Problem tarifini yorumlama şekli meslek ortamını kolektif ortama dönüştürerek farklı disiplinler çalışmaya olanak sağlar. Bu noktada;

- Yarışma, çok aktörlü bir oluşumdur.

Yarışmaya katılan mimar, onu değerlendiren jüri ve yarışmayı açan kurum yarışma aktörlerindendir. Aynı zamanda yarışmacı mimarlar kendi içlerinde proje üretirken, projeyi geliştirebilmek, eleştirebilmek ve ilerletebilmek adına ekipler oluştururlar. Bu ekipleri uygulama toplulukları olarak değerlendirebiliriz. Uygulama Toplulukları, yaptıkları şey için özel bir ilgi, merak ya da tutku paylaşan ve düzenli etkileşim içinde olup onu nasıl daha iyi yapacaklarını öğrenen insan gruplarıdır (Wenge ve Lave,1998). Bu noktada aktör olma haline yarışmacı mimarın ekibini oluştururken uzmanlığına başvurduğu diğer disiplinler de dâhil olabilmektedir.

- Yarışma, rekabete dayalı proje üretme alanıdır.

Yarışmak doğası gereği içerisinde mücadele ve rekabeti barındırır. Erten (2013), yarışmayı, rekabet etmenin veya mücadeleye girmenin iyiliği veya kötülüğünden bağımsız düşünürsek, olanakları zorlamak ve yeni olanaklar yakalamak için girişilen bir oyun olarak tanımlar.

Mimarlık yarışmaları, aklın ve duyuların kendi kapasitelerini aşarak beslediği bir emeğin yarışmasıdır, insanın sürekli gelişen ve çeşitlenen eylemini ileriye taşımasına aracı olur, sahip olduğu beceriyi ve kapasiteyi aşma güdüsüne yönlendirip yaratıcı üretime ortam yaratır. Bu nedenledir ki;

- Yarışma, bir oyun alanıdır.

Yarışma anlamı gereği kazanma ve kaybetmeyi barındırır. Fakat mimarlık yarışmalarında kazanmak için ödül almak gerekmez. Aksu (2013), yarışmada kazancın yarışmanın bütün olarak ürettiklerinin niteliği ve çeşitliliği ile ölçülebildiği bir ortam

yaratılmasının hedeflenmesi gerektiğini belirtir. Mimarlığı, iş olmaktan çıkarıp felsefi yaklaşımla oyuncu bir içerikle kurgulayabilmek yarışma olgusunun yolunu/yordamını değiştirebilir. Mimari düşüncenin kurgulanması ve ifade etme aracı olarak ele alınan bir yaklaşımla davranıldığında aynı eylemden farklı sonuçlar üretmek olasıdır. Oyunsal içeriğin zayıfladığı durumlarda, iş alma aracı olarak yarışmalar veya yarışmanın en egemen ve hatta belki de tek proje elde etme modeli olarak sunulması kaçınılmazdır. Bu doğrultuda gelişen yarışma anlayışı eylemin kendisinden beklenen “deneysel etkinlikler” arasındaki dengeyi bozmaktadır. Yarışma, mimarların tamamen gönül olarak bir nevi oyun oynamak için katıldıkları alandır. Piyasa şartlarında göre müşterisiz çok daha özgür tasarım yapma imkânına sahip mimarlar bu alanı düşünülme-yeni düşünmek, daha önce ürettiği projeleri aşmak, denemeler de bulunmak için bir oyun alanı olarak görebilmektedir.

- Yarışma, bilgi üretir.

Yarışmalar özveriyle işleyen bilgi geliştirme biriktirme çarkıdır. Mimarlık sektörünün bir çeşit istihdam etme biçimi değil, sosyal beklentilerle beraber proje üretme heyecanıdır (Kökner, 2004). Bu noktada yarışmalar, deneyimlerin paylaşımı ve karşılık bilgi akışını destekleyerek bir iletişim alt yapısı oluşturur. Ciddi bir bilgi altlığı oluşturarak çeşitli araştırmalara yön verebilir. Yarışmaların paylaşımı ile aynı konu üzerinden açılan başka bir yarışma bu bilgiyi kullanabilir.

- Yarışma, zihin açıcıdır.

Mimarlık yarışmalarında birinci olan proje dışında birçok ödül gurubu vardır. İkinci, üçüncü, mansiyonlar ve teşvik ödülleri. Yarışmalar, mimari bir ürün elde etmek için açılır ve bu istikamette tutucudur. Günün şartlarıyla sosyo-kültürel, ekonomik veya yarışmanın yapıldığı ortama dair nedenlerle uygulanamayacağı için elenmiş ancak mimari sorunların çözümüne getirdiği zihin açıcı, öğretici yaklaşımıyla yol gösterici seçilmiş projeler de vardır. Bu projeler, mimarlık kültürüne, mimarlık bilgisi dağarcığına yeni yaklaşım ve çözümlerin giriş yaptığı önemli bir kanaldır. Jüri bir yandan uygulanacak projeyi elde ederken bir yandan mimarlığın genişleyebileceği yerleri bu kategori ile işaret eder. Kökner (2004), mansiyon projelerinin daha sonraki yarışmalarda birinci seçilebilecek yaklaşımların beşiği olduğunu belirtmektedir.

- Yarışma, neyin yanlış olduğunu gösterir.

İspanyol mimar İgnasi De Sola-Morales Rubio'nun dediği gibi “Yarışma, projelerin birçoğunda çizilmiş olan üzücü sonuçlara gidebileceği konusunda güçlü bir uyarılar bütünüdür.” (Mimarlık 291:38) Yarışmalar, bir çok alternatifi eş zamanlı görünür kıldığı için karşılaştırma yoluyla yanlış yaklaşımları da görünür kılmaktadır. Bu yönle edinilen bilgi değerlidir ve bir sonraki proje üretimi için uyarıda bulunur.

- Yarışma, özgürce söz üretme alanıdır.

Keskiner (2004), yarışmacıların doğru olanı, bazen şartnameye rağmen jüriye dikte etme hakkına sahip olduklarını belirtmektedir. Yarışmalara katılmada her hangi bir kısıtlama yoktur. Mimar istediği şekilde proje üretebilir, bu noktada amaç yarışmayı kazanmak olabilirken, jüriyi eleştirmek veya jürinin göremediklerini gösterebilmek şeklinde gelişebilir. Bu nedenlerle, mimari tasarım yarışmalarının mimarın gündelik mesleki pratiklerinin dışına çıktığı, işverenin beklentilerini değil kendi tasarım yaklaşımlarını doyuma ulaştırmak için uğraştığı tasarım alıştırmalarıdır (Aksu, 2013).

- Yarışmalar, nitelikli yapıyı çevre elde etme alanıdır.

İlhan (2013), yarışmaları kaliteli bir çevre elde etmenin ‘yasalar’ ile sağlanabileceği ortamlar olarak tanımlar. Yarışmalar, aracılığı ile en az bedel üzerinden müellif seçilmeyip, en nitelikli proje seçilmektedir. Gönüllü ve kamu yararı güdülen üretilen proje nitelikli yapı çevre oluşturma amacını taşımaktadır. Projeler mimarlar tarafından üretilip, yine profesyonel alanında uzman jüri üyelerine sunulurken seçim yapıldığında seçim tamamen nitelik odaklıdır.

- Yarışma, kültür aktarıcısıdır.

Mimarlık yarışmaları, toplumun ortak kültürünü proje üreterek geleceğe taşıması açısından bir kültür aktarıcısıdır (Erten, 2013). Bu nedenle kamu yönetimlerinin mimarlıktan talep ettiği işlev aslında kamu yararını üretmesidir. Sudjic (2013), kamusal mimariyi, bir kültürün kendine bakış açısı olarak değerlendirmekte, yarışmaları da mimarının kültürel rolünün önemini teslim etmenin açık bir yolu olduğunu vurgulamaktadır.

- Yarışma, demokratik üretim alanlarıdır.

Baz (2013), mimari proje üretiminde kesin doğru ve kesin yanlışların belirlenmesinin güç olduğunu, ülke çapında proje üretiminin bedel üzerinden tanımlanmasından kaynaklı iyi yapı yapmanın güç olduğunu belirterek, yarışmaların bu ortamdaki

demokratik sistemler olduğunu vurgulamaktadır. Yarışmaların isimsiz, anonim bir sistemle çalışması, sadece tasarım niteliği üzerinden değerlendirme yapılması nitelik artırıcı uygulamalardır. Uygur (2004), yarışmaları kentliyle ve yerel yönetimle buluşmak için demokratik bir süreç olarak tanımlar. Yarışmayı açan kurumlar şahsi menfaatlerden uzak müellif değil, proje seçerler.

- Yarışma, yapıyı elde etme de şeffaf ve katılıma açık bir süreçtir.

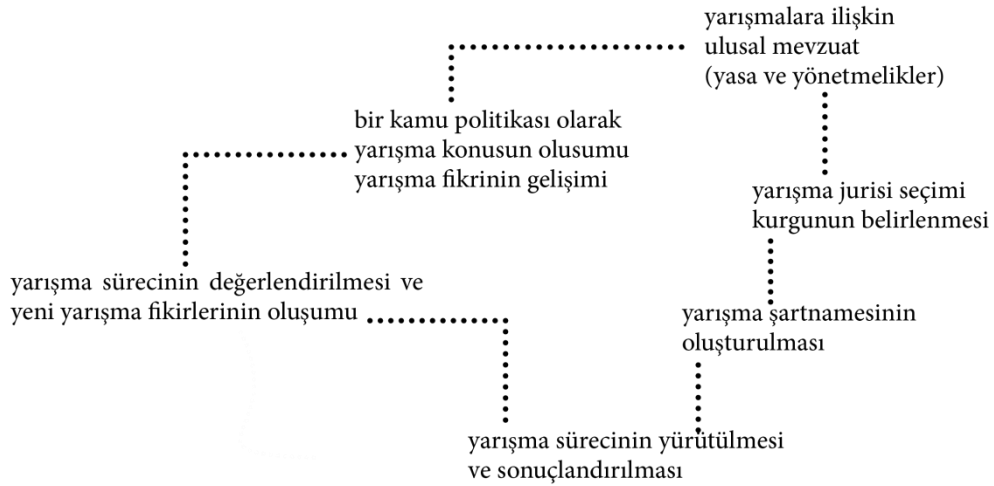
Yarışmalar yapı elde etmede barındırdığı demokratik süreçle şeffaflığı sağlamaktadır. Sonuçların kamuoyuna duyurulması ve gelişmelerden haberdar edilmesi diğer yarışma sistemlerine göre daha katılıma açık bir süreçtir, süreç içerisinde kamuoyu ile bilgi paylaşımı olmaktadır. Mimarlık yarışmalarının, proje elde etme yöntemleri arasında farklı seçenekler üretmeye olanak sağlaması, meslektaşlar arasında fırsat eşitliği yaratması, kamuoyuna açık olması gibi nedenlerle kent kültürüne katkısı büyüktür (Ayataç, Ketboğa, 2014).

2.1.2 Yarışma açan kurumlara göre ifade ettiği anlamlar

Yarışmaların; mimarlık ve kamu ortamı için taşıdığı potansiyellerin yanı sıra yarışmalar, yarışmayı açan kurumların farklı amaçlarına hizmet edebilir. Yarışmaların, ilişkisel doğası ve geçirdiği süreçler farklı kullanımlara olanak sağlayabilir. Bu noktada; yarışmalar, yarışmayı açan kurum için farklı anlamlar taşıyabilir. Yarışmayı açan kuruma göre ifade ettikleri anlamlar açısından bakıldığında ise,

- Yarışma, bir kamu politikasıdır.

Şahin (2014), yarışma pratiği ile gündelik siyasal ilişkilerin dış hatlarını belirleyen unsurun, yarışmaların bir kamu politikası olma niteliğine bağlar. Yarışmalara ilişkin ulusal mevzuatta yarışmaların yöntemi, hukuki statüsü, verilecek ödül ve ücretler ile standartlar belirtilmektedir. Bu bağlamda, yarışmalara ilişkin ulusal mevzuat, yarışmaların gündelik siyasal alanla ilişkisini kamu politikası ekseninde kurmaktadır (Şekil 2.2).

Şekil 2.2 : Kamu politikası olarak yarışma süreci diyagramı (Şahin, 2014)

Yarışmaların birer kamu politikası olarak yürütülebilmesi için yarışmaya açılacak alanın ve sorunsalın belirlenmesi gerekir, bu sorunsal genellikle iktidarın programında yer alır veya o kentteki aktörler tarafından dile getirilir. Şahin (2014), sorun alanının yarışmaya açılmasını iktidar sahipleri ile bürokrasi ya da mimarlık ve planlama meslek alanı aktörleri arasında kurulan ittifaklarla ilişkili olabileceğini belirtmektedir. Yarışmayı açan kurumlar konu edilen sorunları çözümü için vaatlerde bulunur, kamuoyunun desteğini almayı hedefler bu noktada;

- Yarışma, kamuoyu desteği ve tanınırlık için bir reklam aracıdır.

Mimarlık yarışmalarının güçlü rollerinden biri de gerçekleştirme sürecinde karar ve politika üretenler, politikacılar, yatırımcılar, planlamacılar, tasarımcılar, araştırmacılar ve öğrencileri de kapsayan tüm paydaşların ilgi ve katılımıyla meslekten olmayanların da yer aldığı kamusal desteği bir araya getirmektir (Sayar, 2013) .

Yarışmalar, yarışma ilanı ile birlikte kentsel mekân üretimine ilişkin kamuoyu oluşturup gündem belirlediğinden veya tam tersi olarak gündemde olan ile ilgili kamuoyu oluşturduğundan dolayı önemlidir (Kaya, Serim, 2016). Bu etkisi nedeniyle yarışmalar, belediyelerin gündeme gelmek için kullandıkları halkla ilişkiler çalışmalarının bir parçası olabilmektedir. Yarışmayı açan kurumlar, tanınırlıklarını artırabilmek, kamuoyunun sempatisini kazanmak için bu yola başvurabilir. Hatta, yarışma açan kurumun, yarışmanın sonuçlanması ile istediği etkiyi yarattığı, arzu edilen meşruiyeti sağladığı, gerekçeleri ile amacına ulaşmış uygulama ile her zaman ilgilenmeyebileceği söylenebilir (Şahin, 2014). Mimarlık yarışmaları yoluyla mimari

hizmet alımı yolunu özel sektörden ziyade kamu kurumlarının tercih etmesi, yarışmaları meşru kılarak kamuoyu üzerinden etki bırakmak istemesindendir. Bu kanalda yaptığı tanınırlık çalışmaları çıkarları için kullanmayı öngörür.

Bu bağlamda, yarışmaların potansiyelleri düşünüldüğünde; yarışma ortamının üreten, tartışan ve düşündüren hali, kent bağlamındaki politik, ekonomik, sosyal iyi niyetsizliklere fırsat vermeden, kentin dinamik yapısını ve mevcut sosyal bütünlüğünü gözeterek kente ilişkin bilginin üretilmesine olanak sağlayabilir. Yarışmalar bir anlamda kentsel mekân üzerinde yukarıdan aşağıya doğru işleyen karar veren öznenin iktidarını, yarışma ortamının disiplinler arası çok aktörlü yapısı ile eleştiriye açar (Kaya, Serim, 2016).

Yarışmaların öncesinde (şartname, soru-cevap) ve sonrasında (jüri raporu, kolokyum, uygulama aşaması) söz konusu duruma ilişkin düşünceler zamandan ve mekandan bağımsız olarak üzerine fikir üretilmeye çalışılan her ortama sirayet etmeyi başarır. Gündemin ve güncelin oluşması, kente ait yaşantının failleri ve üretimin aktörleri arasında diyalog yoluyla kurulan iletişimle mümkün kılınır. Ve yarışma sürecinin farklı kişi, zaman ve mekân aralığında geçmesi kent üzerinden üretilen bilgiyi çeşitlendirebilmektedir. Bu noktada,

- Yarışma, bir süreçler bütünüdür.

Projelerin üretim süreci ile başlayan, kolokyum ile sonuçlanmasının ardından, uygulamaya kadar geçen süreçler bütünü: Yarışma süreçleri – yeni aktörlerin, yeni fikirlerin belirdiği, içe dönük bir işleyişe sahiptir.

Yarışmaların, potansiyellerin açığa çıkıp çıkamaması barındırdığı süreçler ve aktörlerle görünür kılınmaktadır (Hacılibeyoğlu, Dokgöz, Ersan, 2013).

Mimarlık yarışmaları, içerdiği süreçlerle (şartnamenin hazırlanması, soru-cevap, projelerin hazırlanması, teslimi, jüri değerlendirmesi, sergileme ve kolokyum) işveren, jüri, yarışmacı mimar gibi aktörlerin karşılaşmasını kurgulayan, mimarlık pratiğine alternatif bir mimarlık ortamı, mimari hizmet alımını vaat ederken, bu süreç ve ilişkilerde zaman zaman güç kayıpları yaşanabilmektedir.

2.2 Yarışma Aktörleri ve İlişkileri

Yarışma aktörleri; işveren (yarışmayı açan kurum), jüri, yarışmacı mimar (proje müellif adayı) olmak üzere üç ana başlıkta incelenebilir.

Mimarlık yarışmaları, yarışmayı açmak isteyen bir kurum varlığı ile hayat bulur. Bu noktada mimarlık yarışmaları sürecini başlatan iktidar konumundaki işverendir. Mimarlık yarışmaları içinde birden fazla ilişkisellik barındıran çok aktörlü bir ortamdır. Bu aktörlerin başında belirtildiği gibi yarışmayı açan kurum gelir, kurumun kararlarını yönlendirecek jüri ve jürinin sağlıklı bir şekilde çalışabileceği verimli ortamı yaratacak raportörler de yarışma ortamındaki önemli aktörlerdendir. Yarışmayı yarışma yapan ise kolektif ortamı yaratan yarışmacı mimarlardır. Bu noktada yarışmayı açan kurumun süreci başlatma yetisi nedeniyle en kapsayıcı aktör olduğu gözlemlenebilir (Şekil 2.3). Fakat yarışmacı mimar rekabet için çokluk ortamı yetisi ile tüm bu aktörleri kapsamaktadır. Katılım olmadan yarışma olmaz, bu yarışmacı mimarlar olmadan yarışmanın olamayacağı anlamına gelmektedir (Şekil 2.4).

Şekil 2.3 : Yarışma aktörleri ilişki diyagramı 1.

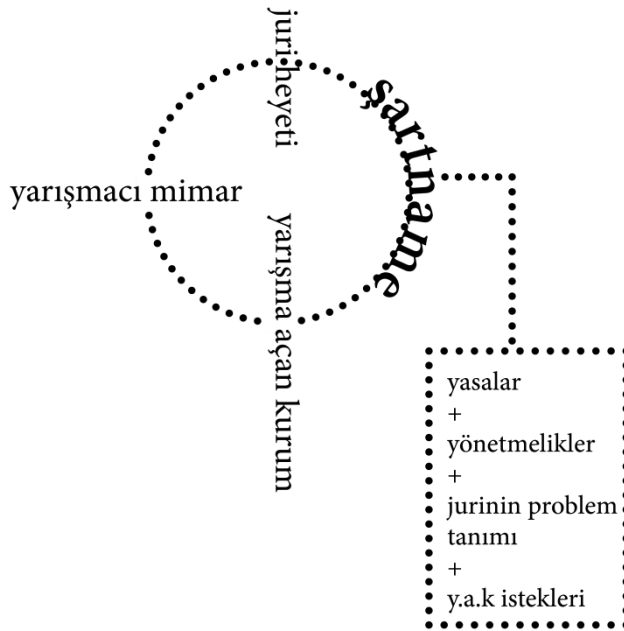

Şekil 2.4 : Yarışma aktörleri ilişki diyagramı 2.

2.2.1 Şartname

Yarışmayı açan kurumun isteklerinin jürinin problem tanımı çerçevesinde aktarıldığı yasalar ve yönetmeliklere uygun hazırlanan yarışmacı mimar ile görünmez iletişimi sağlayan belgeye şartname denir.

Yarışma aktörleri (yarışmayı açan kurum, yarışmacı mimar ve jüri) arasındaki ilişki şartname yoluyla kurulur. Bu noktada, yarışma aktörlerini; aralarında ilişki bağı kuran şartnameden bağımsız düşünemeyiz (Şekil 2.5).

Şekil 2.5 : Şartname ilişki diyagramı.

2.2.2 Jüri

Jüri, yarışmayı açan kurum tarafından mevzuat da belirtilen kurallar çerçevesinde belirlenir jüriler asil, yedek ve danışman jüri üyeleri olarak üç gruptan oluşur. Asil üyeler seçimde bulunurken, danışman üyeler görüş belirtmektedir. Danışman üyeler içerisinde yarışmayı açan kurumdaki üyeler olabileceği gibi uzmanlığına başvurulabilecek farklı disiplinlerden üyelerde olabilir. Şahin (2014), yarışmaya açılan sorun alanının genellikle iktidar sahipleri ile bürokrasi ya da mimarlık ve planlama meslek alanı aktörleri arasında kurulan ittifaklarla ilişkili olduğunu belirterek, yarışma jürisi içerisinde siyasetçi, bürokrat, akademisyen ve meslek erbabı kompozisyonunun bu karmaşık ilişkiler ağının bir göstergesi olduğunu belirtmektedir. Aslan (2007) ise jürilerin belirlenmesinde özellikle akademisyen jüri üyelerinin, onların da özellikle

dekanlar, bölüm başkanları düzeyinde saptanması, statükocu bir durum olarak değerlendirilmektedir. Jürinin yarışmayı açan kurumun inisiyatifinde oluşması, danışman jüri üyesi olarak karar mekanizması içinde dolaylı olarak yer alması ve akademisyen bazında da unvanların önemli olması yarışmayı açan kurumun ortamı yönlendirebileceğini düşündürmektedir. Sudjic (2013), jüri üyelerinin çoğunluğunun mimarlardan oluştuğu durumlarda kesinlikle belirli bir sonuç alınacağını fakat meslekten olmayan uzmanlardan oluştuğu takdirde sonucun politik iradeye bırakıldığını belirtmektedir.

Jüri, şartnameyi hazırlamak, gerekli gördüğü uzmanlık alanları ile ilgili danışman istemek, toplam ödül tutarının ödül gruplarına göre dağılımını yapmak, yarışmacıların sorularını tereddüde yer vermeyecek şekilde açıklıkla yanıtlamak, raportör raporuna göre yarışma dışı bırakılacak projelere karar vermek, yarışmaya girmiş eserler arasında programın şartlarına, sanat, ekonomi, teknik, emniyet ve işletme bakımından en iyi şekilde uyanları seçmek ve bu eserler arasında ödülleri tespit etmek, tüm çalışmalarını tutanaklarla tespit etmek, gerek elenen gerekse ödül, mansiyon ve satın almaya değer bulunan projelerin her biri için eleme ve ödüllendirme gerekçelerini açıklayan raporları hazırlamak, gerekli gördüğü durumda birinciliği kazanan projenin geliştirilmesi yönünde önerilerde bulunmak, idareye yarışma sonrası süreçle ilgili önerilerde bulunmak, birinci ödüle değer bulunan projenin uygulama yeteneği olup olmadığını raporunda belirtmek ile yükümlüdür.

Bu noktada jüri her ne kadar yarışmayı açan kurum tarafından seçilmiş ve onun görüşlerine yakın olabileceği düşünülse de elinde bulundurduğu imkânlarla ortamı dönüştürücü güce sahiptir. Jüri şartname ile yarışmayı açan kurum ile yarışmacı arasında aracılık görevini üstlenir (Baz, 2012). Bu noktada, jürinin yarışmayı açan kurum isteklerini doğru tariflemesi gerekmektedir.

Şartname; mimarın işvereni görmeden kendine bütün o yapıyı tasarlamak için kurguladığı dünyanın altlığıdır, eğer o altık yanlış ise, doğru bir tasarım yapmak mümkün değildir (Baz, 2012). Şartname, yarışmanın anayasası, jürinin konuya bakış açısını ve görüş ayrılıklarını yansıtan önemli maddeler olarak tanımlanmaktadır (Çimen, 2011) Yarışmayı açan kurumun taleplerini, mimari ve yasal bir dille mimarlara aktarmak jürinin görevidir, bu noktada işverenin taleplerini anlamak doğrultusunda saatlerce yapılan toplantıların yerini, jürinin hazırladığı şartname almıştır. Baz (2012), yarışmacı mimarın proje sürecinde işverenle değil şartname ve

donelerle baş başa kaldığını belirtmektedir. Şartnamenin, yarışmacı mimarın özgürce söz söyleme ortamına olanak tanınması ve esneklikler barındırması gerekmektedir (Çimen, 2011). Jüri kendi fikirlerini dayatmadan, yarışmayı açan kurumun isteklerini yalın bir dille, yanlış anlaşılmalara mahal vermeden oluşturur değerlendirme sürecinde ise jüri, yarışma şartnamesindeki hükümlere uymakla mükelleftir, ancak değerlendirme jürinin görüş ve düşüncelerine dayanır (Aslan, 2007).

Ayrıca jüri heyeti ile birlikte çalışan, jürinin yardımcı aktörü raportörlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Baz (2012) , jürinin başarılı bir şekilde çalışabilmesi ve yarışmayı açan kurum ile yarışmacı mimar arasında bağlayıcı olan şartnamenin sağlıklı ve geçmişteki uygulamalardan ders alarak, onları geliştirilerek hazırlayabilmesi için raportörlük kurumlarına çok iç düştüğünü belirtmektedir. Çimen (2011) ise jüri raporlarının çok zayıfladığını ve değerini kaybettiklerini belirterek, raportörün jüri tartışmaları sırasında aldığı notların jüri raporlarına işlenmesi gerektiğini savunmaktadır.

Raportörler mimar oldukları ve süreci organize ederek şartnameyi hazırladıkları için mimarlık ortamının dönüşümü için kilit isimlerdir. Mimarlık yarışmalarında adları hep arkalarda geçse de jüri ve iktidar konumundaki yarışmayı açan kurum arasında köprü görevi görmektedir. Raportörün görevi jüri ile birlikte şartnameyi hazırlamak, ayrıca yarışmaya katılan projelerin şartnameye uygun olup olmadıklarını tespit etmektir. Ayrıca yarışma koordinasyonunda görevlendirilir, mimari tasarım yarışmalarının başından sonuna kadar yarışma tutanaklarını ve yazışmalarını yaparlar. Raportörler, yarışmacıların muhatabı olarak yarışmacılarla jüri arasında bir ara yüz oluştururlar (Aslan, 2007).

Şartname ilk etapta raportör elinden çıkar. Yarışmayı açan kurumun biyopolitik tavrı sorgulanırken bu tutumu yarışma sürecine aktaran oyuncu raportör mimardır. Bu noktada raportör mimarın konumu ortamı dönüştürmek adına önemli potansiyellere sahiptir.

Şartnamenin hazırlanmasının yanında değerlendirmeyi yapan jüri heyeti mimarlık ortamının gelişimi için kilit unsurlardır. Jüri mimarlığı savunur. Yangın, imar yönetmelikleri, uygulama koşulları, müşterinin ne kadar paraya sıkıştığı zaten uygun bir dille şartnamede tarif edilmiştir. Artık jürinin görevi, her şeyin önünde mimari düşüncüyü bulup çıkarmak ve onu savunmaktır. Jüri, yarışma ile mimarlık hizmeti elde

etme sürecinde mimarlığın tarafını tutacak yegâne mercidir. Diğer aktörler doğal olarak zaten kendi bilgi alanlarını ve çıkarlarını savunacaklardır. Mimarlığın en basit tarifinde bile zaten akla gelebilecek tüm ‘öteki’ bilgi ve çıkar alanları tasarım verisi olarak mevcuttur. Bunların herhangi bir tanesini dengesiz, bağlama yakışmayan bir şekilde öne çıkarmak mimari bir tavır da olabilir, mimarlığı imkânsız kılan bir saplantı da (Kökner, 2004). Jürinin önemini vurgulamak için Özbay (2013) şunları söylemiştir; “Yarışmayı açan kuruluşların neredeyse hiçbirinin amacı ülke mimarlığına hizmet etmek değildir. Sadece ihtiyacını görecekt en iyi çözümü beklemektir. Mimarlığa hizmet ve katkıyı ancak mimarlık ortamı jüriler aracılığıyla üretebilir” (s.27).

2.2.3 Yarışmayı açan kurum

Mimarlık hizmeti almak amacıyla birden fazla öneri içerisinde en iyinin keşfi arzusıyla yarışma organizasyonunu düzenleyen kurumdur. Önemli bir proje hizmetini en düşük fiyat verecek firmaya vermektense bedeli önceden belirterek değerlendirme kriterleri doğrultusunda en iyi tasarıma ödemeyi tercih eder. Tekeli (2007), bu olumlu yaklaşımla hareket eden kurumun yarışma ne demektir, sonucu ne demektir, hatta mimarlık ne demektir, mimarlığın getirisi ne demektir, bunları bilecek kadar kültürlü olması gerektiğini belirtmektedir. Aksi takdirde yarışmalar nitelikli yapı çevre elde etmeye katkı sağlayamayacak şekilde sonuçsuz kalabilmektedir. Bu noktada, mekanizma içinde en önemli öge olan işverenin (yarışmayı açan kurumun) yarışmayı benimsemesi esastır, benimsemediği takdirde sonuçla da ilgilememekte ve yarışma da büyük ihtimalle tahsisat bulunmadı, arsa değişti vb. sebeplerle amacına ulaşamamaktadır (Tekeli, 2007). Bu durum yarışmacı mimarın projesini inşa ettirememesi üzerinden amacına ulaşamamıştır. Bir önceki bölümde belirtilen yarışmayı açan kurum için yarışma, kamuoyu desteği ve tanınırlık için bir reklam aracıdır söyleminde ki amacına ulaşmıştır.

Bu bağlamda, Mimarlar Odası Yarışmalar Yönetmeliği ve Kamu İhale Kanunu Yarışmalar Yönetmeliğinde mimarlık yarışmaları açabilecek kurumlar ile ilgili herhangi bir ibare veya kısıtlayıcılığın olmaması ve vaat edilen yarışma projesinin uygulanmaması halinde karşılaşılabilecek durumlarla ilgili bir yaptırım olmaması dikkat çekmektedir. Yarışmaya katılma arzusıyla mevzuata tabi olan mimarlar, jüri üyeleri ve raportörler için aranan kriterler yönetmeliklerce belirlenmişken (Ek 1, Ek 2)

yarışmayı açan kurumun yetkinliği aranmamaktadır. Bu durumu, Tekeli (2007) kültür sorunu olarak tanımlamaktadır.

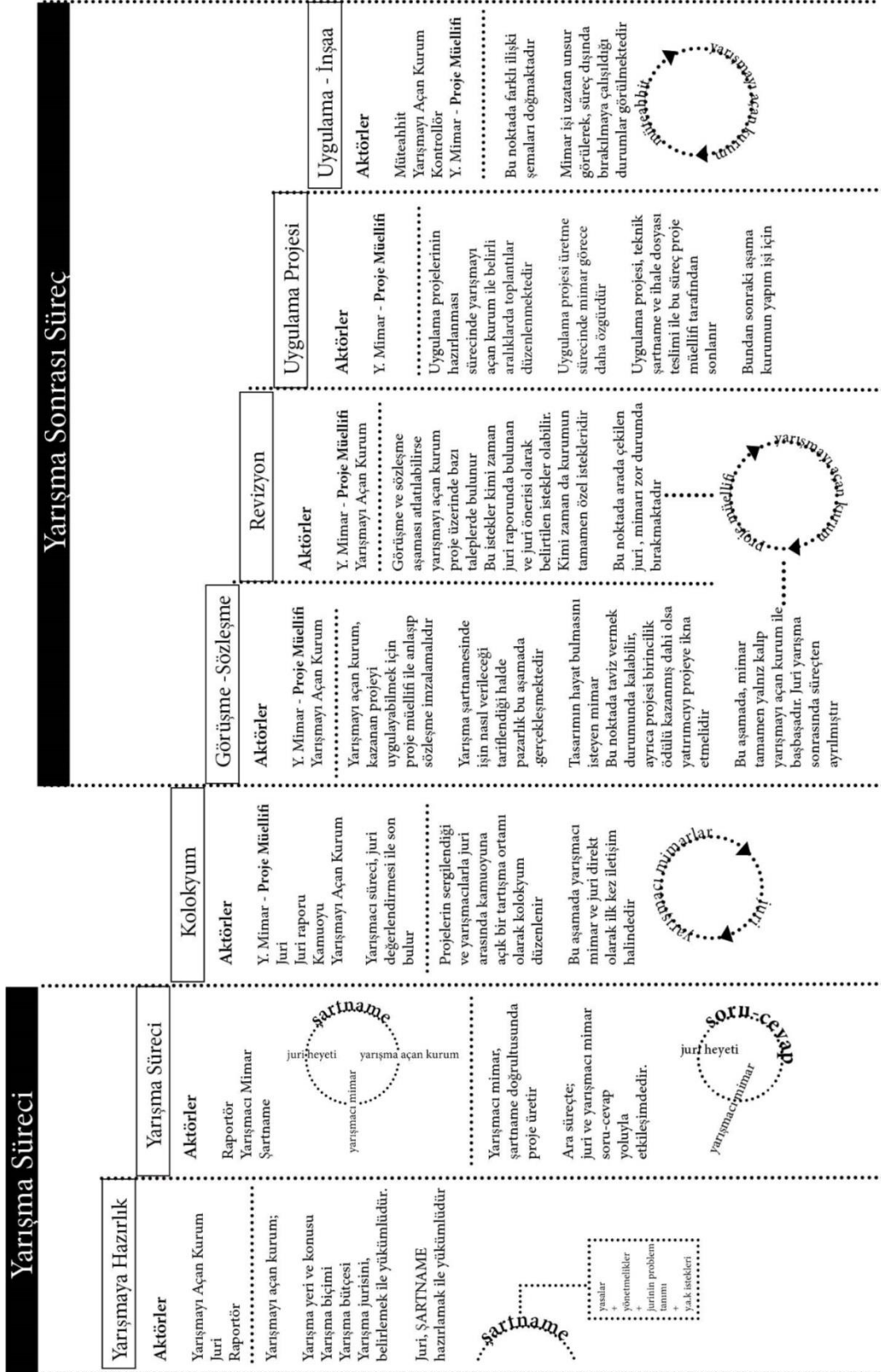
Ulusal mevzuatta belirtilen yarışma açılmasında uyulacak esaslar (Madde 10) kapsamında yarışmayı açan kurum; yarışma türü, biçimi, konusunu ve yerini belirlemiş, bütçesini güvence altına almış olmalı ve jüriyi de yönetmelik kurallarına göre belirlemiş, jüri de yarışma şartnamesi ve eklerini kesinleştirmiş olmalıdır.

Bu koşullarda, işveren (yarışmayı açan kurum) için yarışma doğru tasarımcıyı ve birçok farklı öneriyi bir arada görebilmenin en ideal yönetimidir (Haan, Haagsma,1988)

2.2.4 Yarışmacı mimar (Proje müellifi adayı):

Mimarlık yarışmaları dâhilinde söz söyleyip, proje üretmek isteyen mimardır. Sudjic (2013) mimarlık yarışmalarını bir projede kişisel çıkarları olmayan mimari yetkinliğe sahip profesyonellerin, belirlenmiş kriterlere göre kararlar vermekte kullanıldığı sahneler olarak tanımlar. Bu noktada yarışmaya katılan mimar, yarışmayı açan kurumun fikri ne olursa olsun, ortaya koyduğu proje ile kararı etkileme şansına sahiptir. Mimarın biyopolitiklerin farkına varıp, tasarımını onu aşacak ve iktidar konumundaki kurumu buna ikna edecek şekilde gerçekleştirmelidir.

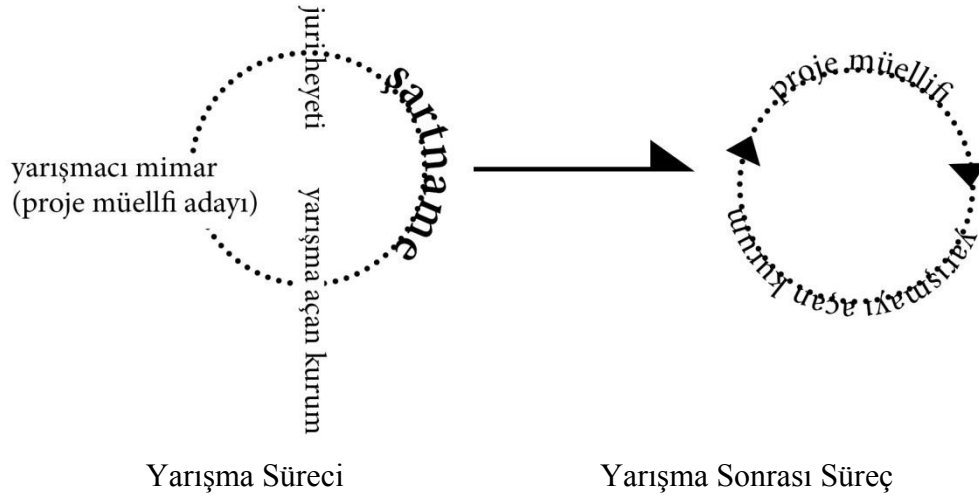
Yarışmacı mimar yarışmayı kazanması halinde proje müellifine dönüşür. Bu noktada roller karmaşılaşmaktadır. Yarışma aktörleri üçgeninde aradalık pozisyonunda sahip bir aktör varsa onun da yarışmacı mimar olduğunu belirtir. Yarışmacı kimliği müellif kimliği ile bir araya geldiğinde kişilerin ve ekiplerin iç dünyalarında çatışmalar ve kopmalar yaratmaktadır.(Erten, 2014).Yarışma sürecinde yarışmayı açan kurum (işveren) ile şartname aracılığıyla dolaylı olarak kurulan iletişim, sözleşme yapılması ile birlikte işverenle bire bir muhatap olma durumundadır. Yarışmada jürinin olumlu buldukları, işveren tarafından göz ardı edilebilir. Bu noktada, jürinin yarışma sonrası süreçlere dâhil olmayıp mimarı yalnız bıraktığı sistem eleştirilmektedir (Şekil 2.6).

Şekil 2.6 : Yarışma süreçleri diyagramı.

2.3 Yarışma İşleyiş Süreçleri

Mimarlık yarışmaları, içerdiği süreçlerle işveren, jüri, yarışmacı mimar gibi aktörlerin karşılaşmasını kurgulayan bir ortamdır. Bu içerdiği ilişkisel süreçlerle biyopolitik yaptırımlara tabi olmaktadır. Yarışma işleyiş süreçleri, yarışma süreci ve yarışma sonrası süreç olarak ikiye ayrılabilir. Yarışmanın, yarışmayı açan kurum için ifade ettiği anlamlar bu süreçlerde açığa çıkmaktadır. Güç toplanmaları ve güç kayıpları bu süreçlerde görünür hale gelmektedir. Yarışmaların, potansiyellerin açığa çıkıp çıkamaması barındırdığı süreçler ve aktörlerle görünür kılınmaktadır (Şekil 2.7) (Hacılibeyoğlu, Dokgöz, Ersan, 2013).

Şekil 2.7 : Yarışma süreçleri ilişki diyagramı

2.3.1 Yarışma süreci

Mimarlık yarışmaları aktörleri aynı zamanda mimarlık yarışma süreçlerini organize eden oyunculardır. İşveren tarafından yarışma açma kararı alındıktan sonraki süreç dört ana başlıkta toplanabilir. Bunlar yarışma hazırlık aşamaları (YŞK ve jüri), proje çalışmaları (yarışmacı mimar), değerlendirme çalışmaları (jüri), değerlendirme sonrası çalışmalar (YŞK, seçilen mimar) dır.

Türkiye’de yarışmalar, kamu kuruluşları veya özel sektör tarafından açılabilir. Kamu kuruluşlarının açtığı yarışmalar genellikle Kamu İhale Kanunu Yarışmalar Yönetmeliği’ne göre açılırken, özel sektörün açtığı yarışmalar Mimarlar Odası yarışmalar yönetmeliğine göre açılmaktadır. Mimarlar Odasının kamu yapısı elde edecek kamu kuruluşlarına talebi veya itirazı sonucu yarışma açılması durumu olabilir bu durumda yine MO yönetmeliği esas alınır. Bu noktada yarışmayı açan kurumun

yönetimselliğinde bu yönetmelikler önemli yer tutmaktadır. Yarışmaya katılan mimar bu yönetmeliklere tabi olmak durumundadır.

- Yarışmaya hazırlık çalışmaları

Yarışmayı açacak olan kurum Mimarlar Odasının atadığı jüri listesinden kendi seçtiği jüri ve raportörleri belirler. KİK ve MO yönetmeliklerine göre yarışmaların açılmasında uyulacak esaslar belirtilmiştir. Bunlar; yarışma biçimi ve türünün belirlenmiş olması, konusunun ve yerinin belirlenmiş olması, bütçesinin güvence altına alınmış olması, yarışmaya katılım koşullarının belirlenmiş olması, ödüllerin tespit edilmiş olması, jürinin bu yönetmelik kurallarına uygun olarak atanmış olması, yarışma şartnamesi ve eklerinin jüri tarafından kesinleştirilmiş olması, yönetmeliklerce belirtilen esaslar çerçevesine ilan edilmiş olması şartlarıdır. Bu koşulların hepsi yarışmayı açan kurumun hazırlık çalışmaları esnasında yapması gerekenlerdir. Öncelikle yönetmelikler çerçevesinde jüri heyeti belirlenir ve jüri ile birlikte şartname hazırlanır. Şartname içerisinde proje üretilecek yarışma konusu ve yeri ile ilgili gerekli kaynaklar sağlanır ve ayrıntılı bir program tanımı yapılır. Yarışma açmak için gerekli dokümanlar hazırlandıktan sonra; Ulusal ve bölgesel yarışmalar Resmî Gazete’de ve varsa ilgili meslek oda ve kuruluşların yayın organlarında, tasarımların son teslim tarihinden en az altmış (60) gün önce ve en az bir defa yayımlanmak suretiyle ilan edilir (KİK Madde 14).

Yarışmanın ilanı: İdare tarafından hazırlanan şartname ve ekleri, jüri ön çalışmaları sonucunda kesinleştirilip imzalandıktan sonra yarışma ilan edilir. Ulusal ve bölgesel yarışmalar Resmî Gazete’de ve varsa ilgili meslek oda ve kuruluşların yayın organlarında, ulusal yarışmalar, tüm ülkede dağıtımı yapılan günlük gazetelerde, bölgesel yarışmalar ise bölgede yayınlanan gazetelerde ilan edilir. Yapılacak ilanlarda; yarışmanın türü, şekli, yeri, konusu, yarışmaya katılma koşulları, yarışma takvimi, danışman, asli ve yedek jüri üyeleri ile raportörlerin isimleri, verilecek ödüllerin sayısı ve tutarları, şartname ve eklerinin nereden ve nasıl temin edileceği, satın alma bedeli, idarenin adı, adresi, telefon ve faks numarası ile jürinin ilanda bulunmasını uygun göreceği diğer bilgiler belirtilir.

- Proje çalışmaları

Başvuru: Yarışma şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip katılımcılar, belirtilen ücret karşılığında şartnameyi alarak kayıt yaptırırlar.

Yer görme: Şartnamede yer görme zorunluluğu varsa, katılımcı kişinin kendisi veya grupsa, gruptan en az bir kişi proje alanını görerek idareden ilgili belgeyi alır. Proje teslimi sırasında bu belge idareye teslim edilir. Yer görme için idare yarışma bitiminde katılımcılara ücret öder. Jürinin arsayı görmesi zorunludur.

Soru-cevap: Mimarlar odası yönetmeliğine göre, yarışmacılar yarışmanın ilk 1/3'lük zaman diliminde soruları sorar ve verilen cevaplar 15 gün içerisinde yarışmacılara posta ile gönderilir (Bayındırlık bakanlığı yönetmeliği). Bayındırlık bakanlığı yönetmeliğine göre cevaplar yarışma süresinin son 1/3'lük dilimine girilmeden gönderilmelidir.

Soru-cevap aşaması; yarışmacı mimar ve jüriyi kısmi de olsa iletişime sokan alandır. Soru-cevap dışında proje hazırlık sürecinde yarışmacı mimar ve jüri arasındaki tek bağ şartnamedir. Yarışmacı mimar, şartnameyi inceledikten sonra belirtilen zaman diliminde raportörlüğü sorularını gönderebilir, jüri bu soruları cevapları kendi tariflediği alanda cevaplamaya çalışır.

Proje teslimi: Şartnamede teslim koşullarında belirtilen projeler, raporlar, belgeler, istenmişse maket ve yer görme belgesi, üzerinde açılıp açılmayacağı ibaresi bulunan kimlik zarfı, belirtilen yerde ve saatte teslim edilir.

- Değerlendirme çalışmaları

Yarışmacı mimarlar projelerini son teslim tarihine kadar raportörlüğe teslim edebilirler. Raportörler teslim edilen projeleri, jürinin değerlendirmesine uygun hale getirecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir, projelerin, yarışma şartlarına, ihtiyaç programına, alan sınırlarına uygunluğunu kontrol etmekle yükümlüdür. Ayrıca maketlerin ölçülerinin, kimlik zarflarının, istenen raporların kısacası şartnamede belirtilen her teslim detayının uygun olup olmadığını analiz edip raporlamak ile yükümlüdür. Bu raporları değerlendirme yapılacağı gün jüriye sunar. Jürinin değerlendirme yaptığı aşamada tüm projelerin raporlarını tutar. Tekeli (2007,s.54) raportörlerin görevi ve önemini şöyle ifade ediyor:

Jürilerde tecrübeli ve bilgili raportörler jürinin işini kolaylaştıracak şekilde şartnamenin hazırlığını yapıyorlar, jürinin müdahalesi çok az oluyor. Jüri incelemesine başladığı zaman metrekareye, şartnameye uyan hususları, uymayan hususları her projenin altına yapıştırmış olarak koyuyorlar ve jüri o doğru bilgilere – doğru olduğunu da tahkik ederek- göre daha rahat değerlendirmeler yapıyorlar.

Jürinin çalışmaları: Jüri son teslim tarihinden itibaren 15 gün içerisinde tam sayı ile toplanır ve raportörlerin tespit ederek belirttiği şartnamede belirtilenlere aykırı olan projeleri yarışma dışı bırakıp bırakmamaya karar verir. Daha sonra jüri tarafından incelenen projeler eleme yöntemiyle değerlendirmeye tabi tutulur. Seçilen projelerin derecelendirmeleri yapılır ve tutanak tutulur. Ayrıca jüride karşıt görüş varsa tutanakta belirtilir ve tüm üyelerce imzalanır.

Jüride fikir uzlaşmazlığı olduğu zaman en kolay yöntem oya başvurmak mekanik olarak. Bu projenin kalmasını isteyenler, istemeyenler, 4/3 elenmiştir şeklinde bir yöntem uluslar arası yarışmalarda mecbur olmadıkça başvurmuyorlar, yani bir uzlaşma sağlamak peşindeler. Uzlaşma olduğu zaman gerek jürinin, gerek yarışmayı izleyen yarışmacıların oybirliğiyle seçilmiş veya elenmiş projeler üzerindeki tereddütleri daha az oluyor; zaten tereddüde yer vermeyecek kadar müzakere edilmiş oluyor (Tekeli 2007, s:56).

- Değerlendirme sonrası çalışmalar

Sonuçların ilanı: Değerlendirme çalışmalarının bitiminde orijinal imzalı tutanak ve raporlar jüri başkanı tarafından yarışmayı açan idarenin yetkilisine teslim edilir. İdare, yarışmanın sonucunu en geç 15 gün içinde ilan eder. Jüri değerlendirme toplantılarının tüm tutanaklarıyla, jürinin raporları ve üyelerin bireysel raporları yarışmanın sonuçlandığının idareye bildirilmesini izleyen bir hafta içinde yarışmaya katılan tüm yarışmacılara gönderilir.

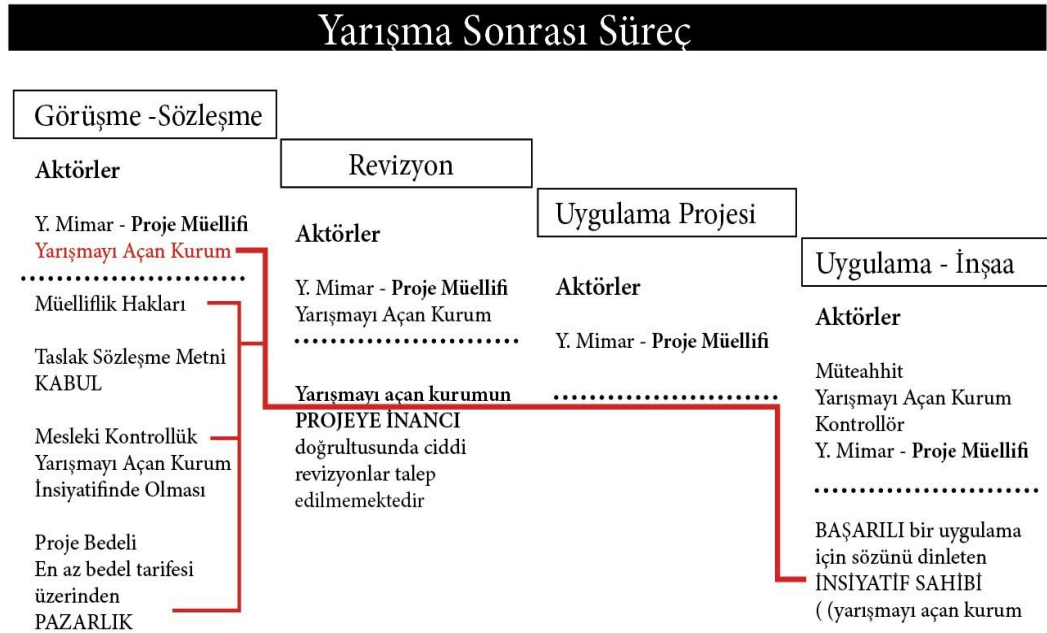
Sergileme: Yarışmanın sonuçlarının ilanından sonra en geç 30 gün içinde, jüri tarafından yarışma dışı bırakılan da dahil, bütün projeler, imzalı jüri raporunun bir kopyası ile birlikte en az bir hafta boyunca sergilenir. Sergi, ücretsiz olarak halka açık yapılır.

Kolokyum: Her yarışmanın sonuçlanmasından sonra o yarışmayla ilgili sonuçların tartışılacağı bir kolokyum düzenlenir. Kolokyuma tüm jüri üyelerinin (danışman, asli, yedek) ve raportörlerin katılımı zorunludur. Kolokyum, katılanların oylarıyla seçilecek bir meslek odası üyesince yönetilir. Yarışma şartnamesinde belirtilen yer ve tarihte yapılan kolokyumda sorular yanıtlanır.

Projelerin iadesi: Yarışmadan sonra derece almayan tasarım sahipleri, serginin bitiminden itibaren bir ay içerisinde yarışmayı çıkartan idareden tasarımlarını bizzat veya yasal vekilleri tarafından alırlar. İdare, bu süre içinde alınmayan projelerden sorumlu değildir.

2.3.2 Yarışma sonrası süreç

Yarışma sonrası süreç, yarışmayı kazanan proje müellifini yapısının inşasına kadar geçen süreç olarak tanımlanabilir. Bu süreçte yaşanan kırılmalar ile proje, sonuç ürüne dönüşemeyebilir. Hacılibeyoğlu, Dokgöz ve Ersan (2013), sonuca gidilemeyen olumsuz durumu, yarışma sonrasında gelişen süreçte idarenin ve otoritenin değişen yapısı ve süreci yönlendiren aktörlerin tutumu ile ilişkilendirmektedirler. Yarışma sonrası sürecin dışı kapalı bir sistemde işliyor olması ve yarışma fikrinin kolokyum ile sonlaması gerçeği, kontrol edilemeyen – tarifsiz – tanımsız süreçleri beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda yarışma, çok aktörlü bir süreçler bütünü olarak tanımlanabilir (Şekil 2.8).

Şekil 2.8 : Yarışma sonrası süreç diyagramı.

- Görüşme – Sözleşme

Yarışma sonrası süreçte ilk aşama görüşme ve eğer görüşme olumlu geçerse yarışmayı açan kurum ve proje müellifi arasında sözleşme imzalanmasıdır. Uygulama niyeti ile açılan bazı yarışmalarda yarışma sonrası proje müellifi ile görüşme dahi yapılmadığı gözlemlenmektedir (bkz. Maltepe Belediyesi Gülsuyu Cemevi Ulusal Mimari Proje Yarışması, 2015 Yarışma Raporu). Bu aşamada, müelliflik hakları önem kazanmaktadır. Sözleşme imzalanma kararı alınması ile birlikte proje müellifi yarışma şartnamesi ile birlikte verilen sözleşme taslağı ve işin verilme şeklini aynen kabul etmektedir. Proje müellifinin sözleşme taslağı ile yarışmayı kazandıktan sonra ciddi

olarak yüzleştirdiğini, yapının nasıl elde edileceğini tarif eden bu hukuki metinlerin müelliflik haklarını gerek uygulama projesi gerekse ihale sonrası süreçte koruyan adil bir sözleşme metni olup olmadığının önemini vurgulamaktadır. İçinde itiraz edilebilecek maddeler içerebilen bu sözleşme metninin ‘yarışma şartlarının aynen kabul ediyoruz’ denerek dolaylı olarak imzalanması gerektiğini aksi takdirde yarışmaya katılmanın mümkün olmadığını belirtmektedir (İlhan, 2013).

Projesinin inşa edilmesi arzusu içinde olan mimar itiraz edebileceği maddelere rağmen kabul ettiği sözleşme taslağındaki kendi için olumlu maddelerin çıkarılmasına ve değiştirilmesine göz yumabilmektedir. Özellikle işin verilmiş biçiminde işin en az bedel tarifesine göre verileceği belirtilse de ciddi pazarlıklar yapılmaktadır.

Tasarıma ayrılan bütçe genellikle sıradan bir inşaat ihalesi mantığı ile ele alınarak projenin gerektirdiği asgari ücret sınırlarının altına indirilmekte, bu durum alınan hizmetin kalitesini düşürebilmektedir. Özveri çalışmaları ile elde edilen kimi yapılar olmasına karşın bu yaklaşım mimari ofisleri sıkıntıya sokmaktadır. Meslek odasının belirlediği askeri ücret tarifeleri ne yazık ki sözleşme sırasında pazarlığın başlatıldığı üst bedel olarak kabul edilmekte, bu rakam üzerinden pazarlık edilmektedir (İlhan, 2013, s.79).

- Revizyon

Şartnamenin oluşturulması sırasında kurumun ihtiyacını net bir şekilde tarif etmemesi ve bütçesinin net olmaması nedeniyle, başta belirgin olmayan bir program ortaya konulmakta, bunun da yarışmayı serbest ve özgür bırakarak özgün tasarımlara yönlendirilebileceği düşünülmektedir (İlhan, 2013). Fakat yarışmanın sonlanması ile jüri aradan çekilir ve proje müellifinin fikrine destek veren mercide ortadan kalkmış olur. Bu noktada ciddi sıkıntılar doğmaktadır. Hacıalibeyoğlu, Dokgöz ve Ersan ekibi (2013), Pendik Belediyesi Hizmet Binası yarışma sürecinin de arkalarında destek verecek bir kurumun olmaması nedeni ile taviz verebilecekleri ve veremeyecekleri konularda sıkı bir pazarlıktan sonra, projelerini törpülenmiş ve erozyona uğramış olarak tanımlamaktadır. Bu noktada yarışmaya açan kurumun, seçimi içselleştirmesi ve jüri tarafından en iyinin seçilen proje olduğuna ikna edilmesi gerekmektedir. Projeyi sahiplenemeyen yarışmayı açan kurum revizyonları da hakkı olarak görmektedir.

- Uygulama projeleri çizimi

Proje müellifinin, yarışma sonrası süreçte en özgür olduğu aşamadır. Kendi uzmanlığında daha detaylı bir üretim yaparken kozlar kendi elindedir. Bazı yaşadıkları birkaç yarışma – uygulama tecrübesinden sonra uygulama projelerine farklı yaklaştıklarını, yanlış yapma olasılığı en aza indirecek komplike detayları geriye çekerek düşünmeye çalıştıklarını, müteahhitlerin içinde bulunduğumuz ihale sisteminde kaçabilecekleri sızıntıları en aza indirmeye çalıştıklarını belirtmektedir. Mimar bu noktada yine yaratıcılığı ile ön plandadır. Hatalı uygulamaları en aza indirecek üzerine fikir üretilmesine olanak vermeyecek en uygun detayı ürettiğinde yüklenici kurumundan bundan kaçması mümkün olamayacaktır.

- Uygulama

Uygulama projelerinin tesliminden sonra iş ihaleye çıkar. Ve ihaleyi alan firma inşaatla başlar. Bu aşama da proje müellifinin kontrolör olması gerekmektedir.

Fakat bu aşamada mimara oyalayıcı gözüyle bakıldığı için sürece dâhil edilmemeye çalışılır. İlhan bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Mesleki kontrollük hakkının mimara verilir verilmediği son ürünün niteliğini doğrudan etkilemektedir. İnşaat süresinde kontrollük hakkının mimara verilmediği durumlarda inisiyatifin yükleniciye ve işverene geçtiği bilinmekte, mimarı bir engel olarak gören zihniyet projeyi tanınmaz hale getirebilmekte. Projelendirme sürecinde öngörülemeyen detay çözümleri veya şantiyede fark edilebilecek problemliler uygulamalar mimar dışarıda bırakılarak çözüldüğünde genellikle en kısa ve ekonomik görülen yöntemlerle halledilmeye çalışılmaktadır (İlhan, 2013, s.79).

2.4 Bölüm Sonucu

Mimarlık yarışmalarındaki kritik durumlar; yarışma potansiyellerinin kamu yararı doğrultusunda açığa çıkması ve sonuç ürüne dönüşebilmesinde; yarışma süreçleri içerisindeki aktörlerin tutumu, birbirleri ile süreç boyunca değişen ilişkileri ışığında ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yarışma projesinin sonuç ürüne dönüşebilmesi; geçirdiği süreçler ve bu süreçlerdeki aktörlerin tutumu ile ilişkilidir. Bu bağlamda yarışma bir süreçler bütünüdür ve yarışma potansiyellerinin açığa çıkabilmesi barındırdığı süreçler içerisindeki aktörlerin tutumu ile mümkün olmaktadır.

Bu noktada yarışma, yarışma süreci ve sonrası süreç olarak ikiye ayrılmış, yarışma sürecinde jürinin şartnameyi hazırlayarak ve birinci projeyi seçme hakkına sahip olarak önemi vurgulanmıştır. Fakat yarışma sonrası süreçte; yarışma nedir sorusuna cevap aranarak ortaya konulan yarışmayı açan kurum için yarışmanın ifade ettiği anlamların ağır bastığı bu nedenle güç kayıpları yaşandığı ortaya konulmaya çalışılmıştır ve süreci yönlendiren aktörler; jüri, yarışmayı açan kurum ve yarışmacı mimar üzerinden ortaya konulmuştur.

Yarışma projesinin kamu yararı için yapıya dönüşmesinde yarışmayı açan iktidar konumundaki kurumun projeye olan inancının ve yarışmacı mimarın süreci sağlıklı bir şekilde yönetmesinin önemli olduğu ve yarışmacı mimarın, yarışma sürecinde sadece yönetmelikler ve şartnameye bağlı olarak üretim yapabildiği özgürlük ortamında, şartnamenin önemine vurgu yapılarak; jüri, yarışmayı açan kurum ve yarışmacı mimar arasındaki tek bağlantı olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca şartnameyi hazırlayan jüri ve raportörlere özellikle de yarışma sonrası süreçte yer almama ihtimallerine karşı büyük sorumluluklar düştüğü, şartnamede yarışmayı açan kurumun isteklerinin doğru bir şekilde aktarılmasının yarışma sonrası süreçte yarışmacı mimar ve işverenin iletişiminin daha sağlıklı olmasını sağlayacağı belirtilmiştir. Yarışma sonrası süreçte, yarışma sürecini yönlendiren ve seçim yapan jürinin ortama dahil olmaması yarışmacı mimar için güç kayıpları yaratabilmektedir. Jüri değerlendirmesi ile birinci gelen proje, işveren istekleri doğrultusunda revizyon baskısına maruz kalabilir. Jürinin yarışma sonrası süreçte olmaması ve şartname aracılığı ile işveren isteklerinin tam olarak aktarılamaması bu duruma neden olarak gösterilebilmekte ve yarışmacı mimarı zor durumda bırakmaktadır.

Görüldüğü üzere mimarlık yarışmaları, yarışmaya katılan mimarların yarattığı ve kendilerine olumlu katkı sağladıkları potansiyellere rağmen, yarışmayı açan kurum için farklı amaçlar taşıyabilmektedir. Bu farklı amaç durumları biyopolitika kavram ışığında sökülmeye çalışılarak, bu durumu yarışmaların kendi içinde barındırdığı potansiyellerle aşma duru sorgulanacaktır.

Özetlemek gerekirse, yarışmaların sonuçlanmasından sonra yarışmayı açan kurumla seçilen müelliflerin anlaşma yapması beklenir. Fakat, yarışma projesinin sonuç ürüne dönüşmemesi yarışmacı mimarın, iktidar konumundaki yarışmayı açan kurum ile baş başa kalması ve yarışmayı açan kurumun kamu ilgisini çekerek arzu ettiği amaca ulaşıp yapının elde edilmesinde talepkâr olmaması ile ilişkilidir.

Çoğu zaman yarışmayı açan kurum mimarlık yarışmalarına reklam gözüyle bakıp yarışmayla proje yapım sürecini erteler. Erteleme arzusunda değilse de kazanan müelliflerle anlaşma yoluna gider. Fakat yarışmalar sonuçlandıktan sonra jüri yok olur. Mimar, yarışmayı açan kurumlarla baş başa kalır. Bu noktada kazanan mimarlarda güç yitimi görülmektedir. Projenin kazanmasını sağlayan jüri bir anda yok olmuştur ve mimar çoğu zaman yarışmayı açan kurumun yaptırımları ile baş başa kalır. Mimarın ortamda yalnız kalmasıyla süreç boyunca çıkan iktidar yapılanmasına karşı duruş sergileyemediği gözlemlenmektedir. İktidar yapılanması ve iktidar konumundaki kurumun yarışmacı mimar üzerinden kurduğu ilişki biyopolitikanın yönetim stratejileri ile örtüşmektedir. Bu nedenlerle mimarlık yarışmalarının kurulum ve yarışma kazanımı sonrası gelişen süreçler ve ilişkiler ortamı biyopolitika çerçevesinde incelemeye olanak sağlamaktadır.

3. MİMARLIK YARIŞMALARI ve BİYOPOLİTİKA

Mimarlık yarışmalarının; yarışmaya katılan mimarlar ve yarışmayı açan kurumlar için farklı anlamlar ve potansiyeller barındırdığı; bu farklı anlamların yarışma aktörlerinin karşılaştığı ilişkisel süreçlerde görünür hale geldiği bir önceki bölümde aktarılmaya çalışılmıştır. Yarışmaların, içinde barındırdığı ilişkiselliklerle ve toplumun yaşamını şekillendiren gündelik mekânları dönüştürme yetisine sahip olması ile iktidarın çerçevesini belirlediği kararların fiziksel görünürlüğünü olası kılma potansiyeline sahiptir. Bu nedenlerle yarışmanın kamu yararı ve mimar açısından potansiyellerine rağmen yarışmayı açan kurumun barındırdığı siyasallıkların ve iktidar ilişkilerinin aracı olarak gündelik siyasal süreçte de birçok amaca hizmet etmektedir. Bu amaçlar, herhangi bir kentsel konuda yapılacak bir uygulama ya da değiştirilecek anlam için bir siyasal taban oluşturmak ,jeopolitik (olimpiyatlar, EXPO vb.) destek mekanizması olarak siyasal taban oluşturmak, muhalefetin iktidar sahiplerine karşı sembolik bir ikonunu savunması ve koruması ya da yeni bir fikri ileri sürmek, kent bütününe ilgilendiren çetrefil sorunlarının sorumluluğunu diğer siyasal güçlerle paylaşmak, siyasal çıkmazların sorumluluğunu paylaşmak, yarışma konusu için ihtiyaç duyulan kaynakları harekete geçirmek (Sagalyn,2016) ile birlikte bir kamu politikası yaratarak kamuoyu desteği almak adına kurgulanabilmektedir. Sagalyn' nin belirttiği gibi yarışmalar, yarışmayı açan kurumların politika aracı haline gelebilmektedir. Bu noktada; biyopolitika, hayatla uğraşan politika (Lemke, 2013) anlamına gelirken, mimarlık yarışmaları üzerinden insanların hayatlarını etkileyecek politik kurgular, biyopolitika kavramının araştırılmasına neden olmuştur. Yarışmayı açan kurumun arzu ettiği etkiyi yakaladıktan sonra yarışma projesinin uygulanmasında aynı şekilde gönüllü davranmaması hatta sonuca gidemeyen olumsuz durumlarla sonuçlanması, yarışma sonrasında gelişen süreçte yarışmayı açan kurumun ve otoritenin değişen yapısı ve süreci yönlendiren aktörlerin tutumu ile ilgilidir. Tez kapsamında yarışmayı açan kurum, yarışmanın sonuçlanmasında söz sahibi ve kazanan projenin, uygulanıp, uygulanmaması konusunda karar verici olduğundan iktidar olarak nitelendirilmektedir

ve biyopolitika kavramı Michel Foucault' un attettiği özgül anlam içeriği ışığında incelenmektedir.

Foucault öznenen nesneye farklı ilişkilerin farklı konumsal tariflerini yapma çabasıyla yola çıkmış, bu çerçevede iktidar ile özne arasındaki ilişkiler temelinde toparlanabilecek ancak çeşitli varyantlarla yayılan bir düşünceler serisi ortaya koymuştur (Özkamas, 2004). Biyopolitika kavramının Foucault üzerinden araştırılması, Foucault' un kavramı özne ve nesne ilişkisi üzerinden iktidar ve yönetimselliği üzerine kurmuş olmasıdır. Yarışmalar, biyopolitikanın hayat bulduğu süreçleri ve ilişkisel ortamı içinde barındırır. Yarışmacı mimar özne konumundayken iktidar mekanizmaları çerçevesinde geçirdiği ilişkisel süreçler ile özne nesne dinamikleri değişkenlik göstermektedir. Bu noktada, biyopolitika kavramı Foucault üzerinden açılmaya çalışılarak, dispozitifler ortaya konulacak ardından mimarlık yarışmaları ile ilişkisi okunmaya çalışılacaktır.

Fakat Hardt ve Negri'nin (2001) Foucault' yu biyopolitika kavramını iktidar üzerinden fazla yoğunlaştırmasına eleştiri olarak biyopolitikaya ilişkin daha kapsamlı bir perspektifle biyopolitikanın sadece nüfusun bedeni ile değil, aynı zamanda duygu ve düşünceleri denetim altına almanın yöntemleriyle de ilgilendiği vurgulayarak, çokluk kavramını değinmektedir. Bu kavram biyopolitikaya bir karşı duruş olarak işlenecektir.

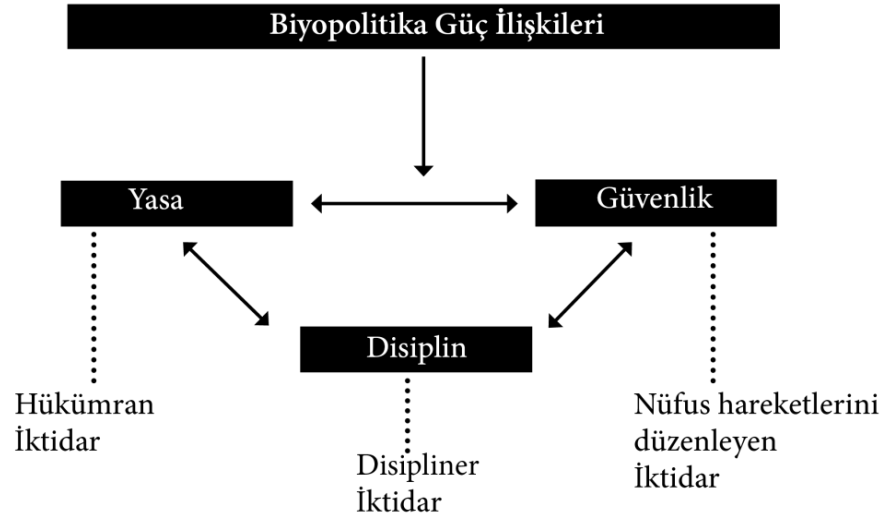
Agamben' de Foucault' un biyopolitikası ışığında Foucault' un bahsetmediği bir istisna halinden bahseder hukuk koruması altında olup ihlal edilebilen birçok haktan söz eder, bu noktada biyopolitikanın istisna hallerini de ürettiği işlenecektir.

3.1 Biyopolitika Kavramı

Biyopolitika klasik egemenlik anlayışının dönüşümü olarak düşünülebilir, egemen bir iradenin ifadesi değildir. Nüfus düzeyinde hayat süreçlerini yönetmeyi ve düzenlemeyi amaçlar. Sözlük anlamı ile biyopolitika, hayat ile uğraşan politika anlamına gelirken Foucault' un kavramsallaştırmasında biyopolitika her şeyden önce yaşamı tehdit eden risk faktörlerini beden ve nüfus üzerinden tanımlanabilir ve dolayısıyla yönetilebilir hale getiren yaşatmaya yönelik genel stratejiye verilen isimdir (Lemke, 2013).

Foucault' ya göre biyopolitika, politikanın genişlemesi değildir; daha ziyade, politik egemenliğin kavramlarını yeniden formüle etmesi ve politik bilginin yeni biçimlerini

denetimi altına alması bakımından politikanın çekirdeğinin dönüşmesidir (Lemke, 2011). Lemke (2011), Foucault'un biyopolitika terimini kullanırken metinlerdeki anlamının değişiklikler gösterdiğine dikkat çeker ve Foucault'un yalnızca biyopolitika terimini kullanmadığını aynı zamanda net bir ayrım yapmaksızın biyopolitika yerine biyoiktidar kavramını kullandığını belirtir. Bunun nedeni Foucault' un biyopolitika kavramını iktidar mekanizmalarını anlamak için kullanmasıdır. Biyopolitika, bir iktidar sistematığıdır ve iktidar kurulumu çerçevesinde anlaşılması gerekir (Foucault, 1978). Biyopolitika, bedenlerin tabi kılınıp uyarlanma sürecini anlatır. Biyopolitika aracılığıyla ortaya çıkan iktidar yapılanması, ilişkisellikleri içinde barındıran güçler toplamıdır (Baştürk, 2013). Bu güçler toplamı nüfusu yönetmek için kendini yasa, disiplin ve güvenlik mekanizmaları içerisinde gösterir. Foucault' nun güçler toplamı olarak ortaya koyduğu yasa, güvenlik, disiplin üçgeni aralarından birinin etkinleşip diğerlerini gölgede bıraktığı ama hiçbir ögenin tamamen ortadan kalkmadığı bir durumu belirtir. Taylan (2013) bu iktidar kompozisyonunu, devlet aklını bir nüfus üzerinde hakim kılmaya yönelik hükümler iktidarın, bedenlerden azami verim almak için onları çalıştıran disipliner iktidarın ve nüfus hareketlerini düzenleyen güvenlik mekanizmalarının dönüşümlü olarak birbirlerine baskın oldukları süreçler olarak tanımlar (Şekil 3.1).

Şekil 3.1 : Biyopolitika güç ilişkileri diyagramı.

“ Bollaşma, doğum ve ölüm oranları, sağlık düzeyi, yaşam süresi ve bunları etkileyebilecek tüm koşullar önem kazanmıştır; bunların sorumluluğunun yüklenilmesi bir dizi müdahale ve düzenleyici denetim yoluyla gerçekleşir: İşte bu da

nüfusun biyopolitikasıdır” (Foucault, 2007). Foucault (2007), bu noktada biyopolitikayı bedenlerin boyun eğmesi ve nüfusların denetimini sağlamak üzere çeşitli ve çok sayıda teknik olarak betimler.

Şentürk Foucault’un biyopolitika kavramını ilk kez “Cinselliğin Tarihi” kitabının ilk cildinde kullandığını belirtir. İnsan bedeni ile ilgili olan her şeyin biyopolitikanın konusu olduğunu ifade etmiştir. Daha sonra “Biyopolitikanın Doğuşu” College de France 1978-1979 derslerinde biyopolitika kavramsallaştırması üzerine yoğun bir malzeme sunsa da aslında kavramın anlaşılması için bir zemin hazırlamıştır. (Özkamas,2000). Foucault bu derslerde biyopolitika dersi vermek istediğini biyopolitikanın “nüfus” dan hareketle ortaya çıktığını ve analizinin ancak yönetsel akıl sistemi ve bu sistem içerisinde bulunan ekonomik hakikat sorununun genel rejimini kavramakla olabileceğini bu nedenle devlet aklına karşı gelen , onu temel ilkelerine dokunmasa dahi kökten bir değişikliğe uğratan liberalizm sisteminin esaslarının anlaşılması gerektiğini belirtir (Foucault, 1979). Foucault liberalizmi biyopolitikanın genel çerçevesi olarak incelemektedir ve politik akılsallık olarak tanımlar. Foucault’ un (2015) biyopolitika ile anlatmak istediği 18. yüzyıldan itibaren, yönetim pratiğinin nüfusu oluşturan canlıların karşılaştığı sorunları (sağlık, hijyen, doğum oranı, yaşam süresi, ırklar...) akılsallaştırma çabasıdır. Bu akılsallaştırma çabası nüfusun sağlığı, iyiliği, gelişmesi ve devam etmesi amacıyla insan davranışları üzerinden denetim kurmaktır. Bu noktada, Foucault, insanların davranışlarının yönetiliş şeklini yönetsellik olarak tanımlayarak iktidar ilişkilerini çözümlemeye çalışır.

• **Yönetsellik**

Yönetsellik, insanların davranışlarının yönetiliş şekline tekabül eden iktidar ilişkilerinin nüfus üzerinden kurduğu güvenlik stratejileridir (Foucault, 2015). Foucault, biyopolitikanın nüfustan hareketle ortaya çıktığını belirterek (2015) , güvenlik düzeneklerinin de nüfusun içinde yaşayacağı ortamı yarattığını söyler (Taylan, 2013). “Nüfus” içinde yaşadıkları maddi çerçeveye biyolojik olarak bağlı bireylerin toplamı anlamına gelirken, güvenlik mekanizmalarının nüfus üzerinde uyguladıkları işlemi yönetsellik olarak tanımlar. Foucault iktidarın yönetsellikle görünür olduğunu belirtir. Foucault’un yönetsellikle anlatmak istediği insanları hissettirmeden yönetmektir. Güç ve baskı aygıtları ile değil; fakat söylem düzeyinde var olan tüm ilişkileri organize ve kategorize ederek bireyi yeniden yaratmaktır (Foucault,1978). Foucault bu noktada biyopolitika ile iktidarın hayatlara nasıl nüfus

ettiğini göstermeye çalışır. İktidar, oluşturduğu hakikat yasaları ve bu yasalara dayalı biçimde meydana getirdiği söylemsel pratikler aracılığı ile bireyin yeniden üretimi, yaşamın anlamlandırılması ve adlandırılmasında etkin bir rol üstlenir(Şekil 3.2) (Baştürk,2013).

Şekil 3.2 : Biyopolitika yönetimsellik diyagramı.

- **Kategorizasyon**

Yönetimsellikle yeniden üretilen birey iktidarın “özneleştirme” etkisi altında kalmaktadır.

“ Bu iktidar biçimi bireyi kategorize ederek, bireyselliği ile belirleyerek, kimliğine bağlayarak, ona hem kendisinin hem de başkalarının onda tanımak zorunda olduğu bir hakikat yasası dayatarak doğrudan gündelik yaşama müdahale eder. Bu, bireyleri özne yapan iktidar biçimidir.” (Foucault, Özne ve İktidar, s.63) Böylelikle iktidar öznenin günlük yaşamına, zihnine ve hareketlerine nüfuz eder. Bu nüfuz yaşamın kendi organizasyonunda yeniden anlamlandırılması için gerekli olduğu düşünülebilir.

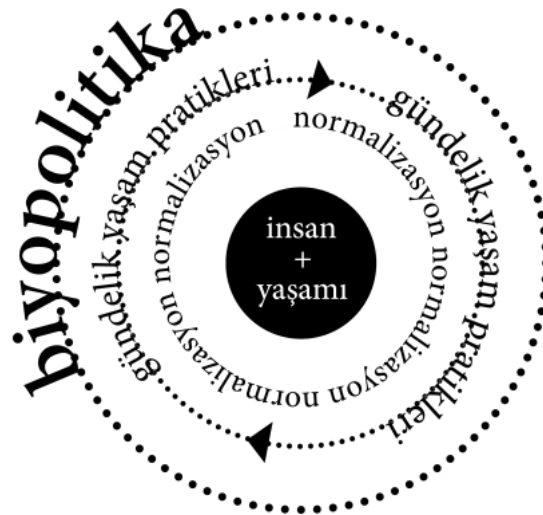
- **Hakikat Yasaları**

Gündelik yaşama direk müdahale doğru – yanlış gibi kategorilerin iktidarın söylem pratiklerince yeniden kurulması ile mümkün olmaktadır (Foucault, 1980, s.118). Hakikat söylemleri, böylece, iktidarın yönetimini ve idaresini üstlendiği ilişkiler ağını meşrulaştırmak ve onları iktidarın stratejik hesaplarına uyarlamak için kullanılan dilsel araçlar haline gelir.

- **Norm**

Bu söylemlerin üretilmesi ve daha da önemlisi bunların normsal düzeye getirilerek toplumsallık içerisindeki ilişkisel pratiklere aktarılması, iktidarın yayılım ve

dolaşımını genişletir. Artık iktidar, birtakım olgular meydana geldikten sonra devreye giren ve kendince hüküm veren ve verdiği hüküm sadece fiziksel baskı içeren bir aygıt değildir. İktidar, artık şeyleri tanımlayan, onları anlamlandıran ve bu anlamlandırma doğrultusunda onları belirli ilişkiselliğe tabi kılan ve bu ilişkiselliği bireylerin eylemselliğine aktararak bir taraftan bireyleri mevcut iktidar tertibatlarını devam ettiren özneler haline getiren; fakat bunu yaparken de kendi oluşturduğu ilişkiyel normları bireylere çeşitli kurum ve ilişkiler yoluyla dayatmak suretiyle onları nesneleştiren geniş bir süreçtir (Baştürk, 2013). Foucault, iktidarın yaşam üzerindeki geniş ve kapsamlı etkisinin, onun hakikat üzerindeki kontrol etme gücünden kaynaklandığını ileri sürer. İktidar; düşünce ve davranış arasındaki süreçte eylemlerin içkin sebebi olan ve bu yönüyle eylemlerin doğasını belirleyen hakikat anlayışının yorumlanmasını üstlendiği an kendisini kategorik olarak bir norm olarak ilan eder (Şekil 3.3) (Baştürk, 2013).

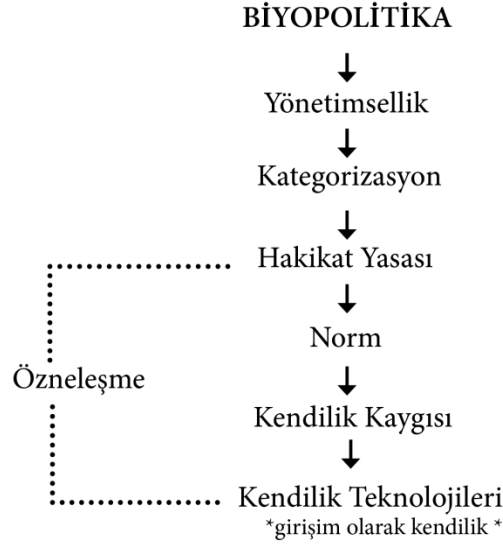

Şekil 3.3 : Biyopolitika norm diyagramı.

- **Kendilik Kaygısı**

Foucault (2010), iktidarın özne üzerinde baskı kuran bir mekanizma olmayıp, özneyi inşa ederek, iktidar için verimli kılınan bir mekanizma olarak düşünmüştür. Bu noktada, öznenin iktidara karşı gelmesi için bir neden olmadığından kendi öznelliğini direniş yoluyla sergileme durumunda değildir. Baştürk, bu nedenle öznenin iktidarın kurulum pratikleri ile özdeşleştiğini belirtir. Foucault öznenin üretilen boyutunu kendilik kaygısı olarak tanımlar. Birey, kendi yaşamı için kaygı duyan, onu verimli kılmak amacıyla çeşitli ilişkilerde bulunan ve bu sayede bir taraftan kendisine yaşamın

içerisinde etkin bir rol atfeden özne olmakta, diğer taraftan da mevcut ilişkiselliğin sürdürülmesinde rol oynayan pratikleri devamlı surette üreterek iktidarı yeni baştan yaratan bir aktör haline gelmektedir (Şekil 3.4) (Baştürk, 2013).

Şekil 3.4 : Biyopolitika oluşum diyagramı.

Foucault için biyopolitika iktidarın uygulanması için yeni alanlar yaratır. Dolayısıyla biyopolitikanın uygulama alanları da Foucault için birer dispozitif anlamına gelir (Özbek, 2013) . Foucault dispozitif terimini yönetimsellik konularını çalışırken kullanmıştır ve iktidar ilişkisi stratejileri olarak tanımlar (Agamben, 2012). Foucault’nun bir röportajda verdiği dispozitif tanımı şöyledir:

“ Dispozitif, iktidar ilişkilerinin belli bir doğrultuda güdümlenmesidir, hesaplı, kitaplı, akılcı bir müdahale şeklidir. Bu güdümlene ve müdahale bazen iktidar ilişkilerinin belli bir istikamette gelişmesini sağlamak, bazen önlerini kesmek, bazen de ilişkileri istikrara kavuşturup kendi yararına çevirmek maksadını güder. Bu yüzden dispozitif her zaman bir iktidar oyunu çerçevesinde yer alır.”

Bu noktada; Foucault, bireyin iktidar için verimli kılınmasında ve bu verimliliğe ikna edilmesinde kullanılan aracın dispozitif olduğunu belirttiği düşünülebilir. Agamben (2013), Foucault’nun dispozitife akraba pozitivite (olumluluk) kavramını kullandığı, bu kavramı da hocası Hypopolite’ in kuralların, adetlerin ve kurumların yükünü taşıyan bireye dıştan bir iktidarın dayattığı ve bireylerin inanç ve duygu dünyalarında içselleştirdikleri anlam çerçevesinde kritik bir problem karşısında tavır alma olarak yorumladığını belirtmektedir. Agamben (2012), Foucault’nun dispozitiflere yakınlığını belirtirken, bu terimin “oikonomia” ya gönderme de bulunduğunu,

oikonomianın pratikler, bilgiler, önlemler bütünü olduğunu, ve amacının ise insanların davranışlarını, vücut dillerini, düşüncelerini yararlı olduğu sanılan bir doğrultuda yönetmek, denetlemek, yönlendirmek olduğunu belirtir (2012).

Hyppolite ise kavramı Hegel’ den alıntılacağı bir pasajda şöyle tanımlar:

“ Pozitif dinle duygular, talimat zoruyla tetiklenir, kişinin kendisini doğrudan ilgilendirmeyen eylemler, buyruk ve itaatle yaşama geçirilir.” (Agamben, 2012)

Foucault’ nun yönetimselliği anlatmaya çalışırken, kilise den yola çıkması ustam dediği Hyppolitin pozitif din yorumlamasıyla örtüşmektedir. Çünkü, Foucault, insanların hükmedilmesinden farklı olarak yönetilmesinin uzun bir tarihe sahip olduğunu belirterek, Kilise’ yi insanların gündelik hayatlarını düzenleyen ve bunu da onların iyiliği için yapan bir yönetim aracı olarak tanımlar (Taylan,2013).

Şentürk (2013), biyo politikanın olumlu / pozitif tekniklerden beslendiğini belirtirken Foucault’ nun öne sürdüğü Kilise yönetim mantığıyla paralellik gösterir. İktidar bireyin yönetilmesinde onların selameti için olumlu/pozitif tekniklerden yararlanılır.

Agamben, her dispozitifin kökünde insanca bir mutluluk arzusu olduğunu ve bu arzunun ele geçirilip başka bir çerçevede öznelleştirilmesi dispozitife özgü potansiyeli oluşturduğunu belirtir. Bu noktada mimarlık yarışmaları öznelleştirme dispozitiflerinin ortaya çıkabileceği ortam olarak değerlendirilebilir. Biyopolitika yaşamı verimli kılmak adına yeniden üretirken dispozitiflerden (iktidar stratejilerinden) yararlanır, bu söylem mimarlık yarışmaları aracılığı ile mimarlık ortamını verimli kılma ve bunu da mimarların yararına yapma durumuna evirilebilir.

3.2 Yarışma Dispozitifleri

Biyopolitika yaşamı iyileştirmek verimli kılmak adına yeniden üretirken, bu söylem mimarlık yarışmaları aracılığı ile mimarlık ortamını verimli kılma durumu şeklinde okunabilir. Biyopolitikanın mimarlık yarışmaları ortamında beslendiği olumlu / pozitif teknikleri rekabet ve yaratıcılık olarak betimleyebiliriz. Çünkü hemen hemen her yarışma şartnamesinde, yarışma amacı bölümünde TMMOB Mimarlar Odası Yarışmalar Yönetmeliğin’ de yer alan ‘ *...tarihi, kültürel ve yaşamsal dokumuzun temel ögesi olan mimari yaratıcılığı özendirmek, kullanıcılara, topluma, insanlığa hizmet etmek, mimari mirasımızın zenginleşmesine katkı sağlamak ve evrensel düzeyde mimarlık eserleri ve kimlikli mekânlar kazandırmak ve güzel sanatları teşvik, mimari kaliteyi artıran, nitelikli*

fiziksel çevrelerin oluşmasına katkı sağlayan, rekabet ortamı yaratan; tartışma ve katılımcılıkla akılcı, uygulanabilir ve ekonomik çözümlerin elde edilmesi...' ibareleri yarışma konusu kapsamında şekil değiştirerek yer almaktadır. Bu noktada rekabet ve yaratıcılık vurguları ile mimarlık yarışmalarına katılımın kamu yararı için olduğu, iyi proje üretimin toplumun selameti için olduğu mesajı verildiği düşünülebilir. Yarışmaya katılım, mimarlar açısından taşıdığı potansiyeller ve kamu yararı için, yarışmayı açan iktidar kurumlarınca farklı anlam taşıdığı belirtilmişti, bu noktada uygulama ile sonuçlanamayan mimari yarışmalara rağmen her zaman katılımın canlı tutulması, iktidarın geliştirdiği stratejilerle yeni vaatlerle olacağı düşünülebilir. Bu dispozitiflerden birincisi yaratıcılık olarak ele alınabilir.

3.2.1 Yarışma ve Yaratıcılık

Biyopolitika ve mimarlık yarışmaları ekseninde yaratıcılık nasıl ilişkilenebilir? Biyopolitika da amaç bireylerin yaşamını yeniden kurup, yaşamı verimli kılmaktır. Yaşamın yeniden üretiminde biyopolitika olumlu / pozitif tekniklerden beslenir. (Şentürk, 2010). Bu pozitif teknikler insanın gündelik hayatını düzenleyerek bunu onun selameti adına yapar. Hedefi nüfus üzerinden eksiksiz bir denetim kurmaktır. Foucault (1978), bunları da insan için doğru olanın kendisince belirtilene inandırarak yapar.

Mimarlık yarışmalarına katılım, mimarlarca yarışmayı açan kurum ne kadar eleştirilse de sunduğu yaratıcılık ortamının potansiyellerini değerlendirebilme ihtimaline karşılık olmaktadır. Böylelikle biyoiktidar, yaratıcılık olumlu / pozitif tekniği ile mimarları ortama dâhil etmeyi başarır.

İktidarın yaratıcılıktan beslenmesinin diğer bir nedeni ise toplum tarafından onaylanmasıdır, Hardt ile Negri (2001); üretim sürecinin dönüşümünü maddi olmayan emek üzerinden ele alır. Ve bu emek türünü daha çok yaratıcı disiplinler meslek gruplarında gözlendiğini belirtir. Toplumda huzur ve refahın yaratılması, biyopolitik üretim olarak adlandırılan bir üretim şeklinde gerçekleşmektedir. Biyopolitik üretimin yaratıcılık ile sağladığı faydacılık toplum tarafından benimsenmesine zemin hazırladığı düşünülebilir.

Ayran (1984) yaratıcılığı, kavramın toplumsal bağlantılarını, eylemsel ve düşünsel karakterini göz önünde tutarak, “orijinal bir fikri veya nesneyi, bireylerin veya toplumun bir ihtiyacını karşılayacak şekilde ortaya koymak” olarak tanımlar, bu

noktada biyopolitikanın yaşamı verimli kılmak adına yaratıcılığı önermesi anlaşılabilir.

Biyopolitikanın ürettiği yeni yaşam pratiği insanların neyi yaratıcı olarak kabul edeceklerini önceden şekillendirmiş olduğu söylenebilir. Yönetimsellikle iktidara yüklenen misyonun bu olduğu düşünülebilir. Fikrin yaratıcı olarak adledilebilmesi için fayda sağlayıp kabul görmesi gerekir (Önal, 2011). Yeni, faydalı ve özgün bir ürün ortaya konulup, bu ürünün sosyo-kültürel ortamda kabul görmesi sonucu ürün yaratıcı olarak atfedilebilir. Bu noktada kamu kurumlarının proje elde etme yöntemi olarak yarışmalara başvurması anlaşılabilir. Kendi oluşturduğu şartname, jüri ve değerlendirme kriterlerine göre toplum tarafından adaletli görülen mimarlık yarışmaları yoluyla proje elde etmek daha önce yaratıcılık kavramına yüklenen anlamlarıyla hayat bulacaktır. Bu bağlamda mimar yaratıcılığını kurum tarafından oluşturulan yaratıcılık algısını aşarak ortamı dönüştürme gücüne sahiptir.

Önal, mimarın yaratıcılık sürecinde kültürel şemasının önemine vurgu yapar. Bireye ait kültürel (normatif kavram ve anlamlar) bileşenlerin, zihinsel süreçlerle (bilişsel şemalar) kodlanması ile oluşan kültürel şema, bireyin tasarlama eylemini ortaya çıkaran tüm sistemi ifade ettiğini belirtir. Bu noktada mimarın yaratıcı üretimi; biyopolitikanın müdahale sahası normatif pratiklerden izler taşır.

Foucault'un biyopolitika kavramına göre disipliner iktidar aslında daha genel bir normalleştirme iktidarının bir parçasıdır. Biyopolitika toplum huzuru ve bekası için normatif kavramların bir araya gelişini simgeler (Taylan, 2013). Bu noktada yaratıcılık için gerekli olana bireyin kültürel bileşenleri dolaylı olarak biyopolitikanın normalleştirerek içselleştirdiği normatif pratiklere dayanır, kişinin kültürel bileşenlerini şekillendirenin biyopolitik söylemler olduğu düşünülebilir.

Hans J.Eysenck (1994) ise bilişsel, kişisel ve çevresel değişkenlerin yaratıcı eylemi şekillendirdiğini belirtir. Yaratıcı ürün ve düşüncenin ortaya çıkmasına etki eden bileşenler 3 ana başlık altında toplanmıştır. Yaratıcı ürün elde edilmesinde bilişsel değişkenler; zeka, bilgi, teknik yetenekler ve özel yetenekler olarak belirtilmiştir. Kişide doğuştan var olan yeteneklerin bilgi ve eğitimle harmanlanmasıdır. Çevresel değişkenler biyopolitikanın müdahale sahasıdır, yaşam ile ilgili her şey biyopolitikanın alanıdır (Lemke, 2011) . Bunlar; politik ve dinsel faktörler, kültürel ve sosyo- ekonomik faktörler olarak sıralanır. Biyopolitika normal kavrayışın siyasal

eylemi şekillendirdiği ve siyasal amaçları belirlediği bir durumu işaret eder (Özden, 2012). Yaratıcılık, çevresel değişkenler aracılığı ile yaşam ile siyasal arasındaki dinamik ilişkiden beslenir. Kişisel değişkenler ise kişinin yaratıcı eylemi sonuca ulaştırmak için tamamen kendisi ile ilgili olan içsel motivasyon, inanç ve yaratıcılıktır. Bilişsel değişkenler, çevresel değişkenler, kişisel değişkenler yaratıcılığı besleyen ve tetikleyen pratiklerdir (Eysenck, 1994) Bu değişkenler yaratıcılığı etkilese de, yaratıcı ürünün sonuncunun kestirilememesi, hangi değişkenlerle, nasıl ilişki kuracağının tahmin edilememesi her ne kadar biyopolitikanın bireye nüfus eden sahasına maruz kalsa da bilişsel etkenler aracılığı ile onu aşma eğilimdedir. Yaratıcı eylem beslendiği değişkenlerle birlikte daha önce üretilmemiş, akıl edilmemiş olanı keşfetmesi ile değer bulur. Kalıpların dışına çıkma, fikirler arasında daha önce başkalarının göremediği ilişkileri görme, bilinmeyeniyi araştırmaktan çekinmeme, yeniliklere açık olma, keşfetme ve çözme yolunda farklı yollar deneme yaratıcılığın özgürlük sahasıdır.

Yaratıcılık aktivitesi, bireyin sahip olduğu kültürel bileşenlerinin bilişsel şeması ile etkileşimi sonucu oluşan kültürel şeması ile birebir ilişki içerisinde. Kültürel şema kavramının tanımlanması, bu etkileşim sisteminin tariflenmesi açısından önemlidir (Önal, 2011).

Kültürel şemalar, bir toplumun evdeki, işyerlerindeki ve okullardaki günlük rutin yaşamları ile ortaya çıkar. Hangi aktivitelerin gerçekleştiği, hangisine değer verildiği, kimin yer alması gerektiği ve etkileşimin kuralları kültürel şemaların bir parçasıdır (Reese ve diğ., 2000). Biyopolitika kültürel şemayı oluşturan yaşama odaklanır, yaşamı dönüştürerek yeniden kurmak denetimin kurabilmesi için ön koşuldur (Özkamas, 2004).

Kültürel şema bireyin sahip olduğu normatif değerler ve anlamların zihinsel süreçlerle kodlanıp yorumlanması ve bu sürecin psikolojik sürece dönüşmesini tariflemektedir (Önal, 2010). Normatif pratikler biyopolitikalar tarafından şekillendirilirken kişinin yaratıcılığı da biyopolitikalardan etkilendiği düşünülebilir.

Foucault, iktidarın yaşam üzerindeki geniş ve kapsamlı etkisinin, onun hakikat üzerindeki kontrol etme gücünden kaynaklandığını ileri sürer. İktidar; düşünce ve davranış arasındaki süreçte eylemlerin içkin sebebi olan ve bu yönüyle eylemlerin

doğasını belirleyen hakikat anlayışının yorumlanmasını üstlendiği an kendisini kategorik olarak bir norm olarak ilan eder (Baştürk, 2013).

Kişilerin yaratıcı özelliklerinin kültürel bileşenlerle başka bir ifadeyle normatif değer ve anlamlarla şekillendiği belirtilmektedir. Bu durumda kültürel şemayı şekillendiren normatif pratikler biyo-iktidarın yaşamı yeniden kurarken ürettiği, insanların farkında olmadan tabii kılındığı pratiklerdir.

Foucault“ya göre iktidarın dayandığı temel dinamiklerden bir tanesi – belki de en önemlisi – “hakikat” yaratma gücüdür. Hakikat, iktidarın etkisi ve belirleyiciliği altında davranış ve tutumları sınırlayan, fakat bundan da önemlisi bu davranış ve tutumların dayandığı normsal dayanakları tespit edendir. Bu nedenle hakikat, bir doğruluk şablonu olarak ortaya çıkar ve uyulması gereken kurallar ya da izlenmesi istenen rollerin dökümünü ortaya çıkartır. Hakikatin iktidar tarafından üstlenilmesi, iktidarın normsal düzeyde yerleşimine ve hakikatin siyasallık tarafından kuşatılması anlamına gelir. Hakikati yöneten, yönetimini kontrol eden ve bizzat kendisi bir hakikat üreticisi olarak ortaya çıkan iktidar, söylem üzerinden denetim uygulamaya başlar. Hakikate ilişkin söylemlerin temel vasfı, iktidarın dayandığı ve ürettiği ilişkiler örüntüsünü meşrulaştırmak ve bunun bir “gerekliklik” olarak anlaşılmasını sağlamaktır (Baştürk, 2012)

Bu durumda iktidar tarafından hissettirilmeden tabii kılınan normatif pratikler, kişinin yaratıcı serüvenini etkilemektedir. Bu noktada mimarlık yarışmalarının yaratıcılıktan beslenen olumlu yanı biyo- iktidarın müdahale sahalarından biri haline gelmektedir. İnsanların farkında olmadan tabii kılınıp, içselleştirdiği normatif pratikler onların kültürel şemasını etkileyerek yaratıcı üretimlerine etki etmektedir. Bu noktada biyopolitikanın, kişinin yaratıcı üretimini şekillendirmeye çalıştığı söylenebilir. Bu noktada mimar gündelik yaşamda koşulsuz şekilde kabul ettiği normatif pratikleri analiz edip çözümlemek durumundadır.

İktidar, kendisini doğrudan göstermez; bireyler arası üretici ilişkilerin içerisinde saklar ve üretici ilişkilerin gerekliliğini bir norm olarak dayatmak suretiyle her aşamada kendisini yeniden üretir (Foucault, 2011).

Mimarlık yarışmaları yoluyla mimari tasarım süreci, yaratıcı bilişsel bir süreç olarak değerlendirilebilir. Tasarım sürecinin tanımlanabilmesi yaratıcılık aktivitesinin bileşenlerinin tariflenmesi ile doğru orantılıdır. Ve bu süreç en temel anlamıyla,

tasarımcının sahip olduğu normatif kültürel değerlerin zihinsel süreçlerle yorumlanması ile oluşan kültürel şemasının, yaratıcı bilişsel bir süreç ile etkileşimi sonucunda oluşur. Bu karşılıklı etkileşim her bir tasarımcı için farklı tasarım ürünün ortaya çıkmasının en temel nedeni olarak kabul edilebilir(Önal,2011). Yaratıcı sürecin sadece normatif bileşenlerden oluşmaması, bilginin yorumu ve değerlendirilmesi ile zihinsel süreçlerle ilişkilendiğinden, mimar normatif pratikleri farklı bir gözlükle inceleyerek yorumlayıp dönüştürebilir. Bu noktada mimarın farkındalığı önem kazanmaktadır. Mimarlık yarışmalarında mimarlar yarışmayı kazanmak adına jüriye göre çalışabilir (Aslan, 2013). Bu jürinin beğeneceğini düşündüğü pratiklere göre proje üreterek biyopolitikanın sunduğu normatif pratiklerle hareket eder veya bu ortamı dönüştürmek adına, yaratıcılığını normatif pratikleri aşmak adına kullanabilir.

İktidarın en önemli mahiyeti, oluşturduğu mekanizmalara normsal bir biçim katması ve bireyleri bu normsallığa uygun hale getirecek söylemleri oluşturmastır.

Bu noktada biyopolitikanın normatif pratikler üzerinden işlerlik kazanması yaratıcılığa etki ederken, kişi tarafından bunun farkedilip dönüştürülmesi yine içten gelen zihinsel süreçlerin yaratıcılığı (Önal,2011) ile mümkün olabilmektedir. Bu nedenle mimarlık yarışmalarına katılan mimarların sorumluluğu, gündelik yaşam içerisinde biyo iktidar tarafından şekillendirilen normatif pratiklerin farkedilip, bu farkındalık çerçevesinde proje üretmelidir (Şekil 3.5).

Şekil 3.5 : Biyopolitika – yaratıcılık ilişkisi diyagramı

3.2.2 Yarışma ve rekabet

Bir diğer yarışmaya katılım dispozitifi rekabet olarak tanımlanabilir. M. Proudhon (2012), "yarışmanın, rekabetin kendisinden başka bir şey olmadığını" belirterek

“rekabeti, üretici güçlerimizi geliştirmekte olduğumuz toplumsal bir ilişki olarak tanımlar.

Yorgancılar (2011) ise, yeryüzündeki canlıların, “birlikte yaşarken kendini fark ettirebilmek”, “daha güçlü olmak”, “en iyi olmak”, “lider olmak” gibi rekabet duygusu taşıyan güdülerle hareket ettiğini, birlikte yaşayan aynı grupta yer alan, aynı amaçları taşıyan, doğadaki tüm canlılar arasındaki bu duygunun sonucunda zayıf ya da kötü olanın elenerek iyi ya da güçlü olanın varlığını sürdürmeye devam ettiğini, ilerlemenin olabilmesi ve canlıların gelişimlerini tamamlayabilmeleri için rekabetin bir ön koşul olduğunu belirtir. Bu noktada, biyopolitikanın amaçlarından nüfusun gelişmesi ve iyiliği (Şentürk, 2013) için rekabetin gerekli bir unsur olduğu düşünülebilir. Yarışmalar yönetmeliği de rekabetin bu itici gücünü baz alır. Türk Dil Kurumu’nun rekabet tanımı “ Aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma, yarış” şeklindedir. Rekabet için birden çok katılımcı gerekir, amaç en iyiye ulaşmaktır. Mimarlık yarışmaları aynı konu üzerinde çok sayıda mimarın öneri getirdiği bir platformdur. Mimarlık yarışmalarına katılan mimarlar önerilerini birbirleriyle eş zamanlı olarak önceden belirlenip kendilerine bildirilenler doğrultusunda hazırlayıp, sunarlar (Çağlar,2013). Tez kapsamında değerlendirdiğimiz ulusal açık mimarlık yarışmalarında mimarın yaşı, deneyimi gibi kısıtlamalar olmadan, her mimar için eşit koşulları sağlayan yarışmanın rekabet yaratma ortamıdır. Normal koşullarda genç ve deneyimsiz mimarın görece olgun ve deneyimli mimarla aynı ortam ve koşullarda proje üretmesi veya işin deneyimli bir mimar varken genç mimara verilmesi karşılaşılan bir durum değildir (İlhan, 2013). Bu noktada yarışmayı açan iktidar konumundaki kurum her yaştan ve deneyimden mimarın rekabet etmesine olanak sağlayarak, mimarları ortama dâhil etmeye başarır. Her kesimden mimarın katılımını sağlayan unsur olarak rekabet pozitif teknikken yarışmayı açan iktidar konumundaki kurumun rekabet özelindeki beklentisi farklılaşabilmektedir. Devlet Planlama Teşkilatı, (1994) rekabet tanımı, sosyal hayatta kimin daha iyi olduğunun bilinmediği durumlarda, bunun belirlenme yolu olarak tanımlarken, Yorgancılar’ ın belirttiği rekabetin ideal düzene ulaşma hedefinin temel dinamiği olması, bu düzende zayıf ve yetersiz olanların elenmesi, böylelikle mevcut düzeni daha sistematik ve işler hale getirmenin bir yolu olarak tanımlaması biyopolitikanın amacına hizmet etmektedir. Biyopolitika yaşamın iktidar için verimli kılınması farklı olanın dışlanması üzerine kuruluyken (Baştürk, 2013) rekabetin bu durumu görünür kıldığı ortadadır.

Agamben (2012), dispozitiflerin altında bir tür özneleştirme süreci aranması gerektiğini, özneleştirmeyen bir dispozitifin, yönetim dispozitifi olarak işlevini yerine getiremeyeceğini belirtir. Yarışma dispozitifleri olarak nitelendirilen yaratıcılık ve rekabet unsurlarının aynı zamanda bireyin öznelliğini vurgulamadaki unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Yarışmacı mimarlar için, yaratıcılık ve eşit şartlarda rekabet ortamı yaratan mimarlık yarışmaları, iktidarın amaçlarının görünür olduğu ortamlar haline gelebilmektedir. Bu noktada yarışma ortamını jürinin neyi beğenebileceğini düşünüp kemikleşmiş projeler sunup (Çimen, 2011) kazanmak adına bir rekabet değil de mimarın kendini geliştirip, yeni bir söz söylemesi adına rekabet etmek, aynı zamanda normatif pratiklerin farkına varıp onları aşarak yaratıcı ürün ortaya koymaya çalışarak dispozitifler aşılabılır.

Foucault, disiplin toplumlarında dispozitiflerin, nasıl da bir dizi pratik, söylem, bilgi ve uygulama üzerinden yumuşak başlı ama özgür, ‘özgürlüklerini’ bizzat özneleştirilme süreçleri üzerinden elde eden bedenler yaratmayı hedeflediği (Agamben, 2012) yarışmalar üzerinden görünür kılınmaktadır.

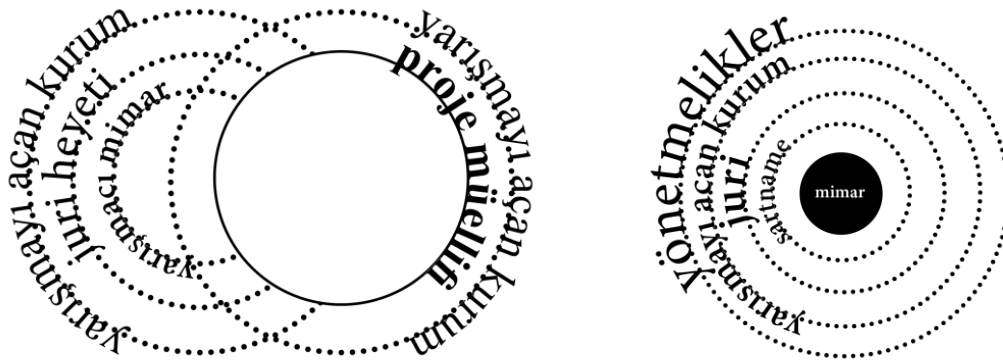
3.3 Mimarlık Yarışmaları ve Biyopolitika İlişkisi

Şentürk (2013); mimarlığın rekabete dönük yaratıcı faaliyete dönüşüp, detaylandırıldığı; yerleşme sorunu, birlikte yaşama sorunları, konut sorunları ve yer değiştirme sorunlarına mimarlık yarışmaları yoluyla çözüm aranmasını mimari-biyopolitik meslek faaliyeti olarak tanımlar. Şentürk’ün bahsettiği tüm bu sorunları gidermek için iktidar ilişki stratejileri geliştirir; bu stratejiler mimarlık yarışmaları yoluyla yaratıcılık ve rekabet olarak tanımlanmıştır. Dispozitiflerin hedefi ise nüfusun sağlığı, iyiliği, gelişmesi, devam etmesi ve tüm bunlar üzerinden eksiksiz bir denetim kurmaktır. Kamu kurumunun sorunu belirleyip yarışma açması da bu ortamı yeniden kurabilmesi için bir araçtır. Yarışmanın; katılan mimarlar ve yarışmayı açan kurumlar tarafından farklı anlamlar taşınması ve yarışma sonrası sürecin tamamen iktidar kontrolünde gerçekleşmesi konunun Foucault’ un biyopolitikası üzerinden okunmasına olanak sağlamıştır. Foucault biyopolitika kavramını iktidar ile anlamlandırır ve iktidarın ilişkisel doğasına yönelir. İktidar ilişkisel doğası gereği gündelik yaşam pratikleri içine dâhil olur ve bu kanal ile yaşamı yeniden kurar (Foucault, 2011). Mimarlık yarışmaları ise konusunu gündelik yaşamdan alan, giderilmesi gereken bir eksiklik veya çözülmesi gereken bir problem olarak kendi göstermektedir (Şekil 3.6).

Şekil 3.6 : Biyopolitika – yarışma bağlantı diyagramı

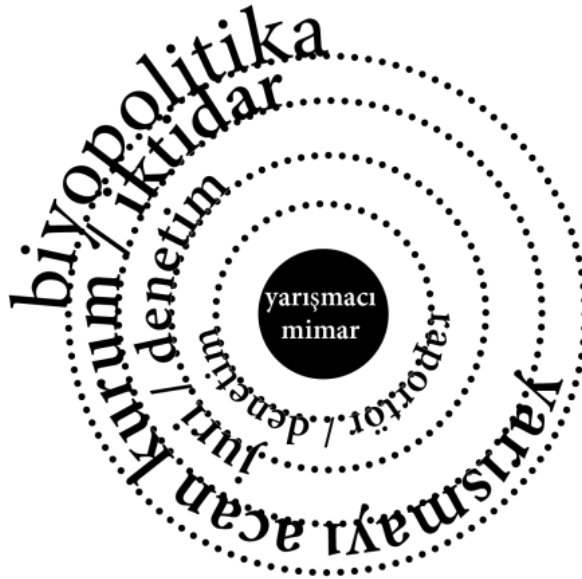
Mimarlık yarışmaları, mimarlık hizmet alımının bir yöntemi olarak şekillenmekte ve içerisinde çeşitli ilişkisellikler (jüri, katılımcı mimar, işveren) ve yönetimsellikler (işveren, mimar, yönetmelikler) barındırmaktadır (Şekil 3.7).

Şekil 3.7 : Yarışma ilişki diyagramları.

Bu noktada üretime dair kapitalist ilişkilerin oluşumunda söz sahibi olarak, insan ve yaşamını yeniden kurgulamaya yönelik stratejiler geliştiren bir iktidar sistematiği; biyopolitika dikkat çekmektedir (Foucault, 2007). Biyopolitikanın ilişkisellikleri içinde barındıran güçler toplamı olduğu ve bedenleri tabi kılarak bu gücü yaşama uyarladığı (Foucault,1978) ve iktidarı oluşturan bu ilişkiler aracılığı ile insan ve yaşamını kapsadığı dikkate alındığında mimarlık yarışmaları da, içinde bulunduğu toplumunun yaşama biçimlerini şekillendiren ekonomik, politik, sosyal ve kültürel tüm verileri değerlendirip, proje yoluyla dönüştürme yetisi ile biyopolitikanın bir aracı haline gelmektedir.

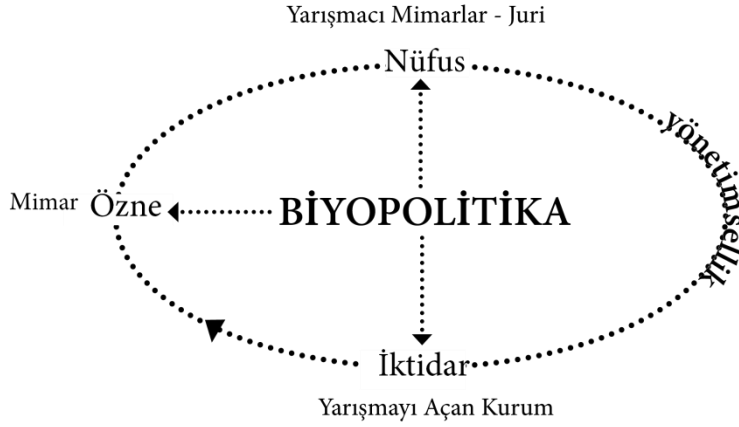
Yarışmayı açan kurumun mimarlık hizmeti alımında mimarlık yarışmalarını tercih etmesi en iyi sonuca bu yolla ulaşabileceğini düşünmesi ve verilen karar çerçevesinde çokluk ortamı yaratarak kamuoyu desteği ile tanınırlığını ve gücünü artırması arzusuna dayanır (Şahin,2014). Yarışmayı açan kurum iktidar konumundadır, tüm kurguyu kendi arzularına göre şekillendirip, jüriyi seçme hakkına sahiptir. Kendi amaçları doğrultusunda hazırlanan şartnameye ve kendi seçtiği jüriye, yarışmaya katılmak isteyen mimarlar tabi olmak durumundadır. Aynı şekilde yarışma sonucu elde edilen projeyi uygulamak ya da uygulamamak veya kendi koşullarına göre uyarlamak yine kendi elindedir. Bu durumda yarışma ortamını yaşam olarak değerlendirirsek bu ortamı kuran iktidar konumundaki yarışmayı açan kurumdur, bu yaşama tabi kılınanlarsa mimarlardır (Şekil 3.8).

Şekil 3.8 : biyopolitika – yarışma diyagramı

Foucault biyopolitikası; özne, nüfus, iktidar ve yönetimsellik üzerine şekillenir.

Tez kapsamında özne mimar, nüfus yarışmaya katılan mimarlar topluluğu, iktidar ve yönetimsellik de yarışmayı açan kurum ve yönetim stratejileri olarak ele alınmaktadır.

Şekil 3.9 : Özne, nüfus, iktidar, yönetimsellik ilişkisi diyagramı

Mimarlık yarışmalarına katılan mimarlar en yaratıcı çözüme ulaşmaya çalışırken, yarışmayı açan iktidar kurumları çerçevesini belirlediği kurallar dâhilinde çözüme ulaşmaya çalışır.

Yarışmayı açan kurum, mimara göre iktidar pozisyonundadır. Onu yönlendirip, şekillendirecek olan iktidardır. Yarışma amacıyla belirtilen toplum ve kamu yararına proje üretmenin çerçevesi yarışmayı açan kurum (iktidar) tarafından belirlenmekte ve kamu güveni kazanırken mimarı kendi amacına hizmet etmesi için yönlendirmektedir (Şekil 3.9).

Yarışmayı açan kurumun iktidar olarak adlandırılması mimarın yarışmaya katılarak, işverenin sunduğu bütün şartları; şartname ve jüri değerlendirmesini kabul ettiğini göstermektedir (İlhan, 2013). Yarışmayı açan kurum, şartname ile proje yerini, ihtiyaç programını, çözümün içermesi gerekenleri reçete olarak sunar. Çizdiği bu çerçeve içerisinde proje ister.

Biyopolitika kavramı içerisinde iktidar yönetme gücünü elinde bulunduran değil bu yönetimselliği kurgulayandır (Baştürk,2013). Yarışmayı açan kurum da bu noktada yöneten değil, elindeki şartname, jüri ve yönetmelik imkanları ile yönetimselliği kurgulayan olarak yorumlanabilir.

Yarışma için hazırlanan şartnamesi ise yarışmaya konu edilen proje için çerçeveyi belirler yani arzu edilen proje için sınırları koyar çalışma yapılacak alan için ortamı kendi arzularına göre şekillendirir. Bu noktada biyopolitikanın amaçları doğrultusunda yaşamı yeniden kurması ile ilişkilenebilir.

Baştürk, iktidarın ilişkiselleşen olan yakın bağı nedeni ile iktidarı değişen ve dönüşen bir yapı olarak ele almamız gerektiğini belirtir. Foucault açısından iktidar verili

değildir. İnsan ve yaşamını ilgilendiren konular üzerinden şekillenir, insan ilişkilerinin olduğu ortamda ortaya çıkar. Yarışmalar aynı zamanda içinde birçok ilişkisellik barındıran katılımcılarla yeniden şekillenen soncun nereye varacağı önceden tahmin edilemeyen bir ortamdır. Her yarışma içinde farklı durumlar olaylar barındırır (Sezgin, Özer,2016). Her seferinde farklı jüri kombinasyonları ve farklı iktidar ilişkileri doğar. Yarışmayı açan kurumun kim olduğu, jürinin kimlerden oluştuğu, mimari yatkınlıkları birbirlerini nasıl etkiledikleri her yarışmayla yeniden kurulur. Jüri, yarışmaya açan iktidar konumundaki kurum ve katılımcı mimarlarla ilişki her yeni yarışma sürecinde yeniden kurulur. Foucault iktidarın değişen, dönüşen yapısının yanında değiştiren, dönüştüren yapısına odaklanır ve bu akışkan süreç iktidarın statik bir yapı yerine dinamik bir yapısı olduğunu gösterir. Bu noktada yarışmaya katılan mimarlar özerkliklerini ortaya koymak yerine, jüri ve yarışmaya açan kurumun eğilimleri doğrultusunda proje üretebilir (Çimen, 2011). Bu noktada yarışmayı açan kurum ve seçme hakkını elinde bulunduran jüri, katılımcı mimara göre iktidar konumundadır ve katılımcı mimar jüriye ve kuruma göre proje üretilebilir. Bu da iktidarın mimari dönüştürme durumu kapsamında değerlendirilebilir. Foucault bu dinamik yapıyı iktidarın biyopolitika aracılığı ile öznelleştirme kapasitesi olarak tanımlar (Baştürk,2013) Foucault (2011) bireyin iktidar yoluyla öznelleşmesini şu sözleri ile ortaya koyar: Bu iktidar biçimi, bireyi kategorize ederek, bireyselliği ile belirleyerek, kimliğine bağlayarak, ona hem kendisinin hem de başkalarının onda tanımak zorunda olduğu bir hakikat yasası yaratarak doğrudan gündelik yaşama müdahale eder. Bu bireyleri özne yapan bir iktidar biçimidir.

• **Kategorizasyon – Şartnameye Uygunluk**

Yarışmaya katılan mimarların uymakla yükümlü olduğu kurallar vardır. Bunlardan birincisi mimarın ekip arkadaşları ile birlikte ilgili meslek odalarına kayıt olmaları ve katılım için meslek odalarından onay belgesi alma ön koşulu mimar için yarışmalar özgür bir ortamda proje yaratma süreciyken en başta sınıflandırmaya tabi tutulur, odaya kayıt olması meşruluğunu ispat etmesi beklenir. Odaya kayıt olma şartı ile birlikte, odadan belge alınması ücrete tabi bir durumdur. Fakat mimar yarışmaya katılmak istiyorsa bunu sorgulama durumunda değildir. Ayrıca bu bedeller yıldan yıla neden gösterilmeksizin artmaktadır. Bu durumda biyopolitika aracılığı ile kategorize edilen mimar aynı zamanda iktidarın çıkarına hareket eder durumdadır.

- **Hakikat Yasaları – Şartname / Ulusal Mevzuatlar**

Foucault 1978-1979 yılları arasında College de France “ Düşünce Sistemleri Tarihi” kürsüsünde verdiği derslerinde biyopolitika olarak değerlendirilebilecek yeni bir “yönetim sanatı” olgusunun analizini yapmaktadır. Foucault’ ya göre yönetim sanatı kendini “hakikat yasası”na dayandırır ve söylem düzeyinde kendisini toplumsallığa aktarır (Foucault,1980). Özkamas’ a göre iktidarın kendisini bir söylemsel çerçeve içerisinde sunması, iktidarın zorlayıcı güç (power) olmadığını, fakat yönetsel (governmentality) hale geldiğinin göstergesidir. konumlandırır. Bu noktada mimarlık yarışmalarındaki iktidar aracılığı ile yönetsel süreç dikkat çekmektedir. Mimarlık yarışmaları, yarışmayı açan kurum tarafından bir kurallar çerçevesine dâhil olur, yarışmaya açan iktidar konumundaki kurum hakikat yasası olarak şartnameyi dayatır. Yarışmaya katılmak isteyen mimarın ister şartnameyi onaylasın ister onaylamasın ona göre hareket etmesi gerekmektedir yoksa diskalifiye olur. Bu noktada iktidar bir zorlayıcı güç değildir, çünkü yarışmaya katılım için hiçbir baskı yapmaz açık çağrı ve ilanla yarışmaları duyurur. Mimarlar sebepleri ne olursa olsun kendi özgür iradeleri ile yarışmaya katılım kararı alırlar. Yarışmaya katılım kararı alan mimar ise iktidarın organize ettiği şemaya uyma durumundadır ve bu tabiiyet ile proje üretir.

Şekil 3.10 : Biyopolitika şartname ilişkisi diyagramı

Özkamas, yönetselliğin iktidarın ikili strajisinin bütünleşik bir adı olarak ortaya çıktığını belirtir ve bu stratejileri, iktidarın yönetilecek olan nesneler üzerindeki dilsel denetimi ve bu dilsel adlandırma ve bu adlandırmaya dayalı olarak normsallaşma sürecine bağlı olarak gelişen kurumsallaşma pratikleri olarak ifade eder.

Mimarlar arasında mimarlık yarışmaları gelişim ve üretim için şarttır. Dejjan Sudjic bu durumu şu sözleriyle ifade etmektedir. “Mimarlık dünyasında yarışmalar anne

kurabiyesi gibidir, alışkanlıkla sevilen, kimsenin mantıklı bir biçimde sorgulamaya yanaşmadığı kavramlardır, bu acımasız dünyada iyi şeyler olarak benimsenirler, tartışmasız ve tarafsız nitelik vadederler.” Yarışmaların içinde barındırdığı problemler, süreçlerdeki aksaklıklar, çoğunlukla sonuca gidemeyen projeler olarak gündeme gelse, mimarlar için taşıdığı potansiyeller ve kamu yararı ortaya koyabilme imkanları ile değerlidir, fakat sonuca gidemeyen yarışma projeleri artık kanıksanmış durumdadır. Bu durum artık normalleştirilerek norm halini almıştır. Biyopolitik söylem tam bu noktada ortaya çıkar tüm olumsuzlarına rağmen yarattığı söylemle iyi olarak adledilir fakat yarışma alanını dönüştürebilmek için bu durumun sorgulanması gerekmektedir.

İktidar söylem ve hakikat yasaları ile gündelik pratikleri yeniden kurgular ve şeyler üzerindeki doğru ve yanlış algısını yönlendirir (Foucault,2011). Artık bireylerin doğru ve yanlış algısı iktidarın yarattığı hakikat yasası çerçevesinde şekillenmiştir. Bu söylemlerin üretilmesi ve normsal düzeye getirilerek gündelik hayatta insansının yaşama pratiklerine aktarılması iktidarın yayılımını ve bu yolla denetimini genişletir. İktidar bu durum ile yarışmalar üzerindeki doğru algısını yaratmıştır. Bu noktada iktidar olarak yarışmayı açan kurum değil. Kamu tarafından açılan tüm yarışmalar ve bunların oluşturduğu algıdır.

- **Norm – Ulusal Mevzuat**

Yönetimselliğin diğer stratejisi; dilsel adlandırma ve bu adlandırmaya dayalı olarak normsallaştırma sürecinde gelişen kurumsallaşma pratikleridir. İktidarın dilsel ve normsal düzeydeki yaşam pratiklerini denetim altına alması ile bu yaşam pratiklerinden doğan ilişkileri kurallara bağlarken bu kural pratiklerine uygun olarak kurumsallaştırma süreçlerini yaygınlaştırır bu durumda iktidarın kendini sabitlemesi ortaya çıkar. Mimarlık yarışmaları Türkiye genelinde geçirdiği evreler çeşitli iktidar müdahalelerine ve yönetmeliklere tabi olmuştur. Bu süreçler mimarlık yarışmaları ortamının kurumsallaşması olarak nitelendirilebilir. İlk olarak 1952 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından çıkarılan “Mimarlık ve Şehircilik Yarışmalarına ait Yönetmelik” bu kurumsal yapının çerçevesini oluşturmuştur. Bu yönetmeliğin iki önemli özelliği vardır. Bu yönetmeliğin önemli bir özelliği uluslararası yarışmaların kurallarına göre hazırlanmış olmasıdır. 1950-1953 yılları arasında Bayındırlık Bakanlığı ile ortaklaşa yapılan çalışmaların sonucunda kurulan Mimarlar Odası yarışmalara ilişkin yasal düzenlemelerin yapılmasına zemin hazırlamıştır.

1968 yılında ise Bayındırlık Bakanlığı Oda'yı tamamen devre dışı bırakarak yarışma çıkarmaya başlamıştır. 1969-70 yılları arasında açılan dokuz yarışma Mimarlar Odası tarafından boykot edilmiştir. 1971 yılı başlarında Oda ve Bakanlık yeni bir yönetmelik üzerinde anlaşmaya varmıştır. Yarışmalardaki en önemli kırılma 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun çıkarıldığı 1983 yılında olmuştur. Bu kanunda yarışma yöntemi koşullarında herhangi bir değişiklik yapılmadan bir ihale yöntemi olarak sayılmıştır.

Yarışmalara ilişkin bir diğer düzenleme 2003 yılı Ocak ayında 4734 Sayılı Kamu İhale Kanununa göre çıkarılmış “Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışma Yönetmeliği” ismiyle hayata geçirilmiştir.

Şu an yürürlükte olan 3 ayrı yönetmelik vardır. Bunlar; MO, KİK ve TSMD yarışmalar yönetmeliğidir. Kamu kurumları ağırlıklı olarak KİK yönetmeliğine göre yarışma açarken, Mimarlar Odası teşviki ile açılan yarışmalar MO yönetmeliğine tabi olarak açılabilir (örn: Expo 2016 Antalya Expo Kulesi). Özel sektör ise ağırlıklı olarak MO yönetmeliğini baz alarak yarışma açmaktadırlar.

Bu yönetmelikler gündelik iktidar ilişkilerinin kuruluşu ile yarışma pratiği arasındaki ilişkileri görünür kılarlar. Yarışmalar bu yönetmeliklere ve kurallara tabi olarak açılırken, mimarlarda direk olarak bu kuralları ve yönetmelikleri kabul ettiklerine varsayarak bu norm olarak dayatılana sorgulamadan yarışmaya girerler.

- **Kendilik Kaygısı**

Foucault, öznenin üretilen boyutunu “kendilik kaygısı” olarak dile getirdiği ve biraz da insanı resmeden bir kavramsallaştırmayla açıklamaya çalışır (Foucault, 2010). Özne, iktidara tabi olduğu ve iktidarın söylem pratiklerine göre kendisini inşa ettiği sürece kendisini bir özne olarak var edebilir (Butler, 2005). Foucault'ya göre özne olmanın tabi olmak ile özdeşleşmesi, iktidarın özneleştirici vasfının yanı sıra, ilişkisellik kurgulayıcı ve bu ilişkiselliğin zeminini hazırlayıcı boyutunu gözler önüne serer. Tabiyet, kişinin kendisini bir özne olarak gerçekleştirme istencinden türeyen ve bu anlamda özsel bir güdünün olağan sonucu olmaktadır. Mimarlık yarışmaları özellikle mimarlar tarafından, mimarın kendi özerkliğini yansıtabileceği özgür bir ortam olarak algılanmaktadır. Yarışmaların potansiyelleri bu özneelliğe dayanmaktadır. Yaşama istenci veya hayatta kalma arzusu, kişinin, bu arzuyu gerçekleştirme için madun olmayı kabul etmesiyle sonuçlanabilmektedir (Butler, 2005). Yaşamın özne

olmanın en temel dinamiği olması, tüm stratejisi özneyi yaratmak ve kontrol etmek olan iktidarın, yaşamı yönetme üzerine kurulu bir stratejiyi hayata geçirmesinin zeminini teşkil etmektedir. Üstelik bu kurulum tertibatı, yaşamı fiziksel bir baskı yoluyla yönetmek değil; tam tersine, yaşamı daha fazla verimli kılacak şekilde öznelştirmeyi türetmek amacıyla düzenlenmiştir. Yaşam, bundan böyle baskı altına alınacak bir kategori olmaktan ziyade, verimli kılınacak bir form olarak ortaya çıkartılmıştır.

Bu noktada Butler'ın ifade ettiği yaşama istenci, mimarlık yarışmaları kanalında mimar için proje üretme istenci olarak algılanabilir. Kapitalist düzenin getirdiği mimarlık hizmet alımı ortamında tasarımdan uzak, daha hızlı, daha seri üretime olanak sağlayan projeler üretilmektedir. Aktif çalışma ortamında bu durumla karşı karşıya kalan mimarlar mimari tasarım yapma imkanını mimarlık yarışmaları ile yakalayabileceklerini düşünmektedirler (Çinici,2007). Yönetmeliklerle de tasarım kanalına yapılan olumlu isteklerle proje üreterek kendini ve yarışma ortamını verimli kılabilceği inancına dayanır (Hacılibeyoğlu, Dokgöz, Ersan, 2013)

İnsan ve hayatı iktidarın doğal müdahale sahası haline gelmiştir. İktidar yaşamı nesne olarak ele alırken; insan, kendi yaşamı için kaygı duyan, onu verimli kılmak amacıyla çeşitli ilişkilerde bulunan ve kendisine yaşamın içerisinde etkin bir rol atfeden özne olmakta, diğer taraftan da mevcut ilişkiselliğin sürdürülmesinde rol oynayan pratikleri devamlı surette üreterek iktidarı yeni baştan yaratan bir oyuncu haline gelmektedir (Baştürk,2013) Bu durum bireyin yaşamını verimli kılmak amacıyla kendini iktidar pratiklerine açtığını yani kendini iktidara tabi bıraktığı anlamına gelmektedir. Bu durumu mimarlık yarışmalarında da okumak mümkündür. Mimar ve projesi, yarışmayı açan iktidar konumundaki kurumun doğal müdahale sahasıdır. Mimar, mimarlık ortamı için kaygı duyan, bu ortamı geliştirmek amacıyla yarışmalara katılıp, ilişkilerde bulunan ve proje üreterek öznelliğini vurgulayan; aynı zamanda yarışmayı açan iktidarın mevcut ilişkiselliğini sürdürebilmesinde rol oynar., Mimari üretkenliğini verimli kılmak amacıyla yarışmayı açan kurumun kurallarına tabi olmayı kabul eder.

Bu tabiyet, iktidar tarafından zorla dayatılan bir şey olmamakla birlikte, temel kaygısı "kendisi" olan bireyin, iktidarın söylem ve hakikat prensiplerini içselleştirmesi ile bir arada gelişmektedir. Foucault'ya göre yeni yönetim sanatı olarak iktidarın, kişiyi öznelştirmesi, ona birtakım eylem kategorilerinde yetki, hak gibi nosyonlar

vermesiyle oluşmaz (2011). Kişi, iktidarın bilgi nesnesi haline dönüştükçe, iktidar tarafından adlandırılan ve bu adlandırmaya dönük olarak kategorize edilen bir varlık olarak konumlandıkça özneleşme mümkün olur. İktidarın doğrudan bireyi hedef alması, onun salt eylem alanını ya da sınırlarını belirleyen yapısal bir mekanizma olmaktan çıkması ve bireyin gündelik yaşamına, bireyin dünyasını adlandırmak ve anlamlandırmak suretiyle dilsel bir belirlenim yaratması ve nihayetinde bireyin, böylece, algısal dünyasını ve psikolojik karar verme süreçlerini etkileyen bir sürece dönüşmesi mümkün hale gelir. Böylece kişi, iktidar tarafından sürdürülen söylem pratiklerine tabi kılınmış olur. Foucault açısından bu yönetim sanatının ayırt edici niteliği, bireyi baskılayan değil, fakat onu üreten bir yapıda çalışıyor olmasıdır. Mimarlık yarışmaları yoluyla mimarlar sürekli kategorize edilmeye maruz kalmaktadır. Bu kategorize edilmeler, hangi şehirlerden katılımın daha yoğun olduğu, yaş aralıkları vb. gibi bilgileri yarışmaya açan kurumlara vermektedir. Bu bilgiler ışığında yarışmayı açan kurum bir sonraki icraatı için alt yapıyı hazırlamış olur ve stratejisini o yönde geliştirme imkanı bulur. Yarışmayı açan kurumlar, mimarları yarışmaya katılmak için baskılamazlar, bu tamamen gönüllü bir süreçtir. Yarışmaların katılımcı mimara getirdiği maddi yüklere rağmen mimarlar tarafından tamamen başarı arzusu ile katılınan yarışmalar haline gelir.

Baştürk, iktidarın özneyi baskılamak yerine onu üreten niteliğinin, Foucault'nın modern siyasetin temel savına dönük bir eleştirisi olduğunu belirtir. Modern siyasetin temel belirleyicisi olarak “akıl” ve onun işlevi Foucault 'nın (2013)“kendilik teknolojileri” adını verdiği iktidar pratikleri ile yeniden sorgulanmaya başlamıştır. Akıl, kişinin dış dünyaya karşı algı ve bilgi kapasitelerini harekete geçiren ve şeyleri bu bağlamda tanımlamaya ve tanımladığı ölçüde de hakikate ulaşmasına yardımcı olan epistemolojik işlevi olan bir unsurdur. Foucault, kendilik teknolojileri yoluyla aklın bu işlevinin geriletildiği bir sürece işaret eder. Buna göre, kendilik teknolojileri, olay-algı-benlik arasındaki doğrudan ilişkiyi zayıflatmaktadır (Foucault, 1988, s.24-5).

Bu noktada mimarlık yarışmaları yoluyla proje üretmedeki önemli kanallardan projenin başarılı olup olmasındaki bir kriter olan yaratıcılık da etkilenmektedir. Yaratıcılık içsel bir yaratım sürecini içerirken (Önal,2012) kültürel şemadan etkilenip normatif pratikler ile harmanlanmaktadır.

Foucault'ya göre yaratım süreci, akıl yoluyla her şeyin aydınlatılması sorunsalından, bedenin ve bedensel işlevlerin, insanı bilgi nesnesi haline getiren iktidar ilişkilerine

tabi kılınma sürecine dönüşmesidir (Crary, 2010, s.160). Foucault, modern siyasetin akla olan vurgusunun iktidar ilişkilerini vurgulamadaki yetersizliğini, siyasetin nesnesindeki değişimi göstererek işaret etmiştir. Bu değişimin temelinde akıl yerini yaşamın kendisine bırakmıştır. Bu anlamda siyasetin nesnesi akıl olmaktan çıkmış, yönetimsellik tarafından şekillendirilen beden olmuştur. Bu noktada mimarlık yarışmaları özgür bir tasarım ortamıyken yönetimsellikle şekillenen iktidarın bir aracı haline gelebilmektedir. İktidar, güç ilişkileri çokluğu olarak yaşamın içerisindeki her alanı ve her ilişkiyi kapsamaktadır (Foucault, 2010). Foucault iktidar ile yaşamın bütününe yayılan bir ilişkisellik zincirini nasıl temellendirebildiği ve bunu nasıl idare edildiğini araştırır bu noktada politik ekonomi devreye girer.

Foucault'nun biyopolitikayı anlamamız açısından ele aldığı önemli kriterlerden biri politik ekonomidir. Biyopolitikanın sadece bedenler üzerinden uygulanan bir iktidar tekniği olduğu savını reddederek, politik ekonomi ve ilişkiselliklerinin biyopolitikanın oluşumdaki etkisine dikkat çeker.

Foucault biyopolitika kavramsallaştırmasına “evrensellerin olmadığını varsayalım” hipoteziyle başlar ve makro tarih anlayışı yerine mikro tarihi, yapıları ve pratikleri vurgular ve bu pratikler üzerinde liberal iktidar anlayışının soykütüğünü çıkarmaya yönelir. (Foucault,2010). (Mikro tarih, toplumsallığın içerisindeki en küçük parçaların, iktidar ilişkilerindeki konumunu ortaya çıkarmaya yönelik bir stratejidir.)Foucault biyopolitikanın ne olduğunu ancak liberalizmin ne olduğunu kavradığımızda anlayabileceğimizden bahseder ve liberalizmi iktisadi bir kuram ya da politik bir ideoloji olarak değil, insanların yönetimine ilişkin özel bir sanat olarak kavrar (Lemke, 2011) Bu bağlamda Foucault'ya göre “yönetim sanatının yerleşmesinin can alıcı noktası, ekonominin siyasi pratik alanına sokulmasıdır.”

Mimarlık bir hizmet sektörü olup, mimarlık yarışmaları mimarlık hizmet alımının bir yöntemi olduğundan ekonomik açıdan da değerlendirilmelidir. Özellikle Hardt ve Negri' nin (2001) bahsettiği maddi olmayan emeğin biyopolitikliği mimarlık yarışmaları ile görünür hale gelmektedir. Mimarlık yarışmaları şartnamelerinde birinci olan mimarlara işin nasıl verileceği hangi koşullarla verileceği tarif edilir ve yarışmaya konu olan yapının sınıfı yine yarışmayı açan kurumca belirlenip, o yapı sınıfına ait mimarlar odası en az bedel tarifine göre belirlenir. Mimarlar odası en az bedel tarifesinde ciddi açıklar olmasına rağmen, yarışmaya konu olan yapıların sınıflarının belirlenmesinde eksikleri olup yarışmayı açan kurumu yönlendirmemektedir ve

nedenlerden ötürü yarışmayı açan kurumlar bu açıklıkları kendi lehlerine çevirmeye çalışmaktadırlar.

- **Maddi Olmayan Emek**

Foucault'ya göre politik ekonominin esas mahiyeti, çoklu güç ilişkilerini belirli bir merkeze doğru kaydırma potansiyeli taşımasıdır. Politik ekonominin asıl niteliği, parçalı ve dağınık ilişkiler üzerinden, onları yeniden adlandıran ve anlamlandıran bir söylem çerçevesi inşa etmesi ve bu inşaya göre bu ilişkileri belirli bir stratejiye göre kurgulayıp yeniden dönüştürmesidir (Foucault, 2010).

Foucault, serbest piyasanın sadece yapısal değil fakat aynı zamanda bir gerçeklik biçimi ve belirli ilişki kalıplarını öngören ve buna göre yaşamı örgütleyen bir mekanizma gibi işleme üzerinde durmaktadır. Politik ekonominin bu boyutu, onun bir biyopolitika sistemi içinde gerçekleşmesinin en önemli boyutudur. Foucault, kaynakların iktisadi kontrolünün ve zenginliğin aynı zamanda, bununla eşzamanlı ve eşgüdümlü olacak şekilde, bu kaynakların dağıldığı ve bu kaynakların yeniden üretildiği saha olarak nüfusun da kontrolü ve denetimini gerekli kıldığını yeni bir dönemeç olarak ifade etmiştir (Foucault, 2010a: 45).

Bu noktada mimarlık yarışmalarında nüfusu oluşturan yarışmaya katılan mimarlardır. Mimarlık ekonomisini yaratan, düzenleyen yine mimarlardır. Michael Hardt ve Antonio Negri biyopolitikayı, karakterin üretimi ile yeniden üretim, ekonomi ile politika arasındaki sınırların yok oluşuyla bulan kapitalizmin yeni bir aşaması olarak tanımlar. Hardt ve Negri' ye (2001) göre toplumda refahın yaratılması, giderek daha fazla biyopolitik üretim olarak adlandırılan bir üretim biçimi şeklinde gerçekleşmektedir. Mimarlık yarışmaları gündelik siyasal ilişkilerin dış hatlarını belirleyen unsurların bir araya gelmesi bir kamu politikasına dönüşmüş (Şahin, 2014) biyopolitik üretim halini almıştır. Yarışmaya katılanlar ortamı verimli kılmak adına çabalarken yarışmayı açan kurumlar çıkar ilişkilerine göre hareket etmektedir.

Foucault nüfusla yasal ya da politik bir kendilik değil, bağımsız biyolojik bir cisim tahayyül eder: doğum ile ölüm oranları, sağlık düzeyi, yaşam süresi, refahın üretimi ve dolaşımı gibi kendi süreçleri ve fenomenleri tarafından karakterize eden bir toplumsal bedenden bahseder (Lemke, 2011). Tüm bu süreçlerle yönetimin nihai amacı görünmeye başlar. Nüfus artık hükümrânın iktidarından çok yönetimin amacını temsil etmektedir; nüfus ihtiyaçların, özlemlerin öznesidir, ama aynı zamanda,

yönetimin ellerinde bir nesne durumundadır. Bu bağlamda nüfusun yönetilmesinin temel hedefi ve temel aracı çıkardır. (Foucault, Entellektüelin siyasi işlevi) Yönetimsel eylemin ölçütü artık başarı ya da başarısızlık olmuştur. (Foucault,2010) Bu başarıyı sürekli kılmak ve çıkarı maksimize etmek için ucu nüfusa değen bütün süreçlerin denetim altında tutulması gerekir. İktidar, ekonomik alana müdahaleyi “nüfusun yararına” ve nüfus için şeklinde yansıtır. Biyopolitika aşamasında güç yoğunlaşmasının merkezi olan iktidar, gözlerini nüfusa dikmiş ve insanı ehlileştirmeyi siyasetin amaçlarından biri haline getirmiştir (Özkamas, 2002).

Mimarlık yarışmaları ödüllendirme stratejisine göre katılımcı mimarlar konu edilen yarışma özelinde başarı ve başarısız olarak ayrılırlar. Nüfusu oluşturan katılımcı mimarlar yarışmayı açan kurumun çıkarlarına göre yönlendirilecek gürühtür. Başarıya odaklanan mimarlar tabi olarak, araç olma durumunun ne kadar farkında olduğu tartışılır fakat özellikle kamu kurumlarının açtığı gerek merkezi yönetim gerek yerel yönetim olsun yarışmalar kaynak talep etme ve siyasal taban oluşturma konusunda önemli işlevleri yerine getirmektedir (Şahin) Kaynakların hangi yöne kaydırılacağı, hangi bölgelere yatırım yapılacağı üst ölçekten iktidarlar tarafından karar verilir. Ve bu kararlar ilk olarak o bölgede açılan yarışmalar ile halka duyurulur. Neo-liberal politikaların uygulamaya konduğu, devletin toplumsal müdahalesinin azaldığı (iktidar söylem düzeyinde müdahale de bulunmaktadır), yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluklarının arttığı bir ortamda yarışmaların sayısı artmıştır (Şahin, 2014). Yarışmalar artık kamunun halkla ilişkiler çalışmalarının bir parçasıdır.

Foucault, yönetimin yalnızca çıkarlarıyla ilgilendiğini ve çıkarları düzenlemenin başlıca yolunun özgürlüğün ele geçirilmesi olarak gördüğünü belirtir. “Yeni yönetimsel akıl özgürlüğe gereksinim duyar, bu nedenle yeni yönetim sanatı üretmek zorunda olduğu özgürlüğü tüketir. Özgürlüğü üretmek, düzenlemek zorundadır. Böylelikle yeni yönetim sanatı özgürlüğün düzenlemesi olarak görünür, ‘özgür’ ol emri anlamında değil. (...) Liberalizmin formülü ‘özgür ol’ değildir. Liberalizm basit bir şekilde şunu formüle eder: Özgür olman için gerekeni üreteceğim. (Foucault, Biyopolitikanın Doğuşu) Mimarlık yarışmaları yoluyla mimarın özgürlüğü dolaylı olarak ele geçirilir. Mimar özgür bir ortamda baskı olmadan üretim yapacağını düşünmektedir fakat süreç biyopolitik bileşenlerle kurgulanmıştır. Önceden belirlenen ve sorgulanmasının söz konusu olmadığı şartname özelinde proje üretilirken,

yarışmada birinci olan ekip yapının inşa edilebilmesi için ona iktidar tarafından verilen özgürlük sınırları içerisinde hareket etmelidir.

Liberalizm toplumdaki özneleri yaşama bağlamak, yaşama alan açmak için değildir, aksine insanın ileriye görme ve buna bağlı olarak şimdiyi şekillendirme çabasını elinden alarak, özgürlüğün sürekli olarak imal edilmesi, harekete geçirilmesi ile üretilmesi ve bu üretimden doğan sorun ve sınırlamalar sistemidir. (zkamas, 2002) zgrlğn zorunlu olarak üretilmesi ve böylelikle sınırlamaların artırılması suretiyle yaşam kendi için bir norm olarak icat edilir. Yaşam bu şekilde kendi normunu, kendi sınırı olarak icat eder. Çinici, mimarlığı bir şeyi öngörmek projeksiyon yapmak olarak tanımlar. Mimarlık yarışmaları yoluyla mimari hizmet alımı da mimarlar tarafından öngörülenlerin yarışmayı açan iktidar kurumlarınca tespit edilmesidir. Konu zerine üretilebilecek fikirleri gören iktidar bu duruma göre strateji üretmektedir. Kamu ihale kanunu yarışmalar yönetmeliğindeki mimarın projelerinin yarışma sonrası yarışmaya açan kuruma ait olması bu nedenledir. Bu durumun mimarlar tarafından sorgulanması gerekmektedir.

Foucault liberalizm mottosunun tehlikeli biçimde yaşa olduğunu belirtir. Bu, liberalizmin bir dizi tehlike faktörünü yaşamın kendisiyle özdeşleştirmesi anlamına gelir, korunma güdüsü özgürlüğüne müdahale edilmesini kabul etmeyle sonuçlanır. Liberalizm ve liberal yönetim sanatının ikinci sonucu, farklı özgürlüklerin emsalleri ve karşı emsalleri türünden şeyleri içeren denetim, sınırlama ve baskı prosedürlerinin ciddi oranda genişletilmesidir (Foucault,2010). Bu bağlamda toplumu denetim altına almaya yarayan disiplin tekniklerinin alanı genişletilir ve ekonomik özgürlük ile disiplinci teknikler ayrılmaz bir biçimde birbiriyle bağlanır. Bu türden bir yönetim sanatının üçüncü sonucuyrsa panoptisizm örneğinde olduğu gibi, denetimin artık zorunlu olarak özgürlüğün karşı kutbu olmadığıdır. Terimlerin ayrı alana kaydedilmesiyle hem özgürlük hem de denetim lehine ifte bir müdahale gerçekleşmiş olur. zneyi denetlemeyi özgürlüğün kısıtlaması olarak görmekten vazgeirmeyi amaçlayan biyopolitika, cenderesini ifte bir olumlamayla kurmuş olur (zkamas, 2002). Böylelikle kendisi en başta piyasaya en az düzeyde müdahale şiarıyla yola çıkmış olan liberalizm, nüfus ve güvenlik üzerinden sürekli bir müdahale mekanizması yaratır. Mimarlık yarışmalarında mimarlarının haklarının ve menfaatlerini koruduğuna inanılan yönetmelikler mimarın özgürlüğüne müdahaledir. Odaya ye olmayan hiçbir mimarın yarışmaya katılamayacağı, odanın görüşlerini kabul etsin etmesin yarışmaya

katılmak için uymak zorundu olduğu bir kuraldır. Bu durum aynı şekilde mimarın ürettiği projeyi hayatı geçirebilmesi için Mimarlar Odası tarafından belgelendirilmek durumundadır. Böylelikle mimar sürekli denetime tabi kılınır. Bir mimarın üretkenliği, biyopolitika için verimli bir özne olup olmadığı mimarlar Odası kayıtlarından incelenir hale gelmiştir. Aynı şekilde Mimarlar Odasının herhangi bir nedenle kınamasına maruz kalan mimar, yarışmalardan men cezası alabilir. Böylelikle yarışmalara katılan mimarların davranışları da kontrol altına alınmıştır.

Foucault, College de France’ deki derslerinden birinde işlediği bölümü tamamen biyopolitikaya ayırdığını fakat neoliberalizmin üzerinden durmaktan biyopolitikaya geçemediğini belirtir ve bunun nedenini yöntem sorunları ve yönetsellik kavramını sınamak olduğunu belirtir. Bu noktada biyopolitikanın diğer bir teması “girişim olarak kendilik” dikkat çekmektedir.

Neo liberalizm tipik olarak bireyi girişimci olarak tahayyül eder. Girişimcilik bireyin tüm davranışlarını yönlendirmesi gereken temel bir haslet olarak yaygınlaştırılmaya çalışılır. Girişimci, kendi hayatı üzerinden girişimde bulunarak yaşam kalitesini artırmaya çalışan, aktif, sorumlu, rasyonel, tercih sahibi bireydir. Birey böylece tüketici ve müşteri kimliğinin yanı sıra, iş yaşamında başarılı, toplumsal risklere karşı kendini hazırlayan, kendinin ve ailesinin kaderinden sorumlu kişi kimliği ile de öne çıkarılır. Rekabeti tüm toplumsal yaşama yayarak bireylerin kendi kendini yönetmelerinin teşvik edilmesi yoluyla yönetim temel strateji halini alır (Foucault, 2010, s.32).

Ekonomik alanı kendisi için asli habitat olarak belirleyen özne, boş zaman eylemlerini dahi bu alana göre kodlamayı başlar. Kendilik artık bir girişim olarak değerlendirilmektedir., kişinin kendine ilişkin tasarımı bir portföy yönetimine dönüşür. Foucault’ a göre artık tüketim toplumunda yaşamıyoruz; aksine tüketim toplumu çoktan tükenmiş bunun yerini girişimin kutsallığını ve önemini vurgulayan bir toplum almıştır. (Illouz) Dönüştüren bir özne yaratılmasında neden olur. “Tüketici insan, tükettiği kadar üreticidir. Ne üretir? Doğrusu, basit bir biçimde kendi tatminini” Mimarlık yarışmaları yoluyla projen üreten mimar aslında bir girişimcidir. Girişimin nasıl sonuçlanacağını bilmeden sadece üretime odaklanır. Kapitalist üretim biçimlerinde mimari tasarım yapma fırsatı bulamayıp, mimarın mimarlık yapma arzusunu tatmin etmek amaçlarıyla yarışmaya katılma kararı alınabilmektedir. Girişimci konumundaki mimar içsel tatminin yanında ödüllendirilerek fiziki tatmine de ulaşabilir. Bu sonucu belli olmayan oyun mimarlara çekici gelmektedir. Mimarlık yarışmaları, mimarın asli olarak beslendiği meslek faaliyeti değildir. Genel olarak

piyasa işlerine sahip veya herhangi bir ofiste çalışarak mimarlık mesleğini sürdüren mimarlar, boş zaman eylemlerini de proje ve paraya dönüştürebilecek yarışmalarla ilgilenir. Yaratıcı faaliyet olarak tükenen mimarlık rekabete dayalı yaratıcı faaliyete dönüşerek mimarın girişimci olarak kendini kanıtlayabildiği, kendini ifade edebilme ortamı bulduğu bir duruma evrilmiştir.

3.3.1 Mimarlık yarışmaları ve istisna hali

“Nüfusun mutluluğu ve devamı biyoiktidar için ne kadar işlevselse, bu mutluluğu üretmek sonu gelmez bir istisna halinin içine kapatılıp görünmez kılınanlara düşecektir.”(Şentürk, 2013)

İstisna hali, iktidarın hukuku ve yasaları geçici olarak kendi lehine askıya almasıdır. Agamben (2005), egemenin iktidarının politik düzeyden yalın yaşama indirilmesi sürecinde istisna hali kavramına başvurur. Buna göre, istisna hali; yaşamlar arasındaki sınırları normsal düzeyde temsil eden hukuk ile politik toplumun idaresini üstlenen egemenin var olan tüm yaşamları varoluşsal anlamda kendisine bağlayan bir iktidar tertibatı arasındaki dengesizlik durumu olarak ifade edilebilir (Agamben, 2005). İstisna hali, egemenin, yaşamları ikili düzeyde tanımlayan ve normsal düzeyde sınırları tahsis eden düzene karşı, bu düzeni askıya alma kudretidir.

Agamben (2005), biyopolitikayı; bireyin, iktidarın belirsizlik hali yaratma gücüne göre konumlandırılması olarak tanımlar. Bu noktada yarışma sürecinde, yarışmacı mimarın şartnamede belirtilen koşullara uymakla yükümlü olması gerekirken, aynı şekilde yarışmayı açan iktidar pozisyonundaki kurumun aynı şartnameyi yarışma sonrası süreçte askıya alması istisna hali ile bağdaştırılabilir.

Şartnamede yarışma projesinin inşa ettirileceği, işin veriliş şekline kadar tanımlanırken, daha öncede belirtirken son 14 yılda açılan 12 yarışmanın sadece 15’nin uygulanmış olması bu askıya alma durumuna örnektir (Baz, 2012).

3.3.2 Mimarlık yarışmaları ve çokluk

Hardt ve Negri (2001) “Çokluk” u yüksek bir otoriteye başvurmaksızın, güç ilişkileri içinde hareket eden heterojen ve yaratıcı failer bütünü olarak belirler. Mimarların iyi projeler üreterek topluma hizmet etme ortak amacıyla hareket ettiği varsayılırsa mevcut olan bu çokluk ortamında mimarların ortamı iyileştirmek için birbirlerine yardım etmeleri ve özverili çalışmaları gerekmektedir. Çokluk, tahakkümden kurtuluş olasılığını ve hayat ile çalışmanın yeni biçimlerine dair bir umudu işaret eden küresel

bir karşı yayılım gücünü temsil eder. Bu noktada yarışmalar üzerinden kurulmaya çalışılan biyoiktidar çokluk yoluyla aşılabilir.

Hardt ve Negri'ye göre canlı ve özerk çokluk, üretici olmayan, asalak ve yıkıcı İmparatorluğa karşı mücadele eder. Çokluk kendi başına üretici ve olumluyken, İmparatorluk denetleyici ve kısıtlıdır. Hardt ve Negri' nin imparatorluk söylemi mimarlık yarışmalarındaki iktidar kurulumu olarak kıyaslanabilir. Mimarların yarattığı çokluk ortamıyla biyopolitik yaptırımlardan kurtulanabilir. Bu noktada katılımcı mimardan, raportör mimara ve jürideki mimarlara ayrı sorumluluklar düşmektedir. Mimarın yaratıcı özerk gücünü bulundukları pozisyonlarda daha iyi projeler üretme imkanını elinde barındırır. Hardt ve Negri imparatorluk ile çokluk arasındaki karşıtlık ve aşağıdan gelen üretici ile yaratıcı biyopolitika ve yukarıdan gelen asalak ile vampirimsi biyopolitika arasındaki çatışmaya dikkat çekmektedir. Mimarlık yarışmaları kanalında üretici ve yaratıcı biyopolitika yaratıcılık ve rekabetken, asalak ile vampirimsi biyopolitika yarışma sürecindeki iktidar konumundakiler ve yaptırımlarıdır. Biyopolitikanın çıkarları uğruna iyi görünmesi mimarın yaratıcılığı ile aşılabilecektir. Mimar özerk pozisyonunu kullanabilen toplum temsilcisidir. Hardt ile Negri'nin önerdiği gibi "biyoarzu"yu idare eden güçleri itham etmek ya da üretim ile üretim olmayan arasındaki farkı kurmak değil, özerk ve eşitlikçi alternatif yaşam biçimlerine yönelik bir arzunun büyütülmesiyle ilgili olan ve başka amaçlar taşıyan bir üretimin keşfi amaçtır.

3.4 Bölüm Sonucu

Yarışmaların, yarışmacı mimarlar ve iktidar konumundaki kurumlar için farklı anlamlar ifade edebildiği ikinci bölümde belirtilmişti. Bu noktada iktidar konumundaki kurumun belirli çıkarlar doğrultusunda hareket ederek bu çıkarlara yarışmacı mimarları ve kamuyu dâhil ettiği görülmektedir. Fakat yarışma projelerinin uygulama ile sonuçlandığı örnekler kısıtlıdır. Bu noktada yarışmaların taşıdığı potansiyellerin yanında iktidar konumundaki kurumun biyopolitik çıkarları nedeniyle sonuca ulaşamadığı gösterilmeye çalışılmıştır. Yarışmayı açan kurum, biyopolitikanın iktidar mekanizması çerçevesinde anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

İktidar konumundaki kurum yarışma konusu, yeri ve jürisi kendi tarafından belirlenen, bu alanlarda kamu yararı elde etme amacı taşıdığı gerekçesiyle mimarları ortama dâhil etmeyi başardığından mimarlık yarışmaları öznelleştirme dispozitiflerinin ortaya

çıkabileceği ortam olarak değerlendirilmiştir. Biyopolitika yaşamı verimli kılmak adına yeniden üretirken dispozitiflerden (iktidar stratejilerinden) yararlandığını bu söylem mimarlık yarışmaları aracılığı ile mimarlık ortamını verimli kılma ve bunu da mimarların yararına yapma durumu olarak değerlendirilmiştir. Uygulama ile sonuçlanamayan mimari yarışmalara rağmen her zaman katılımın canlı tutulması, iktidarın geliştirdiği stratejilerle yeni vaatlerle olduğu, bu dispozitifler ise mimarın yaratıcılığını ortaya koyabilmesi ve rakipleri ile eşit koşullarda proje üretmeye olanak sağlayan rekabet olarak ele alınmıştır.

Biyopolitikanın iktidar kavramı yarışmayı açan kurum ile, kategorize eden yapısı yarışmaya katılım ile, hakikat yasaları şartname ve mevzuatlarla, norm kavramı yarışma ortamının toplum yararı gütmesi inancı ile, kendilik kaygısı ve kendilik teknolojileri ise, mimarların mimarlık ortamını geliştirmek ve kamu yararı sağlayarak proje üretimini verimli kılmak adına yarışmaya katılım olarak yorumlanmıştır.

Tüm bunların üzerinden; mimarlık yarışmaları yoluyla mimarın özgürlüğü dolaylı olarak ele geçirildiği, mimarın özgür bir ortamda baskı olmadan üretim yapacağını düşünmesi üzerine sürecin barındırdığı iktidar yapılanmasının biyopolitik bileşenlerle kurgulandığı gösterilmeye çalışılmıştır. Önceden belirlenen ve sorgulanmasının söz konusu olmadığı biyopolitikanın hakikat yasası olarak ele alınan şartname özelinde proje üretilirken, yarışmada birinci olan ekip yapının inşa edilebilmesi için ona iktidar tarafından verilen özgürlük sınırları içerisinde hareket etmesi gerektiği, fakat; yarışma sonrası süreçlerde açığa çıkan yarışma şartnamesi ve yönetmeliklerde belirtilen birinci seçilen projenin uygulanması yönelik maddeler olması rağmen iktidar konumundaki kurumun projeyi uygulamada istekli olmaması hukuku ve yasaları geçici olarak askıya alması biyopolitikanın 'istisna hali' kavramı ile ilişkilendirilmiştir. İktidar konumundaki kurum mevzuatlarda belirtilmesine rağmen yarışma projesini uygulamayabilmektedir. Hatta şartnamede belirtilen maddeleri proje uygulanacak dahi olsa esnetip veya yok edebilmektedir.

Bu durum da göz önünde bulundurularak, dördüncü bölümde yarışma süreçlerindeki biyopolitik yaptırımların yarışma aktörleri üzerinden nasıl şekillendiği gösterilmeye çalışılacaktır.

Bu noktada, biyopolitika ile gündeme gelen çokluk kavramı açıcı olmaktadır. Çünkü yarışma süreçlerinde mimarlar çokluk ortamı yaratma potansiyeline sahiptir. Mimarlık

yarişmaları aracılığı ile yarişmayı açan iktidar kurumunun ortamı kurması ve tek karar verici merci olması fakat yarişmanın sunduğu proje üretme ile de bu karar verici mekanizmayı etkilemenin ve yönlendirmenin mimarın elinde bulundurması mimarın da projesini uygulatabilmek için strateji geliştirmesine olanak sağlayabileceği çıkarılan sonuçlardandır.

4. MİMARLIK YARIŞMALARI ÜZERİNDEN BİYOPOLİTİK SÜREÇ ANALİZİ

Biyopolitikanın iktidar kavramının yarışmayı açan kurum ile ilişkililmesi, yarışmayı açan kurumun süreçlerdeki karar verici mekanizma olarak etkin olması, hakikat yasası ve norm olarak şartname ve mevzuatları dayatması fakat bu yasaları kendi çıkarları doğrultusunda askıya almasının yine biyopolitikanın ‘istisna hali’ kavramıyla ilişkilendiği aktarılmıştır. Yarışmacı mimarın ise iktidar tarafından ele geçirilen dispozitifleri kamu kullanımı doğrultusunda serbest bırakabileceği ve ortamı kamu yararı sağlanacak şekilde dönüştürme yetisine projesini inşa ettirerek sahip olabileceği belirtilmiştir. Bu noktada 2015 yılı içerisinde yarışma ile kazanılan geçirdiği süreçlere rağmen inşa edilen son üç proje yarışma süreçleri biyopolitika üzerinden incelenecektir.

Bu projelerden Şişli Halide Edip Adıvar Kültür Merkezi proje yarışması beş yıl içerisinde sonuçlanma imkanı bulmuş ve yarışma projesiyle uygulanan proje arasında ciddi farklar olduğu için eleştirilere maruz kalmıştır. Bu noktada yarışma projesi ve uygulanan proje arasındaki farkların nedenlerinin araştırılması ve biyopolitik yaptırımların incelenebilmesi için bu örnek önem teşkil etmektedir.

Lüleburgaz Belediyesi Şehirlerarası Otobüs Terminali Mimari Proje Yarışması için proje müelliflerinin yarışmayı açan iktidar konumundaki kurumu iyi bir işveren (Koç, 2016) olarak tanımlaması ve yarışmanın ilanı ile inşası arasında geçen üç senelik süreçte yapının başarılı bir şekilde inşa edilmesi biyopolitik süreçlerin deşifresinde ortamı yönlendiren aktörlerin tutumun sorgulanması için iyi bir örnektir.

Expo 2016 Antalya Expo Kulesi Mimari Proje yarışması ise Nisan 2014’ de ilan edilip Nisan 2016’ da inşasının tamamlanması ile Türkiye genelinde yarışma projesinde ciddi değişiklikler olmadan çok kısa bir sürede sonuçlanan yarışma projesi olarak dikkat çekmektedir. Bu üç projenin yarışmanın ilanından, yarışma projesinin inşasına kadar geçen süreçler biyopolitika süzgeciyle incelenmeye çalışılacaktır.

Baz, 2012 yılında son 10 senede açılmış 106 yarışma olduğunu fakat tamamlanan yapı sayısının sadece 6 tane olduğu belirtmiştir. 2016 yılı itibariyle yarışma sayısı 172 ye yükselmiş tamamlanan proje sayısı da geçmiş yıllara bakıldığında son 2 senede artış göstererek 15' ye yükselmiştir. Bunların son üçü 2015 yılı içinde ardışık zamanlarda tamamlanmıştır.

4.1 Lüleburgaz Belediyesi Şehirlerarası Otobüs Terminali

- **Proje Künyesi**

İşlevi: Otobüs Terminali

Yeri: Lüleburgaz

Yarışma Tarihi : 2013

Yapım Yılı: 2015-2016

Proje Müellifleri: Sıddık Güvendi, Tuna Han Koç, Barış Demir, Oya Eskin Güvendi

İşveren: Lüleburgaz Belediyesi

Yarışma Jürisi: Prof.Dr. Neslihan Dostoğlu (Mimar), Hüseyin Sinan Omacan (Y. Mimar), Bünyamin Derman (Y. Mimar), Tülin Hadi (Mimar), Öğr. Gör. Dr. İnci Olgun(Mimar)

Danışman Jüri Üyeleri: Emin Halebak (Lüleburgaz Belediye Başkanı) , Yrd. Doç. Dr. Zafer Akdemir, (Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi) , Gökhan Kaya Atay (İnş. Müh., Lüleburgaz Belediyesi)

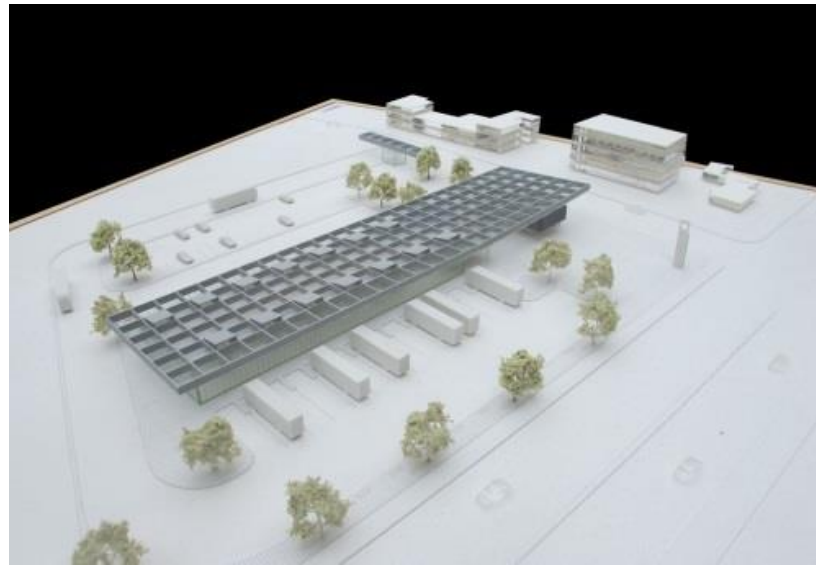
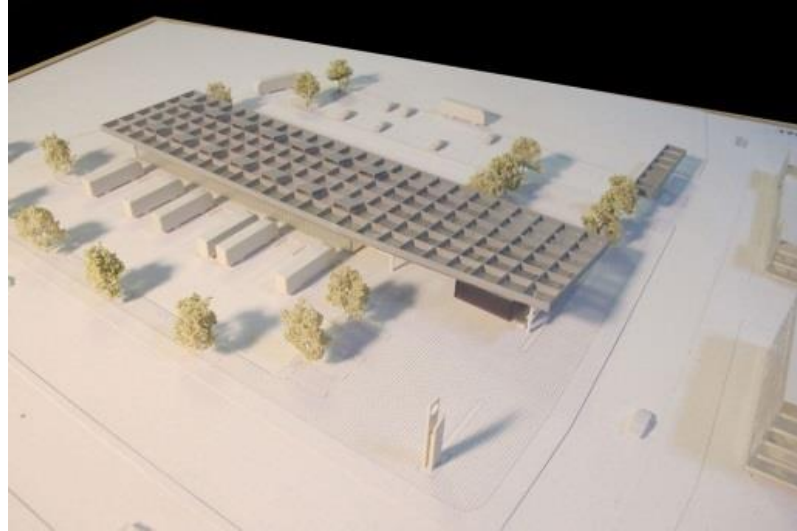

Şekil 4.1 : : Lüleburgaz Terminali Güncel Fotoğrafı (Url-1)

- **Yarışmaya Hazırlık**

Yarışma Lüleburgaz Belediyesi tarafından Lüleburgaz'ın jeopolitik konumu gereği mevcut otogarın yetersiz kalması nedeniyle Lüleburgaz ile çevre belde ve köylerine yeterli hizmetin sunulduğu, çağdaş, kullanışlı, şehre yakışır bir otogar ihtiyacıyla Kamu İhale Kanunu yarışmalar yönetmeliğine göre Şubat 2013'de açılmıştır. Bu noktada yarışmanın kamu yararına kentin ihtiyacını gidermeye yönelik açıldığı görülmektedir (Şekil 4.1).

Yarışmaya hazırlık sürecinde şartname jüri tarafından hazırlanmış, yarışmayı açan belediyenin personellerinin yanında, belediye başkanı danışman jüri üyesi olarak süreçte yer almıştır. İktidar konumundaki kurumun seçimi yönlendirebileceği bu süreçte düşünülebilir (Şekil 4.2).

Şekil 4.2 : Lüleburgaz Terminali Yarışma Maket Fotoğrafları, Sıddık Güvendi Arşivi

- **Yarışma Süreci**

Yarışma süreci Mayıs 2013’ de sonuçlanmış, toplam 94 proje teslim edilmiş, 115.000 TL ödül dağıtılmıştır (Yarışma Raporu, 2013). Yarışmada Kolektif Mimarlar ekibi 5/0 oy birliği ile birinci ödüle layık görülmüştür (Şekil 4.3).

Şekil 4.3 : Lüleburgaz Terminali Yarışma Projesi Render (Url-2)

Yarışma süreci olağandır, asıl problem yarışma sonrası süreçlerde ortaya çıkmaktadır. Yarışma sonrası süreçleri tarifsiz-tanımsız süreçler olarak dışa kapalı olarak nitelenmekte ve yarışma fikrinin kolokyum ile sonlandığını belirtilmektedir (Hacıalibeyoğlu, Dokgöz, Ersan, 2013). Bu süreçler sonunda da uygulanamayan yarışma projeleri sıklıkla görülmektedir (Çinici, 2013).

- **Görüşme – Sözleşme**

Çinici (2013) bir yarışmanın uygulama ile sonuçlanabilmesi için işe inanan inisiyatif sahibi bir iktidarın sürece dahil olması gerektiğini belirtmektedir.

Lüleburgaz Terminali uygulamaya gidebilme noktasında başarılı örneklerdendir. Belediye, yarışmaya sadece bir siyasal taban oluşturma veya reklam gözü ile bakmamış aynı zamanda kamu yararı gözeterek projeyi inşa etmeyi hedeflemiştir. Lüleburgaz Belediyesi yarışmanın sonuçlanmasından yaklaşık 2 ay sonra yarışmayı kazanan ekiple sözleşme imzalamıştır. Güvendi (2013), yarışmanın sonuçlanmasından hemen sonra belediye ile görüşme yaptıklarını, işin uygulanacağı bilgisini aldıklarını belirtmiş fakat sözleşme imzalanmasında araya seçimin girmesinin süreci uzattığını belirtmiştir. Şahin (2014), değişen iktidarların ve politik gündemlerin yarışma projelerinin askıya alınmasına neden olduğunu belirtirken bu yarışma ortamında aksaklıklara neden olsa dahi sure baltalamamıştır.

Biyopolitikanın gündelik yaşam pratiklerine nüfuz ederek kabul ettirmek istediği durumları norm olarak dayatarak insanların farkında olmadan tabi olduğu süreçten bahsetmiştik, mimarlık yarışmaları yoluyla mimarın itirazına olanak vermeden şartnamenin kabulü ile gerçekleşen süreci norm olarak değerlendirilmişti. Bu noktada Güvendi şartnamede ciddi değişikliklere gidilmeden sözleşmenin imzalandığını belirtmiştir. Fakat Koç, projenin daha iyi ortaya koyulabilmesi için farklı disiplinlerle işbirliği yapıp danışmanlık almak istediklerini idareye sunmaları sonucu red cevabı aldıklarını belirterek sözleşmenin sadece mimarlık, statik, elektrik, mekanik projeleri kapsadığı, diğer konulardaki sorumluluğun mimara ait olduğunu belirtmiştir. Bu noktada, Donna Haraway' in 1980'lerde yazdığı Siborg Manifestosunda belirttiği mimarlığın biyo-politikasını 'tahakküm enformatiği' olarak nitelenmesi ve bunun üzerine mükemmelliğin olmadığı ancak optimizasyonlardan bahsedilen bir ortama dönüştüğü mimarlık yarışmaları üzerinden görünür kılındığı söylenebilir.

- **Revizyon**

Koç, yarışma sonrası sözleşmenin imzalanmasının ardından belediye ile yapılan görüşmelere de, idarenin ciddi değişiklikler talep etmediği programa %95 sadık kaldıklarını belirtmiştir (2016). Bu noktada sözleşmenin imzalanmasındaki karar mekanizması Belediye Başkanı'nın danışman jüri üyesi olarak değerlendirme sürecinde bulunması ve projeyi benimseyip beğenmesinin etkin olduğu gözlemlenebilir. Bu noktada, müellifler jüriye ihtiyaç kalmadan yarışmada sundukları projenin uygulamasına geçebilmişlerdir.

- **Uygulama Projesi**

Güvendi, sözleşme imzalanmasının ardından 6 ay gibi sürede uygulama projelerinin teslim edildiğini belirtmiştir. Koç, uygulama sürecinde önemli olanın mekan düzenlemeleri olduğunu belirterek, malzemenin yapım sürecinde yorumlanabilir olduğunu belirtmektedir. Bu noktada, uygulama projesi ortamında iktidarın müdahalesinden uzak olan mimarın özgür tasarımında yapının niteliğini mekan kurgusunun belirlediği söylenebilir. İktidar konumundaki yarışmayı açan kurumun taktiklerini yine ona karşı söylem geliştirip olumlu/ pozitif tekniklerle yarışma projesinin uygulanmasına ikna eden mimar Agamben' nin (2012) belirttiği gibi dispozitifler tarafından ele geçirilip yalıtılan durumu bir kamu kullanımı doğrultusunda serbest bırakarak aşabilir (Şekil 4.4).

Şekil 4.4 : Lüleburgaz Terminali Uygulama Projesi Render (Url-3)

- **İhale Süreci**

Uygulama projeleri teslim edildikten sonra ihale süreci mimardan bağımsız işlemektedir. Bu aşamada projenin inşası için müteahhit firmanın seçimi için ihaleye çıkılır ve ihale ekonomik açıdan en avantajlı teklif verenin lehine sadece fiyat esasına göre veya fiyat ile birlikte fiyat dışındaki unsurlar da dikkate alınarak belirlenir (Ek-4). Bu noktada yapının niteliğini etkileyecek uygulama aşaması en az bedel tarifesine indirgenmiş durumdadır, yapının projeye uygun bir şekilde bitebilmesi için işverenin mimarın arkasında durması gerekmektedir (Çinici, 2013). Güvendi, uygulama projelerinin teslim edilmesinden sonra, yapım ihalesi ile araya 1 yıla yakın zamanın girdiğinin ve bunun hangi nedenlerden kaynaklandığını bilmediklerini belirtmiştir. Bu noktada belediyenin kaynak bulmakta güçlük çektiği veya mevcut kaynağın kamu politikası doğrultusunda farklı şekilde değerlendirildiği düşünülebilir.

- **Uygulama – İnşa**

Yarışma projesinin arzu edilen nitelikte sonuçlanabilmesi için son etap olan uygulama aşamasında işveren, müteahhit ve mimar koordine ve aynı amaç doğrultusunda çalışmalıdır (Çinici, 2013).

Şekil 4.5 : Lüleburgaz Terminali Şantiye Fotoğrafları (Sıddık Güvendi Arşivi)

Koç, uygulama sürecinde bu üç grubun kendi amaçları doğrultusunda hareket ettiğini mimari grubun proje iyi olsun, detaylarıyla malzemesiyle uzun ömürlü, sağlıklı, sağlam, estetik bir proje inşa edilsin doğrultusunda hareket ettiğini, belediyenin halkın terminal ihtiyacını karşılayalım amacı taşıdığını, müteahhit grubun ise sadece ve sadece para kazanma odaklı bir noktada bulunmasının problem doğurabileceğini belirtmektedir. Fakat Lüleburgaz Belediyesinin kontrollük hizmetini de kendilerine vermesiyle problem oluşturabilecek durumları aştıklarını belirtmektedir. Uygulama projelerin tesliminden sonra işverene, herhangi bir sorun durumunda müteahhit firmanın kendilerini aşıp belediye ile ulaşamamasını talep etmişler, belediyede bu isteğin arkasında durup direk olarak müteahhit ile muhatap olmamıştır (Şekil 4.5).

Güvendi, belediye ve mimari grup arasında bir anlaşmazlık olduğunda bunu kendi aralarında çözülmesi gerektiğini, müteahhittin dâhil olması durumunda problemin nitelik odaklı değil de ekonomi odaklı çözülmesinin problem yaratabileceğini belirtmiştir. Proje müellifleri iktidar konumundaki işvereni “rüya gibi bir işverendi” olarak tanımlayarak, süreci iyi yönetmesi nedeniyle de sonuç ürün olarak yapının arzu edilen niteliğe ulaştığını belirtmektedir (Şekil 4.6).

4.2 Expo 2016 Antalya Expo Kulesi

- **Proje Künyesi**

İşlevi: Seyir Kulesi

Yeri: Antalya - Aksu

Yarışma Tarihi : 2014

Yapım Yılı: 2015-2016

Proje Müellifleri: Serdar Kızıldaş, Zeynep Melike Atay Kızıldaş

Yarışma Jürisi: Prof. Dr. Nur Çağlar (Mimar), M. Osman Aydın (Antalya Mim. Od. Başkanı, Mimar), Nejat Bayülke (İnş. Müh.), Halime Özsüt Şenol (Mimar), Işıl Farukoğlu (Mimar)

Danışman Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Halim Perçin (Peyzaj Mimarı), Prof. Dr. Jale Erzen (Sanat ve Estetik Uzmanı), Dr. Deniz Utku (İnş. Müh.)

Şekil 4.7 : Expo Kulesi güncel fotoğrafı (Nita Mimarlık Arşivi, çeken Yerçekim).

- **Yarışmaya Hazırlık**

Dünya Botanik Expo'sunun 2016 yılında "Expo 2016 Antalya" adıyla ve "Çiçek ve Çocuk" temasıyla Türkiye' de düzenlenecek olması üzerine (Url-4) EXPO 2016 Antalya sergi alanında daha önce hazırlanmış vaziyet planı üstünde belirlenen alanda

tema ve alt temalara uygun bir EXPO Kulesi Projesinin, EXPO 2016 Antalya Ajansı Yönetim Kurulu tarafından yarışmayla yapılmasına karar verilmesi sonucu Mimarlar Odası yarışmalar yönetmeliğine göre Nisan 2014’ de yarışma açılmıştır (Şekil 4.7). Expo 2016, Antalya'nın Aksu ilçesinde, 1121 dekarlık bir alanın (Url-5) projelendirilmesi ve müşavirlik hizmetlerinin ihale yöntemi ile tek bir firmaya verilmesi nedeniyle Antalya Mimarlar Odasının eleştirilerine maruz kılmış (Url-6) ve bu nedenle alanın simge yapısı olacak kule Mimarlar Odası teşviki ile yarışmaya açılmış ve bu nedendir ki yarışma jürisinde döneminin Mimarlar Odası Başkanı yer almıştır. Ayrıca yarışma jürisinde alanın projelendirme işlerini ihale usulü ile alan firmadan iki mimar ve bir inşaat mühendisinin yarışma jürisinde olması dikkat çekicidir.

Yarışma şartnamesinde ilan edilen danışman jüri üyelerinden Expo 2016 Antalya Ajansı Yönetim Kurulu Başkanı ve üyelerinin, teslim edilen yarışma projelerin değerlendirme sürecinde yer almamaların tüm yarışma sonrası süreçleri etkilediği düşünülmektedir (Kızıлтаş, 2015).

- **Yarışma Süreci**

Yarışma süreci Haziran 2014’ de sonuçlanmış, toplam 52 proje teslim edilmiş, 190.000 TL ödül dağıtılmıştır (Yarışma Raporu, 2014). Yarışmada Nita Mimarlık ekibi 3/2 oy çokluğu ile birinci ödüle layık görülmüştür (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 : Expo Kulesi Yarışma Projesi Renderi (Nita Mimarlık Arşivi)

Sonuçların ilanı ile Türkiye'nin katıldığı ilk Expo olması nedeni ile basın ve kamuoyu projeye ilgi göstermişlerdir (Url-7). Bu ilgi yarışma sonrası süreçte yarışma projesinin uygulanması için itici güç oluşturmuştur (Url-8).

Yarışma sürecinde, yarışma projeleri tesliminden önce şartname alınarak yarışmaya kayıt yaptırılması gereken son tarih 21.04.2014 olarak belirtilmiş (Url-9) fakat bu sürenin dolmasına 4 gün kala bu süre yarışmayı açan iktidar konumundaki kurum tarafından neden gösterilmeden bir hafta kadar uzatılmıştır. Bu noktada Agamben'nin biyopolitika üzerinden tanımladığı istisna hali hatta Baştürk'ün tanımlamasıyla istisnanın (olağanüstü hal) sıradanlığı akla gelmektedir. Biyopolitika, istisna hali bakış açısında kişinin, iktidarın belirsizlik yaratma gücüne konumlandırılmasıdır (Agamben, 1998). Bu noktada iktidar için katılım yetersiz görülmüş olabilir kendi hakikat yasası uyarınca oluşturduğu şartnameyi askıya alarak değişiklik yoluna gittiği düşünülebilir.

Ayrıca yarışma sürecinde, yarışmacı mimar, yarışmayı açan kurum ve jüri arasındaki aracılık eden şartnamenin (Baz, 2012) soru-cevap nüvesi ile jüri ve yarışmacı mimarın direk iletişim sağlama imkanın değerlendirdiği görülmektedir. Bu noktada istisna halinin mimarın lehine çalıştığı düşünülebilir. Yarışmacı mimarın sorusu üzerine şartnamede düzeltmeye gidilmiştir. Yarışmacı mimarın sorusu ve arkasından gelen değişiklik şu şekildedir.

Madde 27 – uygulama projeleri ve kontrollük hizmetleri 27.1. Ajans, EXPO kulesi uygulama projeleri ve kontrollük hizmetlerini, ajans yönetim kurulunca uygun görülen proje sahibine, bu şartname ekindeki EXPO 2016 Antalya EXPO kulesi mimari proje ve kontrollük hizmetleri sözleşme taslağında yer alan esaslar çerçevesinde yaptıracaktır ibaresi yer almaktadır.

Bu madde 'ye göre;

1-jürinin işlevinin ne olacağı? ,

2-jüri kararları uygulanmayacak ise yarışmaya gerek var mı?

3-bu kadar çabaya, emeğe, harcanan paraya yazık değil mi?

Sorularımızın yanıtlanmasını rica ediyoruz.

24.1 Jürimiz tarafından daha önce sehven yazıldığı belirlenen, düzeltilmesi istenen yarışmalar şartnamesinin 27. Maddesi ve sözleşme taslağının 6.1.1 maddeleri aşağıdaki gibi çıkartılmış ve düzeltilmiştir.

Eski hali

Madde 27 – Uygulama projeleri ve kontrollük hizmetleri

27.1. Ajans, EXPO kulesi uygulama projeleri ve kontrollük hizmetlerini, ajans yönetim kurulunca uygun görülen proje sahibine, bu şartname ekindeki EXPO 2016 Antalya EXPO kulesi mimari proje ve kontrollük hizmetleri sözleşme taslağında yer alan esaslar çerçevesinde yaptıracaktır.

Yeni hali

Madde 27 – Uygulama projeleri ve kontrollük hizmetleri

27.1. Ajans, EXPO kulesi uygulama projeleri ve kontrollük hizmetlerini, yarışmayı kazanan proje müellifine, bu şartname ekindeki EXPO 2016 Antalya EXPO kulesi mimari proje ve kontrollük hizmetleri sözleşme taslağında yer alan esaslar çerçevesinde yaptıracaktır. Ancak EXPO 2016 Kanunu gereği projenin uygulanabilmesi için EXPO yönetim kurulu olumlu kararı şarttır.”

Bu noktada yarışması sonrası süreçlerde, yarışmayı açan kurumun arzuladığı meşruluğa ulaştıktan sonra uygulama projeleri ilgilenmeme (Şahin, 2014) ihtimali ortadan kaldırılmıştır. Yarışma sonrası süreçlerin ihale sürecine kadar “yasalar” çerçevesinde garanti altına alınmış olduğu düşünülebilir.

• **Görüşme – Sözleşme**

Yarışma sonuçları ilanından iki hafta sonra gerçekleşen yönetim kurulu toplantısına mimarlar çağırılmış ve yönetim kurulu başkanı tarafından projenin maliyeti toplantının ana konusu haline getirilmiş, şartnamede yapı bütçesi ile ilgili madde bulunmamasına rağmen projenin uygulanmama durumu gündeme gelmiştir (url-10). Bu noktada, Şahin’nin (2014) belirttiği kaynak bulunamaması gibi nedenlerle yarışma projelerinin sekteye uğrayabilme ihtimali görünür hale gelmiştir.

Kızıлтаş (2015), ikinci yönetim kurulu toplantısında cepheyle ilgili idarenin de olumlu bulunduğu bir revizyona gidilerek projenin maliyetinin düşürülebileceğini aktardıklarını, ikna etmek için çeşitli alternatifler ürettiklerini belirtmişti. Baz (2012), bu durumu idarelerin yanaşmadığı durumları mimarın ikna etme çabasıyla dönüştürebilme imkanı olarak tanımlamaktadır.

Bu süreçte projeye ikna etmenin yanında işin bedeli üzerinde görüşmeler yapıldığı Yönetim Kurulu toplantısından yaklaşık iki ay sonra pazarlıkların sürdüğünü belirten Kızıлтаş Eylül 2014’ de sözleşmeyi imzaladıklarını belirtmiştir, o dönemdeki yönetim kurulu başkanı Expo Kulesi’ nin oy birliği ile kabul edildiğini duyurmuştur (Url-11) Fakat, böyle bir yapıda danışmanlarla çalışması gerektiğini, ihtiyaç duyulan danışmanlar işverene bildirilmesine rağmen Lüleburgaz Terminal örneğinde olduğu

gibi reddedilmiştir. Türkiye’de yüksek yapı yönetmeliği olmaması ve yarışma ilanında kabul edilmek ile yükümlü olunan sözleşme taslağındaki “Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca Resmi Gazetede yayımlanan “Mimarlık ve Mühendislik Hizmet Bedellerinin Hesaplanmasında Kullanılacak Yapı Yaklaşık Birim Maliyetleri Hakkında Tebliği’nde” yer alan V.SINIF B GURUBU YAPILAR için belirlenen ücretler dikkate alınarak hesaplanan bedel üzerinden Mimarlar, İnşaat, Makine ve Elektrik Mühendisleri Odaları Antalya Şubeleri Asgari Ücret tarifeleri baz alınarak hesaplanacağı” maddesinin kabul edildiği, bu doğrultuda danışman veya bu tarife dışında bedel istenemeyeceği belirtilmiştir. En az bedel tarifesindeki 5B sınıfı “ kongre merkezleri, olimpiik spor tesisleri, hipodromlar, bilimsel araştırma merkezleri, AR-GE binaları, hastaneler, havalimanları, ibadethaneler, oteller ve bu gruptaki benzer yapılar” olarak belirtilmiştir (Url-12) , kule yapısı üzerinden bu sınıfın seçilmesi yine yasa ve yönetmelikler üzerinden bir istisna hali olarak düşünülebilir.

- **Revizyon**

Kızıldaş, revizyon olarak ciddi değişiklikler yapılmadığını, talep edilen durumlar üzerinde yeni önerileri idareye sunduklarını ve ikna etmekte zorlanmadıklarını belirtmiştir (Url-13). Bu noktada yarışma jürisi içinde bulunan aynı zamanda ajansın müşavir firması olan üyelerin proje üzerinde olumlu oy kullanmasının durumu etkilendiği düşünülebilir. Müşavir firma daha sonraki tüm toplantılara dahil olduğu ekip tarafından belirtilmektedir.

- **Uygulama Projesi**

Kızıldaş, sözleşme imzalanmasının ardından 5 aylık bir sürede uygulama projelerinin teslim edildiğini belirtmiştir. Bu süreçte, projenin ihaleye çıkacak olması nedeniyle yapım sürecinde farklı ekonomik parametrelerin devreye girebileceği ihtimali ile mümkün olduğu kadar detaylı düşünüp, projeyi ayrıntılandırdıklarını belirtmiştir. Baz (2012), bu durumu müteahhitlerin içinde bulundukları ihale sisteminde kaçabilecekleri çok nokta olduğunu, uygulama projelerinin hazırlanmasında bu sızmaları en aza indirecek şekilde düşündüklerini belirtmiştir. Bu durum, mimarın uygulama projelerinin hazırlanması sürecinde, yarışmayı katılım anındaki gibi yaratıcı çözümler üretebilme imkanına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir (Şekil 4.9).

Şekil 4.9 : Expo Kulesi Uygulama Projesi Renderları.

- **İhale Süreci**

Proje müellifleri tarafından uygulama projeleri Mart 2015’ de teslim edilmiş. Haziran 2015’ de ise yapı ihale edilmiştir (Url-13). Bu süreçte proje müelliflerinin sözleşme imzaladığı genel sekreter değişmiş ve sözleşme imzalanma döneminde kontrollük işinin verilmesi ile ilgili konu rafa kaldırılmıştır. Proje müelliflerinin ısrarlarına rağmen bu konuda bir ilerleme kaydedilememiştir (Url-14) . Sözleşme imzalanma sürecinde yarışma ilanındaki, şartname ve sözleşme taslağı hükümlerine uyulması zorunlu durum, uygulama sırasında yarışmayı açan iktidar konumundaki kurum için yaptırım teşkil etmeyen bir belgeye dönüşmüştür (Kızıltaş, 2015). Agamben’ e göre iktidarın bu işleyişi, neyin hukuk içerisinde neyin hukuk dışarısında olacağına karar veren politik edimselliğin kanıtıdır (Agamben, 1998).

Şekil 4.10 : Expo Kulesi Şantiye Fotoğrafları (Nita Mimarlık Arşivi)

- **Uygulama – İnşa**

Proje müellifleri, işveren ile kontrollük sözleşmesi imzalayamayıp, sürece dâhil olamamıştır. 100.7 m yüksekliğinde ve karmaşık strüktürlü ve birçok detay barındıran bir yapının 9 ay gibi kısa bir sürede tamamlanmasında, İlhan’ın bahsettiği (2013) mimarın bir engel olarak görülüp, süreci uzatabileceği görüşünün neden olduğu düşünülmektedir (Şekil 4.10).

Şekil 4.11 : Expo Kulesi Mevcut Durum Fotoğrafları –Render Karşılaştırması.

Fakat, sonuç ürün olarak çıkan yapıda uygulama projesine sadık kalınmaya çalışılmış, malzeme ve detay ölçeğinde daha ekonomik çözümlere gidildiği, özellikle doğrama sistemlerinde maliyetli cnc kesim çelik kolonlu, spiderlı cam cama birleşim yerine klasik doğrama sistemine gidildiği gözlemlenmektedir (Şekil 4.11).

Yapının çok hızlı inşa edilmesinden kaynaklı işçilikle ilgili sıkıntılar da göze çarpmaktadır (Şekil 4.13). Yapı kullanıcıların keyif aldığı, expo alanında en çok rağbet gören öge haline gelmiştir (Şekil 4.12) (Url-15).

Şekil 4.12 : Expo Kulesi Mevcut Durum Fotoğrafları, Nita Mimarlık Arşivi

4.3 Şişli Halide Edip Adıvar Kültür Merkezi

Lüleburgaz Belediyesi Şehirlerarası Otobüs Terminali projesi başarılı bir şekilde hayata geçmesi ve proje müelliflerinin tüm süreçlere dahil olması açısından incelenmiş, Expo Kulesi 2016 Antalya Expo Kulesi projesi çok kısa bir sürede yarışma projesine uygun bir şekilde inşa edilip, uygulama projesi ile bazı sorunların önüne geçilebildiğinin örneği olarak ele alınmıştır. Fakat Şişli Halide Edip Adıvar Kültür Merkezi, yapı olarak sonuçlanma sürecinin beş yıl sürmesi, sonuç ürün olarak yarışma projesinden farklı bir ürün çıkması ve süreçteki nedeni ile incelenmektedir.

- **Proje Künyesi**

İşlevi: Kültür ve Sanat Evi

Yeri: İstanbul – Şişli

Yarışma Tarihi: 2011

Yapım Yılı: 2012-2016

Proje Müellifleri: Erkut Sancar, Hamza Utku Karakaya

İşveren: Şişli Belediyesi

Yarışma Jürisi: Doğan Hasol (Mimar), Emre Aysu (Mimar), Çelen Birkan (Mimar), Erhan İşözen (Mimar), Hakkı Önel (Mimar), Tanju Verda Akan (Mimar)

Danışman Jüri Üyeleri: Mustafa Sarıgül (Şişli Belediye Başkanı), Osman Korkmaz (Şişli Belediye Başkan Yardımcısı), Gürer Aykal (Orkestra Şefi), Gencay Gürün (Tiyatro Genel Sanat Yönetmeni), Selahattin Kuru (Bilgisayar Mühendisi), Ali Özgentürk (Sinema Yönetmeni), Yıldız Sey (Mimar), Güner Yavuz (Mimar)

Şekil 4.14 : Şişli Kültür Merkezi Mevcut Durum Fotoğrafları

- **Yarışmaya Hazırlık**

Şişli Belediye Başkanlığı tarafından KİK ve MO yarışmalar yönetmeliği uyarınca kent kimliğinin gelişmesine katkı sağlamak amacı ile Şişli Halide Edip Adıvar Kültür Merkezi Eylül 2011’ de yarışmaya açılmıştır. Mimarlar Odası Merkez Yönetim Kurulu Ekim 2011’de yaptığı toplantı sonrası yarışma ilanında yönetmelik ihlalleri bulunduğunu, mimarların yarışmaya katılmaları halinde yaşayabilecekleri mağduriyetler ve yarışma sürecine ilişkin hukuki sorunlar ile ilgili bilgilendirme yükümlülüğü olduğundan yarışmayı desteklemediğini duyurmuştur (Şekil 4.14).

- **Yarışma Süreci**

Yarışma süreci Eylül 2011’de sonuçlanmış, toplam 22 proje teslim edilmiş (url-16), 85.000 TL ödül dağıtılmıştır (Url- 16). Yarışmada Erkut Sancar, Hamza Utku Karakaya ekibi oybirliği birinci ödüle layık görülmüştür. Katılımın düşük olmasında, yarışmanın mimarlar odası tarafından desteklenmemesinin etkili olduğu gözlemlenmektedir (Şekil 4.15).

Şekil 4.15 : Şişli Kültür Merkezi Yarışma Projesi Renderı (Url-18)

- **Kolokyum**

Yarışma şartnamesinde belirtilen danışman jüri üyesi, aynı zamanda yarışmayı açan kurum Şişli Belediyesinin Başkanı Mustafa Sarıgül’ ün katılımı açısından dikkat çekicidir. Sarıgül, danışman jüri üyesi olarak projelerin değerlendirme sürecine katılmadığını belirtip, projeyi bir an önce uygulamak istediğini, gereken bütçeyi ayırdığını, uygulama projeleri teslimlerinin bir an önce yapılması gerektiğini, bir an önce ihaleye çıkmak istediğini çünkü iktidarın diğer büyükşehir belediyeleri ile

yarıştığını dile getirmektedir (url-19). Ayrıca yarışma projelerinin kitaplaştırılıp, halka sunup tanınırlığı artırmak istediğini vurgulamıştır. Bu noktada Şahin'in belirttiği yarışmaları belediyelerinin tanınırlık çalışmalarını bir parçası olduğu gerçeği kendini bir kez daha göstermiştir.

- **Görüşme – Sözleşme**

Yarışma sonuçlarının açıklanması ve ödül törenini takip eden 2 hafta içerisinde karşılıklı iletişim başlamıştır. Öncelikle jürinin resmi olarak açıkladığı öneri listesi göz önüne alınarak projede bir takım revizyonlar gerçekleştirilmiştir. Projenin revize edilen hali üzerinden sözleşme hazırlanmış ve 90 günlük bir çalışma süresi belirlenerek imzalanmıştır (Yarışma Raporu 2012)

- **Revizyon**

Jüri raporunda,

- Kamusal, kentsel avlu mekanı ile kaldırım ara yüzlerinin çeşitli ihtiyaçlara cevap verecek şekilde gerçekleştirilmesi.
- Zemin katta avlu çukuru çevresinin yaya dolaşımını sürekli kılacak şekilde kafeterya sınırlarının düzenlenmesi.
- Ana salon fuaye mekanının doğal ışık alacak şekilde kesitlerde ele alınması, Boruçiçeği ve Baklaçiçeği Sokakları cephelerinde kot farklarının bu amaçla yorumlanması.
- Etkinlik mekanı kitlesinin üzerindeki ahşap kabuğun işlev-teknoloji ve simgesellik bakımından netleştirilmesi;

maddeleri jüri tavsiyesi olarak belirtilmiştir. Yukarıda belirtilen 1,2,3 ve 7. Maddeler yapının kütesini ilgilendiren müdahaleler olarak gözükmektedir. Revizyonlarla ilgili bilgi vermeyen ekip, jürinin önerilerine göre revizyonların sözleşme öncesi gerçekleştirildiğini bildirmiştir.

- **Uygulama Projesi**

Proje müellifleri, proje koordinasyon sürecinde (mimari, statik, mekanik ve elektrik projeleri arasında) yaşanan bazı zorluklar nedeniyle çizimleri yaklaşık 120 günlük bir çalışma sürecinden sonra teslim ettiklerini bildirmişlerdir.

▪ İhale Süreci

Kolokyumda bir an önce ihaleye çıkmak istediğini belirten yarışmayı açan iktidar konumundaki kurumun belediye başkanı uygulama projelerinin tesliminin akabinde projeyi ihaleye çıkarmıştır. Hemen arkasından 24 Mayıs 2012’de temel atma törenini proje müelliflerinin de katılımıyla gerçekleştirmiş ve dönemin belediye başkanı müelliflere projede değişiklik yapmadan aynen uygulanacağını sözünü vermiştir. (url -20)

▪ Uygulama – İnşa

Fakat uygulama sürecinde dahi projedeki değişiklikler dikkat çekmektedir. Proje müellifleri revizyonların kendilerinin onayı dahilinde mi gerçekleştiği, ya da uygulama sırasında müteahhit firma ve idare arasında alınan kararlar mı olduğu bilgisini paylaşmamışlardır (Şekil 4.16).

Şekil 4.16 : Şişli Kültür Merkezi Uygulama Fotoğrafları

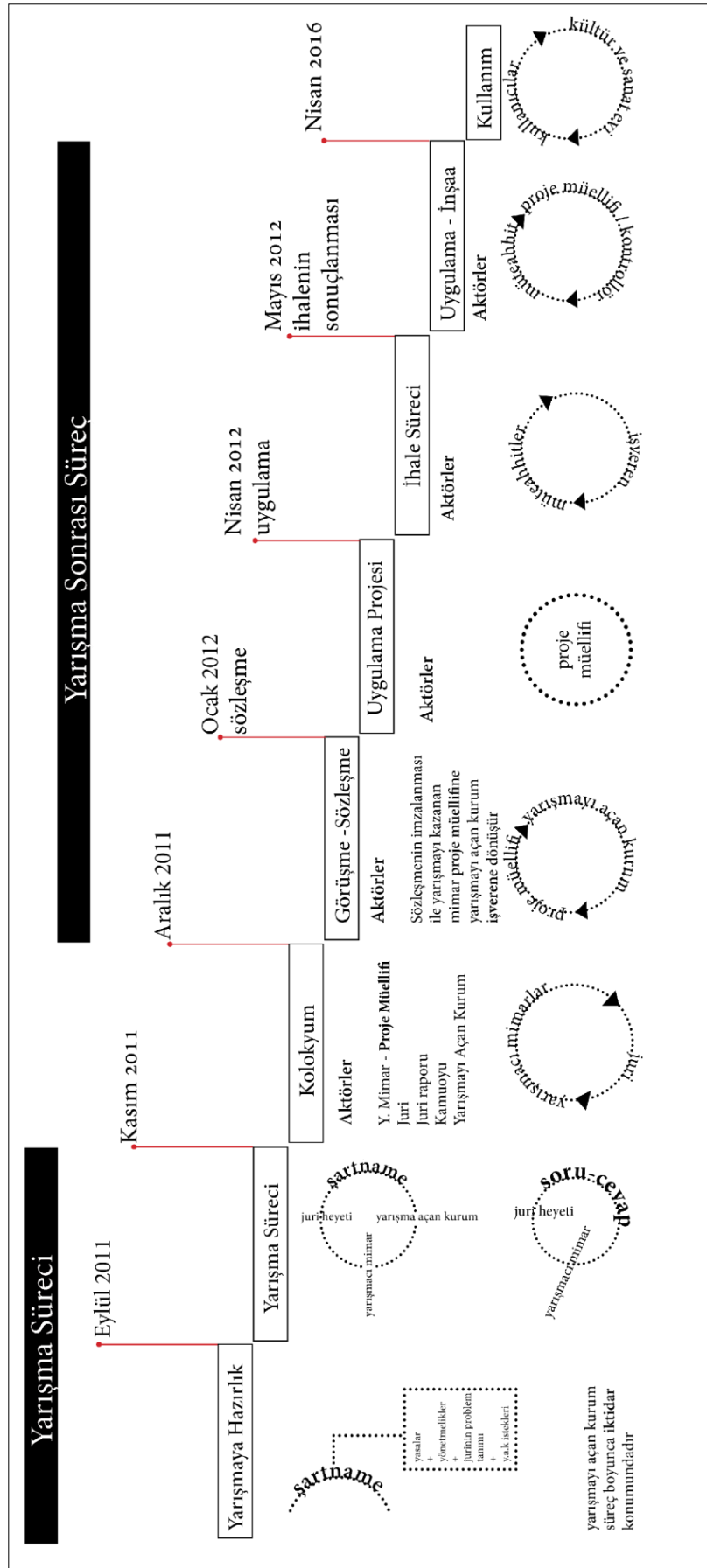
2012 Yarışma Raporunda, proje müellifleri yapının hafriyat çalışmalarının tamamlandığını fakat arazi koşulları nedeni ile öngörülen derinliğe inemediklerini belirtmişlerdir. Bu durumun da değişikliklere neden olduğu düşünülmektedir. Fakat 2012 Mayıs’da başlayan süreç 2016 Nisan’ da tamamlanabilmiştir. Nisan 2014’ de süreci başlatan belediye başkanı değişmiştir. Şahin (2013) değişen yönetimlerle duran veya yapımından vazgeçilen projelerden bahsetmektedir, bu noktada sürecin ön görülen tarihten üç yıl sonar bitmesi (Demiroğlu, 2016) bu duruma örnek gösterilebilir. Projenin tamamlanmasının ardından süreci başlatan belediye başkanının youtube kanalından yayınlanan video dikkat çekicidir. Süreci; konusu ve kişileri gerçek, gelişimi ve oluşumu son derece özenli ve incelikli, sonucu vefadan yoksun ve ikircikli olarak tanımlamaktadır. Yapıyı, binadan çok öte tasarlanmış, uzun süren araştırmalar sonucu ortaya çıkan gerçek bir eser olarak tanımlarken, yarışma projesinin çok iyi

uygulanmış olduğunu belirtmektedir. Yapının gerçek mimarının dönemin belediye başkanı olduğu ifade edilerek, mevcut belediye başkanına mesaj gönderilmektedir (Url-21) Fakat Şişli Belediyesinin şu andaki Belediye Başkanı' da yapıyı kendi eseri olarak tanımlamaktadır (Url-22) . Bu noktada Tekeli'nin (2010), söylemi “mimarın adı yok” söylemi tekrar akla gelmektedir. Proje müelliflerinin ise hiç bir mecradan yayınlamamaları, yöneltilen soruları cevaplamamaları dikkat çekicidir. Demiroğlu (2016), müelliflerin yorum yapmak istemediklerini belirterek, değişikliklerin dikkat çekici olduğunu belirtmektedir. Bu noktada, değişen iktidar ilişkileri sürecin ne kadar uzadığı ve başlangıçta arzu edilen sonuçtan ne kadar uzaklaştığı gözlemlenebilmektedir.

▪ Kullanım

Yapı Nisan 2016' da kullanıma açılmış ve ismi değişmiştir. Yarışma kolokyumunda 87üri tarafından belirtilen projenin “Halide Edip Adıvar'ın” karakteri ile örtüştüğü yorumu, değişen iktidar tarafınca önemli görülmemiş olduğu gözlemlenmektedir. Yapının kullanıma açılan adı “Şişli Belediyesi Nazım Hikmet Kültür ve Sanat Evi” olarak değiştirilmiştir. Değişen iktidarın farklı politik amaçları birbirileri ile birlikte proje sürecini olumsuz yönde etkilemiştir.

Uygulama projesinde yapının halkla bütünleşik kurgusu ortadan kalkmış geçirimsiz korkuluklarla adeta bariyerler oluşturulmuştur. Ayrıca jüri raporunda olumlu bulunan avlu küçülerek, avlu özelliğini yitirip bir çukura dönüşmüştür. Yapının şeffaf ve geçirgen dokusu, cephelere geçirimsiz malzeme olarak yansımış yapıyı hafif ve sokakla bütünleşik halinden, kapalı ve ağır hale getirmiştir (Şekil 4.17).

Şekil 4.17 : Şişli Kültür Merkezi Yarışma Projesi yarışma süreçleri diyagramı

4.4 Bölüm Sonucu

Biyopolitikanın istisna hali kendini üç projede de göstermektedir. Lüleburgaz Belediyesinin proje müellifleri tarafından “rüya gibi bir işveren” tanımlamasında dahi, belediyenin açtığı diğer yarışmalarda yönetmelikler üzerinden istisna hali üreterek en az bedel tarifesinde yarışma projelerinin 1 katsayısı ile hesaplanması gerekliliği belirtilse de, yarışma şartnamelerinde kazanana işin verilmesi bölümünde sözleşme yapılması halinde katsayının Lüleburgaz katsayısı 0,5 göre hesaplanacağı bildirilmektedir. Ve bu şartnameyi kabul ettiklerini imzalamayan yarışmacı mimarların yarışmaya katılmaları mümkün gözükmemektedir. Biyopolitika, bir yandan hakikat yasaları olarak dayattığı yönetmeliklere tabi ettirirken, diğer yandan yarışmayı açan kurumun istisna haline de tabi bırakmaktadır. Hacılibeyoğlu, Lüleburgaz Belediyesi Lüleburgaz Yıldızları Kadın Akademisi sözleşmesini yarışma şartnamesinde dayatılan 0,5 katsayısına göre sözleşmeyi imzalamak zorunda kaldıklarını belirtmiştir.

Expo 2016 Antalya Expo Kulesi yarışmasında ise şartname ve sözleşme taslağında belirtildiği halde mesleki kontrollük hizmetinin proje müelliflerine verilmesi tabi bırakılan norm üzerinden istisna halinin doğmasıdır. Lüleburgaz Belediyesi’nin sözleşme imzalarken yarışma ilanındaki şartnameyi esas alması, Expo ajansının ise yarışma ilanındaki şartnameyi ve sözleşme taslağını göz ardı etmesi buna örnektir. Agamben, normlaştırmayı, daha doğrudan işleyen bir iktidar edimi olarak görür. Norm, bir hukuk rejimi içerisindeki düzen sağlayıcı pozitif unsur temsil ederken; normun iktidara olan bağlılığı, başka bir deyişle iktidar tarafından belirlenimi, normun, yani hukukun, üzerinde yer alan bir iktidar tertibatını görünür kılar. İktidarın norm üzerindeki yerleşimi, yaşamın içerisindeki ilişkileri – ve sınırları – belirleyen normsallığın aksine, var olan her şey üzerindeki sınırları silikleştiren ve bu sınırları kendisine göre yeniden tanzim eden bir yapının doğuşuna neden olur. (Agamben, 2005). Agamben’in Foucault’un biyopolitikası üzerinden şekillendirdiği istisna hali yarışma süreçlerinde şekiller değiştirerek görünür hale gelmektedir.

Şişli Halide Edip Adıvar Kültür Merkezi yarışmasının ise iktidar tarafından bir kamu politikası ve tanınırlık çalışması olarak gördüğü açıktır. Bu üç örnek üzerinden Agamben’ nin dispozitifler üzerinden tanımladığı iktidarın stratejileri ile ele geçirip, yalıtıldığı bu durumu bir kamu kullanımı doğrultusunda serbest bırakarak aşılabileceği

yarışmalar ile olanaklı olabilmektedir. Bu üç yapıda kamu yapısı olup, mimarın süreçte geliştirdiği stratejilerle olumlu sonuçlanabilir, ilk iki proje buna örnektir.

Baz (2012), en büyük ödölün inşa edilmiş bina olduğunu belirtmektedir. Yanar (2014), bu durumu şöyle tariflemektedir.

...belki de gerçekten tek ödöl yapıttır. Onlarca yüzlerce değil, zamanı geldiğinde, eğer gelirse yapılabilecek belki de sadece tek bir yapıttır. Ama her şeye karşın, sonuçta belki de önemli olan yapıt için, kendi tariflediğimiz yapıt için çalışmaktır, onun için çaba göstermektir ve onun için hazır olmaktır ama kendi koyduğumuz kurallarla, kendi gideceğimiz yolda olmaktır. Yarıştıran bir sistemin istedikleri arasında, durmadan yarıştıran bir dünyanın hızlı temposu içinde olsak da, sadece kendi hızımızla yarışmaktır, yaşamaktır. Daha da önemlisi yapıtı yaratanın kendisinin bu içten keyif almasıdır. Onun kimsenin araya giremeyeceği özgürlüğünü yaşamasıdır.

Mimarlık yarışmaları her ne kadar biyopolitik süreçler barındırsada mimarın özgürce tasarım yapmasına ve bu tasarımı kendi meslektaşlarına sunmasına, amacını aktarmasına, anlaşılmasına olanak sağlayan ortamı doğurmaktadır. Bu noktada, mimarın tasarım kararlarından taviz vermeden yapısını gerçekteştirebilmek için geliştirdiği stratejiler ile projenin sonuç ürüne dönüşmesi halinde dispozitifler açılacak, proje kamu yararına dönüşecek ve mimara tatmini yaşatacaktır.

5. SONUÇ

“Yaşamın ve çalışmanın temel amacı, kişinin başlangıçta olmadığı kişi olmasıdır.

Oyun ancak sonunda ne olacağını bilmediğin zaman oynamaya değer olur.”

Michel Foucault

Mimarlık yarışmaları normalleştirme iktidarı üzerinden biyopolitik hale getirilmişken, mimarlık (mimari proje üretme) yoluyla biyo-politik tekniklerden kaçmak ve özgürleşmek mümkün olabilir mi? Mimarlık yarışmalarının ana motivasyonu rekabet aracılığı ile en yaratıcı çözüme ulaşmaktır, bunda sonucun bilinmezliğinin getirdiği bir heyecan ve arayış söz konusudur. Mimarlık yarışmaları aracılığıyla biyopolitik yaptırımlara zemin hazırlanırken sonucun tasarım etkeni ile belirsiz ve kontrol edilemez olması yarışmaların mimarlar kanalı ile biyopolitik müdahaleleri etkisiz hale getirebileceğinin göstergesidir. Mimarlık yarışmalarının proje üretme sürecindeki özgürlükçü ve sonucunun bilinmezlik ortamı, mimarın elinde bulundurduğu proje üreterek söz söyleme yetisinin güçler toplamı (jüri ile birlikte) şeklinde hayat bulması ile biyopolitikanın araçsallığı aşılabılır.

İkinci bölümde mimarlık yarışmalarındaki kritik meseleler, yarışma potansiyelleri ve güç kayıpları; aktörleri, ilişkileri ve yarışma süreçleri üzerinden aktarılmaya çalışılmış. Üçüncü bölümde ise süreçler üzerinden yaşanan güç kayıplarının nedeni yarışma düzeni içerisinde yer alan iktidar yapılanmasının biyopolitik yaptırımları olduğu ifade edilmeye çalışılmıştır. Dördüncü bölümde ise mevcut örnekler üzerinden ikinci bölümde bahsedilen yarışma süreçlerinin ve içerisinde şekillenen iktidar ilişkilerinin biyopolitik dokusu aktarılmaya çalışılarak mimarın proje üretme imkanıyla dispozitifleri kamu yararına çevirerek biyopolitik yaptırımları aşabileceği belirtilmiştir. Amaç yarışmaların sunduğu potansiyelleri güç kayıplarına uğramadan açığa çıkarmak olmalıdır. Bu nedenle, yarışma süreçlerine farklı başlıklar altından dahil olan tüm mimarların yarışma ortamını iyileştirmek ve kamu yararı oluşturmak için çabalaması gerekmektedir.

Mimarlık yarışma ortamını dönüştürebilecek güç yine mimarların elindedir yarışma ile edilen yapı sayısının düşüklüğüne rağmen, yarışma sayılarının artırılması gerekmektedir. Yarışmayı açan iktidar konumundaki kurum kendi çıkarları doğrultusunda stratejiler geliştirebiliyorsa, yarışma süreci ve yarışma sonrası süreçte mimarın kendi stratejisini geliştirme ortamı doğmaktadır. Bu yarışma sürecinde proje üretme alanıyken, yarışma sonrası süreçte uygulama projelerinin hazırlanma alanıdır. Mimarın stratejisi projesidir, projeyi ne kadar iyi ifade edip detaylandırabilirse iktidarın biyopolitik stratejilerinden o denli sıyrılma imkanı bulabilmektedir. Esas olan kamu yararı yaratabilmektedir. Bu noktada mimarlar; biyopolitik süreçlere ve iktidar yapılanmalarına maruz kalmalarına rağmen yarışma ortamında çokluk yaratma gücüne de sahiptir. Mimarlar tarafından hazırlan Mimarlar Odası yönetmeliği ve mimarlardan oluşan mimarlar odası, ağırlıklı olarak mimarlardan oluşan jüri ve raportörler katılımcı mimarın yanında yer almalıdır, yarışma projelerinin mimarlardan oluşan bir jüriye sunulması ile meslekten olmayan bir işverene sunulması arasındaki fark ortadadır. Bu süreçte mimarı ve fikrini rahatlıkla anlayabilecek olan bir jüri sürece hakimdir. Yarışma değerlendirme sürecinde ortaya çıkan bu güçler toplamı yarışma sonrası süreçte de devam etmelidir. Yarışmacı mimarın, yarışma sonrası süreçte dönüştüğü proje müellifinin güç yitimleri sadece mimarın kendi geliştirdiği stratejilerle aşılmaya çalışılmamalı, yarışma sürecinde güçler çokluğu oluşturan jürinin ve Mimarlar Odası' nın proje müellifinin yanında sürecin içinde olması gerekmektedir.

Mimarların temel kaygısı, toplum için nitelikli yapılı çevre oluşturmakken, yarışmalar aracılığı ile bu imkan mimarlara verilmektedir. Süreç her ne kadar biyopolitiklerden etkilense de toplumun ihtiyacı olan bir bölgede yine toplum için bir proje üretip bunun hayata geçirilebilmesi yarışma düzeninde çokluğu yaratan mimarların güçler toplamı şeklinde hareket etmesi ile mümkün olacaktır. Agamben' nin belirttiği dispozitifler kamu yararına dönüştürülerek aşılabacaktır.

KAYNAKLAR

- Agamben, G.** (1998). *Home Sacer: Sovereign Power and Bare Life*, Daniel Heller Roazen (çev), California: Stanford University Press
- Agamben, G.** (2012). *Dispozitif Nedir?* DOST, Monokl Yayınları
- Aktüre, T.** (1984). “Mimari Proje Yarışmaları” *Mimarlık Dergisi* 84/10: 20-21.
- Aksu, A.** (2013). TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Dosya 31 , 2013/1.
- Baştürk, E.** (2013). *Alternatif Politika*, Cilt 5, Sayı 3, 242-265.
- Blanchot, M.** (2005). *Dışarının Düşüncesi Michel Foucault – Hayalimdeki Michel Foucault Maurice Blanchot*, Kabalcı Yayınevi.
- Baz, Ö. S.** (2013). *Sonu Belirsiz Bir Aşk Öyküsü: Yarışmalar*, <http://www.arkitera.com/gorus/447/sonu-belirsiz-bir-ask-oykusu--yarismalar>
- Bozok, N.** (2011). *Biyoiktidara Özgü Bir Özne(l)leşme Pratiği Olarak Popüler Sağlıklı Yaşam Söylemi*, *Toplum ve Bilim*, 122, , Birikim Yayınları, 37-52.
- Çimen, D.** (2011). “Yarışmalar, Farklı Bakış Açılarının İktidar Mücadelesine Sahne Olabiliyor.” <http://www.arkitera.com/soylesi/224/yarismalar-farkli-mesleklerin-iktidar-mucadelesine-sahne-olabiliyor>
- Çinici, C.** (1997). *Bir Jüri Tutanağının Anatomisi*, *Mimarlık Dergisi* 06/1997.
- Devlet Planlama Teşkilatı.** (1994). *Rekabet Hukuku ve Politikası Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Aralık 1994
- Erten, G.** (2013). *Yarışmalar ve Mimarlık Sempzyumu 2013*, s. 108.
- Foucault, M.** (1992). *Hapishanenin Doğuşu*, Mehmet Ali Kılıçbay (çev), İmge Kitabevi, İstanbul.
- Foucault, M.** (2004). *Felsefe Sahnesi*, s.352.
- Foucault, M.** (2007). *Cinselliğin Tarihi*, Hülya Uğur Tanrıöver (çev), Ayrıntı Yayınları
- Foucault, M.,** (2011): *Özne ve İktidar: Seçme Yazılar 2*, Işık Ergüden ve Osman Akınbay (çev), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

- Foucault, M.** (2015). Biyopolitikanın Doğuşu College De France Dersleri (1978-1979), Alican Tayla (çev), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Hacılibeyoğlu, F. , Dokgöz D. ve Ersan O.,** (2013): Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu 2013, s. 68-77
- Hays, M.** (2011). Mimarlığın Arzusu, Geç Avangardı Okumak, Yem Yayın.
- İlhan, C. ,** (2013).Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu 2013, s. 78
- Kaya H. ve Sersim S.** (2016).Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu 2016, s.63
- Keskiner, K.** (2004). Mimarlık Dergisi, sayı 38
- Kökner, S.** (2004). Mimarlık Dergisi, sayı 38
- Kreiner, K.** (2010): Paradoxes of Architectural Competitions: The Competition Between Efficiency, Justice and Creativity Adres: http://www.arcom.ac.uk/-docs/proceedings/ar2010-04410450_Kreiner.pdf
- Lemke, T.** (2011). Biyopolitika, (çev) Utku Özkamas, İletişim Yayınları
- Lipstadt, H.** (1989). The Experimental Tradition. New York, Princeton Architectural Press: 33-45
- Negri, A. ve Hardt, M. ,** (2001). İmparatorluk, “Şimdinin Politik Üretimi, II, Biyopolitik Üretim”, Ayrıntı Yayınları
- Ötkünç, A. ,** (2013). Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu 2013, s. 46,47
- Özener Ö. , Aslan D. , Büyüktopçu E. .** (2016). Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu 2016, s.26
- Özbek, M.** (2013). Biyopolitika Hakkında Çok Şey, <http://kitap.radikal.com.tr/makale/haber/biyopolitika-hakkinda-cok-sey-366801>
- Özhisar, H.** (2015). Kapitalist Döngüde Demokrat Devlet, Özerk Mimarlık, Arredamento Mimarlık, Ağustos 2015
- Özkamas, U.** (2002). Cogito’dan Michel Foucault, s.54
- Pendl, G.** (2012).Making Competitions, Silvia Forlati, Anne Isopp, Astrid Piber (Ed) Wonderful Chances to Success and Abuse, Wien, SpringerWienNewYork Press: 274-27
- Proudhon, Pierre-Joseph.** (2012). Ekonomik Çelişkiler Sistemi ya da Sefaletin Felsefesi. İstanbul, Kaos Yayıncılık: 146-148

- Sagalyn, L.** (2006). "Political Fabric of Design Competitions" in. C. Malmberg eds. The Politics of Design: Competitions for Public Projects, Woodrow Wilson School of Public and International Affairs, Princeton University Press.
- Sancar, S.** (2009). Biyopolitika ve Mimarlık, II, Arredamento Mimarlık, Kasım 2009
- Sargın, G.** (2015). Yeri gelmişken bir kez daha: "Tarihte olaylar ilkinde trajedi ikincisinde komedi olarak tekrerrür eder..." Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Dosya 34, Ocak 2015
- Sarıgül, M.** , (2016). https://www.youtube.com/watch?v=mV_KRIF-63I
- Sayar, Y.** (2002). Türkiye’de Mimari Proje Yarışmalarının Başlangıç Dönemi (1933-50), Arredamento Mimarlık, 2002/04
- Sezgin, N. , Özer Y.** (2016). Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu 2016, s.
- Şahin, S.Z.** (2014). Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu 2014, İstanbul
- Şentürk, L.** (2013).Mimarlığın Biyo-Politika Sözlüğü [archi-bio-politics], Altıkkırkbeş Yayın
- Şişman, O.** (2011). Tasarım ve Biyopolitika, Arredamento Mimarlık, Kasım 2009
- Tan, P.** (2009). Biyopolitika ve Mimarlık, II, Arredamento Mimarlık, Kasım 2009
- Taylan, F.** (2013). Strateji, Norm, Yönetim: Foucault’nun 1978 College de France Dersleri, <http://www.e-skop.com/skopbulten/strateji-norm-yonetim-foucaultnun-1978-coll%C3%A8ge-de-france-dersleri/1701>
- Uzun, T.** (2004). <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=38&RecID=839>
- Yanar, H.** (2013). Ödüller, Almalar, Vermeler: Starlar Dünyasında Kol Gezen Adalet, <http://www.arkitera.com/gorus/864/ogrencilere-mektuplar>
- Yorgancılar, F. N.** (2011). Sürdürülebilir Rekabet Anlayışı Olarak Yenilik Yeteneği, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı 21.
- Url-1**<<http://www.arkitera.com/haber/26856/luleburgazin-terminal-binasi-kullanima-acildi> , erişim tarihi: 02.05.2016
- Url-2**<<http://www.arkiv.com.tr/proje/1-odul-luleburgaz-belediyesi-sehirlerarasi-otobus-terminali-mimari-proje-yarismasi1/2929> , , erişim tarihi: 02.05.2016
- Url-3**<<http://www.arkitera.com/haber/24980/yarismayla-yapilan-luleburgaz-otobus-terminalinin-insaati-basladi> , , erişim tarihi: 02.05.2016

- Url-4**<<http://www.antalya.gov.tr/icerik/24/158/botanik-expo-2016.html>>, erişim tarihi: 16.04.2016
- URL-5**<<http://www.antalya.gov.tr/icerik/24/158/botanik-expo-2016.html>, erişim tarihi: 10.01.2016
- URL-6**<<http://www.antmimod.org.tr/video/EXPO-2016-ANTALYA-Projesi-Nasil-Hazirlanmaliydi>, erişim tarihi: 05.11.2015
- URL-7**<<http://www.cnnturk.com/haber/yasam/diger/expo-kulesi-turkiyenin-eyfeli-olacak>, erişim tarihi: 15.12.2015
- URL-8**<http://www.bizimantalya.com/haber-58444-_Antalya39_nin_Eyfel39_i_olacak#.V4SPNLiLSM8, erişim tarihi: 05.11.2015
- URL-9**<<http://www.arkitera.com/yarisma/545/expo-2016-antalya-expo-kulesi-mimari-proje-yarismasi>, erişim tarihi: 15.04.2016
- URL-10**<<http://www.antalyaburada.com/antalya'nin-eyfel-kulesi'ne-maliyet-sikintisi--haberDetayi-27-haberNo-39102.html#.V4SzbLiLSM8>, erişim tarihi: 15.04.2016
- URL-11**<<http://antalya.tarim.gov.tr/Haber/185/Expo-Kulesi-Oy-Birligi-Ile-Kabul-Edildi>, erişim tarihi: 12.01.2016
- URL-12**<<http://www.mimarlarodasi.org.tr/enazbedel/index.cfm>, erişim tarihi: 12.03.2015
- URL-13**<http://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/antalya-haberleri/expo-kulesi-ihalesi-yapildi_125018/, erişim tarihi: 12.01.2016
- URL-14**< <http://www.arkitera.com/soylesi/834/expokulesi> , erişim tarihi: 29.04.2016
- URL-15**< <https://www.youtube.com/watch?v=yFpgBsqnPng>, erişim tarihi: 27.03.2016
- URL-18**<<http://www.arkitera.com/yarisma/99/sisli-halide-edip-adivar-kultur-merkezi-mimari-proje-yarismasi>, erişim tarihi: 27.03.2016
- URL-16**<<http://www.arkitera.com/haber/8353/halide-edip-adivar-kultur-merkezi-hayata-geciriliyor>, erişim tarihi: 27.03.2016
- URL-19**<<https://www.youtube.com/watch?v=dRhd4GjQS5Q>, erişim tarihi: 27.03.2016

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Zeynep Melike Atay Kızıldaş
Doğum Tarihi ve Yeri : 26.03.1988 / Üsküdar
E-posta : zeynepmelikeatay@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2011, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü
- **Yükseklisans** : 2016, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Program

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- 2009 – 2014 yılları arasında Erginoğlu & Çalışlar Mimarlık ofisinde çalıştı.
- 2014 – Halen Serdar Kızıldaş ile birlikte kurduğu Nitelikli Tasarımlar Atölyesi (NİTA) 'nde çalışmalarını sürdürmektedir.
- 2011 – Archiprix Türkiye 2011 – Mansiyon Ödülü
- 2014- Expo 2016 Antalya Expo Kulesi – 1.lik Ödülü
- 2016-Sivas Kızılırmak Köprüsü – Satınalma Ödülü